

ΓΙΑ ΤΟΝ κ. ΝΟΜΑΡΧΗ

Κατά την προηγούμενη διετία η Νομαρχία 'Ιωαννίνων αγνόησε σχεδόν την περιοχή Ζαγορίου.

Η έλλειψη συντήρησης των δρόμων αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα. Και η συντήρηση του οδικού δικτύου επιβάλλεται όχι μόνο γιατί δημιουργεί προβλήματα στους οδηγούς και ζημιές στα αυτοκίνητα αλλά και γιατί η εγκατάλειψη είναι αντιοικονομική.

Όσοι κυκλοφορούν στους δρόμους του Κεντρικού Ζαγορίου διαπιστώνουν τη σοβαρή ζημιά που έχει ήδη υποστεί το κατάστρωμα.

Ο Νομάρχης κ. Χρήστος Μαρτίνης που τον καλωσορίζουμε στο Νομό μας και το ευχόμεθα η θητεία του να αφήσει εποχή πρέπει να ενδιαφερθεί ώστε να αρχίσει άμεσα η συντήρηση του οδικού δικτύου γιατί η ζημιά κάθε μέρα πλέον μεγαλώνει.

Παράλληλα να επιστήσει την προσοχή της αρμόδιας υπηρεσίας ώστε τα αυλάκια των δρόμων να διατηρούνται ανοικτά από τις καταπτώσεις γιατί όπως κατ'επαλήθευση γράψαμε τα νερά που χύνονται στο κατάστρωμα το καταστρέφουν σε μεγάλη έκταση και η δαπάνη επισκευής είναι πολυπληθής.

Η παραπάνω αδιαφορία είχε το γνωστό αποτέλεσμα να διατεθούν κατά καιρούς δεκάδες εκατομμύρια και να υπάρχουν χωριά χωρίς συγκοινωνία τον περισσότερο καιρό.

ΠΕΝΤΑΕΤΕΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Ο Νομός 'Ιωαννίνων είναι από τους φτωχότερους της χώρας μας.

Η μικρή γεωργική παραγωγή, η έλλειψη βιομηχανίας και υποδομής έχει σαν αποτέλεσμα η διαφορά της οικονομικής ανάπτυξης των περιφερειών της χώρας να είναι πάντα σε βάρος της περιοχής μας. Μοναδικό κέρδος ή έλλειψη νέφους και ύψους.

ΑΠΟΨΕΙΣ

Για την ανάπτυξη της περιοχής ένα τρόπο πρέπει να επιλέξει η Κυβέρνηση. Την ταχύρυθμη οικονομική ανάπτυξη της. Και θα το επιτύχει εάν αναπτύξει την βιομηχανία και τον τουρισμό που προσφέρουν το μεγαλύτερο ποσοστό αύξησης στο άκαθαρστο εθνικό εισόδημα.

Το Ζαγόρι που συγκεντρώνει τα περισσότερα στοιχεία από τις άλλες περιοχές με το φυσικό πλούτο του και τους πολιτιστικούς του θησαυρούς προσφέρεται να γίνει μεγάλος πόλος έλξης για τον τουρισμό.

Η ανάπτυξη σε πρώτη φάση του εσωτερικού τουρισμού θα εξοικονομήσει αρκετό συνάλλαγμα από ένα μέρος όσων επισκέπτονται τις γειτονικές χώρες.

Μέχρι σήμερα οι προηγούμενες κυβερνήσεις αρκούσαν στον προγραμματισμό και τη σύνταξη μελετών — για το περιεχόμενο των περισσότερων διατηρούμε τις επιφυλάξεις μας — χωρίς να προχωρήσουν σε έργα υποδομής ακόμη και στη στοιχειώδη τηλεφωνική επικοινωνία.

Ελπίζουμε ότι η σημερινή κυβέρνηση θα αντιμετωπίσει το θέμα με ρεαλισμό με σκοπό την σωστή ανάπτυξη της περιοχής αλλά και τη διάσωση των θησαυρών μας που από το χρόνο υφίστανται σοβαρές ζημιές.

Είδομεν.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΘΗΡΑΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ

Οι τριακόσιες χιλιάδες επαγγελματίες και έρασιτέχνες κυνηγοί αποτελούν άμεσο κίνδυνο για τη μείωση του θηραματικού πλούτου της χώρας.

Το Υπουργείο Γεωργίας επισήμανε τον κίνδυνο, αλλά δεν προχωρεί στις οργανωτικές αποφάσεις που χρειάζονται για την προστασία του.

Η απόφασή του να απαγορεύσει το κυνήγι του ανοι-

ξιάτικου τρυγονιού σε περίοδο αναπαραγωγής δημιουργεί κάποια ελπίδα. Πρέπει όμως να προχωρήσει στη λήψη τολμηρότερων αποφάσεων, ώστε η προστασία να είναι πραγματική.

Παραμένει σε μας το έρωτημα: Είναι δυνατή η διασφάλιση των αποφάσεων του υπουργείου, χωρίς την οργάνωση θηροφυλακής, που τώρα βρίσκεται σε έρασιτεχνικό στάδιο;

Οι λαθροθήρες, που ασύδοτα κυκλοφορούν στην περιοχή μας, ιδίως τα θράδια, και μεταχειρίζονται τεχνάσματα και δολώματα δεν θα συνετισθούν όταν ξέρουν ότι δεν υπάρχει ο παραμικρός έλεγχος. Γιατί οι θηροφύλακες όχι μόνο δεν έπαρκούν, αλλά και ο ζήλος τους είναι μειωμένος, αφού δεν έχουν την ιδιότητα και τα δικαιώματα του δημόσιου υπαλλήλου.

Για τη μείωση του θηραματικού μας πλούτου είναι συνυπεύθυνη με τον κυνηγικό ζήλο ή αμέλεια, που διέπει, όλες σχεδόν, τις κρατικές δραστηριότητες.

ΟΔΙΚΗ ΣΗΜΑΝΣΗ

Το ότι η κυκλοφορία των οχημάτων στο Ζαγόρι δεν είναι μεγάλη δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να μην γίνει σήμανση των δρόμων του.

Το τρίτο κατά σειρά ατύχημα στο ίδιο σημείο, όταν φορτηγό έφυγε από το δρόμο σε πολύ κλειστή στροφή και ανατράπηκε, χωρίς θύματα ευτυχώς, επιβάλλει στην αρμόδια υπηρεσία της Νομαρχίας να απροτείνει τη σηματοδότηση του οδικού δικτύου του Ζαγορίου τουλάχιστο στα επικίνδυνα σημεία.

Μια ζωή αξίζει περισσότερο από κάθε άλλο.

Με την ευκαιρία επαναλαμβάνουμε παλαιότερη πρότασή μας για ατή χιλιόμετρική και κατευθυντήρια σήμανση στους συγκοινωνιακούς κόμβους των κοινοτήτων μας.

Η ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΜΑΣ

ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ

Η εφημερίδα μας στην προσπάθειά της να διασώσει τα δημοτικά μας τραγούδια, που σιγά σιγά χάνονται μαζί με τους παλιότερους Ζαγορίσιους, κυκλοφόρησε σε μια προσεγμένη έκδοση 80 σελίδων τα «Ζαγορίσια Δημοτικά Τραγούδια» του κ. Κώστα Βαρζώκα.

Το βιβλίο που πωλείται 200 δραχ. διατίθεται στους συνδρομητές μας προς 150 δραχ. και στέλνεται σ' όποιον το ζητήσει με μόνη επιβάρυνση τα ταχυδρομικά.

ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΜΟΣ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ

Η ανώμαλη περίοδος της δεκαετίας του 1940, η έλλειψη εργασίας στα χωριά μας, η μακρόχρονη υπαλληλική υπηρεσία στα αστικά κέντρα απομάκρυναν πολλούς συμπατριώτες από τις έσπες τους.

Τα χρόνια όμως περνούν, η δραστηριότητα εξαντλείται και η νοσταλγία μεγαλώνει.

Έτσι συνταξιούχοι πλέον πολλοί Ζαγορίσιοι θάβελαν να γυρίσουν στα χωριά τους. Ο χρόνος όμως, οι καταστροφές, η συνιδιοκτησία των κληρονόμων δεν εξασφαλίζουν την άνετη διαμονή.

Το κράτος εξαγγείλε με πρόβλεψη οικονομικά μέτρα ώστε να μπορέσουν οι επαναπατριζόμενοι να δημιουργήσουν το νοικοκυριό τους χωρίς όμως να τα ύλοποιήσει.

Οι συνταξιούχοι θέβαια δεν θα προσφέρουν παρά πολλά στην οικονομική ανάπτυξη του Ζαγορίου. Η παροσία τους όμως θα δώσει κάποια ζωή στο χωριό και θα διατηρήσει τους δεσμούς των απογόνων με την πατρίδα.

Ας επαναεξαστεί το θέμα και ας τους δοθεί η δυνατότητα να επιστρέψουν. Σήμερα μάλιστα που η ρύπανση και το νέφος των μεγαλουπόλεων το επιβάλλουν.

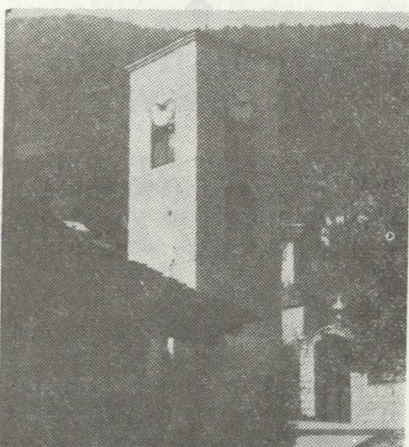

**ΤΑ 60 ΧΡΟΝΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΗΣ ΛΕΣΧΗΣ
ΘΑ ΓΙΟΡΤΑΣΤΟΥΝ ΣΤΑ ΓΙΑΝΝΙΝΑ
ΚΑΙ ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ**

Τὸ Τμήμα Θεσσαλονίκης τῆς Ἑλληνικῆς Περιηγητικῆς Λέσχης ἀποφάσισε νὰ τιμῇ τὰ 60 χρόνια τῆς Λέσχης καὶ τὰ 25 χρόνια τοῦ Τμήματος Θεσσαλονίκης μὲ τὴν ἐκδοσὴ ἑνὸς μεταλλίου καὶ τὴν τιμητικὴ ἀπονόμῃ που στὸν Πρόεδρο τῆς Λέσχης, τιμῶντας ἐπὶ τὸ ἀξιοθαύμαστο ἔργο πῆς 60 ἔτων.

Ἐξάλλου τὸ Τμήμα Θεσσαλονίκης ἀπὸ τὸ 1981 καθιέρωσε ἑορταστικὴ ἑβδομάδα ἐτήσια πού τελεῖται μὲ τὴ Δευτέρα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τιμοῦμε κατὰ τὴν ἑβδομάδα αὐτὴ τὶς ἱστορικὲς σχέσεις τῆς Μακεδονίας μὲ ἕνα ἀπὸ τὰ ἄλλα διαμερίσματα τῆς Ἑλλάδος. Τὸ 1981 εἰχαμε τὴν «Θεσσαλικὴ ἑβδομάδα».

Κατὰ τὸ 1982 γιορτάζουμε τὴν «Ἑπαιρωτικὴ ἑβδομάδα» καὶ τιμοῦμε τὶς ἱστορικὲς σχέσεις Μακεδόνων καὶ Ἑπαιρωτῶν μὲ κορύφωμα τὴ γέννηση τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἀπὸ

ΑΡΙΣΤΗ: Τὸ κοδωνοστάσι μὲ τὰ ρολόγια (πρόσφορό κ. Π. Παπακώστα)

μιά Ἑπαιρωτίσσα μάνα, τὴν Ὀλυμπιάδα. Καὶ ἡ «Ἑπαιρωτικὴ ἑβδομάδα» ἐκτὸς ἄλλων θὰ περιλαμβάνει συνειστίσεις ἐκπαιδευτῶν τῆς Περιηγητικῆς Λέσχης Θεσσαλονίκης καὶ Ἑπαιρωτικῶν Συμπαιτιῶν στὴ Θεσσαλονίκη, ὁμιλία στὴν αἴθουσα τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν καὶ ἐκδρομὴ στὴν Ἠπειρὸ κατὰ τὸ τριήμερο 5-7 Ἰουνίου 1982.

Ἡ «συνάντηση» στὰ Γιάννινα συμπεληρώνεται μὲ τὸ προσκυνήμα σὲ ἀκριτικούς τόπους δοξαζομένους ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Πύρρου, ὁ ὁποῖος εἶχε ἐκεῖ τὸ στρατόπεδόν του. Κατὰ τὸ 1940 οἱ ἴδιοι αὐτοὶ τόποι περὶ τὴν Ἀρίστη καὶ τὸ Κολπάκι ἐγέναν προπύργιο τῆς Ἑλλάδος. Σὲ εἰρηνικούς χρόνους ὁ Βοῖ-δομάτης καὶ ὁ Βίκος ἔχουν ὅλα τὰ χαρίσματα γιὰ νὰ προσφέρουν τὴ γαλήνη μιάς εὐδελιακῆς ζωῆς, τὴν ὁποία θὰ ζήσουμε λίγες ὥρες, πού θὰ μείνουν ἀξέχαστες.

Ἀρχηγὸς ἐκδρομῆς ὁ καθηγητὴς Πανεπιστημίου Φώτης Πέτσας ἀπὸ τὴν Ἀρίστη.

● Λεπτομέρειες ἀπὸ τὶς ἑορταστικὲς ἐκδηλώσεις ἀπὸ προσεχῆ φύλλο.

Γενικὴ Συνέλευση Πολιτιστικοῦ Συνδέσμου Ζαγορίσιων

Στὶς 5 Ἀπριλίου ἐγίνε ἡ Γενικὴ Συνέλευση τοῦ Π.Σ.Ζ. καὶ βῆκε τὸ νέο Διοικητικὸ Συμβούλιό του πού παρουσιάζεται μὲ τὴν παρακάτω ἐπιστολὴ:

Ἀγαπητοὶ Συμπαιριῶτες,

Τὸ Νέο Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Πολιτιστικοῦ Συνδέσμου Ζαγορίσιων Ἰωαννίνων, πού ἀναδείχθηκε μὲ τὶς ἐκλογὲς τῆς 5ης Ἀπριλίου 1982, αἰσθάνεται τὴν ὑποχρέωση ν' ἀπευθύνει πρὸς ὅλους τοὺς ἀπανταχοῦ εὐρισκόμενους Συμπαιριῶτες καὶ φίλους τοῦ Ζαγορίου τὸ πῶς θερμὸ ἐγκάρδιο πατριωτικὸ χαιρετισμὸ.

Ἐπίσης μὲ τὴν πρώτη του αὐτὴ ἐπικοινωνία, θεωρεῖ καθήκον νὰ σπείρει πρὸς κλητήριό ὅλων τῶν συμπατριωτῶν γιὰ συμπάρασταση στὸν ἀγῶνα τῆς οικονομικῆς, βιομηχανικῆς καὶ πολιτιστικῆς ἀνάπτυξης τοῦ Ζαγορίου μᾶς.

Καλεῖ ὅλους τοὺς Συμπαιριῶτες νὰ ἐνεργοποιηθοῦν γιὰ μιὰ συλλογικὴ προσπάθεια ἐκμετάλλευσης τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τοῦ τόπου μᾶς, γιὰτὶ πιστεύει πῶς μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ θὰ πετύχουμε τὸν ἀντικειμενικὸ σκοπὸ μᾶς, πού δὲν εἶναι κανένας ἄλλος ἀπὸ μιὰ προγραμματισμένη ἀνάπτυξη τοῦ Ζαγορίου μᾶς.

Καλεῖ ὅλους τοὺς Συμπαιριῶτες νὰ βοηθήσουν ἐνεργῶς τὴν προσπάθεια αὐτὴ, γιὰ τὴν ὁποία οἱ διαγραφόμενες προϋποθέσεις εἶναι εὐνοϊκές.

Καλεῖ τοὺς Κοινοτικούς ἀρχόντες, τὶς Διοικήσεις Συνεταιρισμῶν καὶ Συλλόγων, τοὺς Ἐπιστήμονες Ζαγο-

ρίσιους, μαζί μὲ τὴ Διοίκησή τοῦ Συνδέσμου, νὰ πρωτοστατήσουν στὴν προσπάθεια αὐτὴ.

Καλεῖ τὸ ὄργανο ἐπικοινωνίας τῶν Ζαγορίσιων, τὴν ἐφημερίδα «τὸ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ» νὰ μᾶς βοηθήσει ἀπὸ τὶς στήλες του, προβάλλοντας καὶ ἀναλύοντας τὰ θέματα αὐτά, νὰ δημιουργήσει τὸ ἀπαραίτητο κλίμα, γιὰ μιὰ πρώτη συλλογικὴ ἐκμετάλλευση, μιὰς, τῆς πῶς καλῆς, πλουτοπαραγωγικῆς πηγῆς τοῦ τόπου μᾶς, ἡ ὁποία θὰ εἶναι ἡ ἀρχὴ γιὰ τὴν παρὰπέρα ἀνάπτυξή του.

Ἐπίσης καλοῦμε τὴν ἐφημερίδα νὰ διαθέσει ἀνάλογο χώρο τῆς, ὁ ὁποῖος ν' ἀποτελέσει τὸ βῆμα τῶν Ζαγορίσιων, γιὰ τὴν ἐρευνά, τὴ μελέτη, τὴν ὑποβολὴ προτάσεων, ἰδεῶν καὶ προβληματισμῶν γιὰ θέματα ἀνάπτυξης τοῦ Ζαγορίου μᾶς.

Τελικὰ ζητοῦμε τὴ συνεργασία ὅλων, μὲ ἀρχὴ νὰ μᾶς στείλουν ἀποφύσεις, προτάσεις κ.λ.π. τὶς ὁποῖες θὰ συνοψίσουμε καὶ θὰ τὶς εἰσηγηθοῦμε σὲ μιὰ πανζαγορίσιακὴ συγκέντρωση.

Μὲ πατριωτικούς χαιρετισμούς
Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο

Ὁ Πρόεδρος
Σ. ΣΤΕΡΓΙΑΔΗΣ
Ὁ Ἀντιπρόεδρος
Γ. ΚΑΛΥΒΑΣ
Ὁ Γεν. Γραμματέας
ΣΠ. ΚΑΠΕΛΛΙΔΗΣ
Τὰ Μέλη

Ἄ Σαϊρηγιάννης - Α. Τσεκούρας - Κ. Ζιαμπέρης - Κ. Ἀν. Βαρτζώκος - Εὐ. Βουλδοῦμος - Φρ. Θεοχάρους

κοῦπη 10).

Ὅπως καὶ στὸ χωριό, ἐστὶ καὶ στὰ Γιάννινα, τὴν ἐκθεση τῆς Σχολῆς ἐπισκεφθήκαν ἀρκετοὶ καὶ εἶδαν ἀπὸ κοντὰ τὴ παράγει αὐτὴ πού πραγματικὰ εἶναι ἀριστουργήματα.

Ὅλοι οἱ ἐπισκέπτες τῆς ἐκθέσεως ἐξέφραζαν τὰ πῶς κολακευτικὰ λόγια γιὰ τὸ ἐπιτελούμενο ἔργο τῆς Σχολῆς.

Γιὰ τὴν ἱστορία ἡ Σχολὴ λειτουργεῖ ἀδιάκοπα ἀπὸ τὸ 1935 καὶ ἔχει ἐκπαιδεύσει πέρα πολλὰς νῆες ἀπὸ τὴν περιοχὴ Ζαγορίου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν Ἠπειρὸ γενικότερα καὶ ὅλες ἔχουν τύχει καλῆς ἐπαγγελματικῆς ἀποκαταστάσεως.

Ἀξίζει κανεὶς νὰ ἐπισκεφθεῖ τὴ Σχολὴ στὴν ἑδρὰ τῆς καὶ νὰ δεῖ ἀπὸ κοντὰ, πῶς λειτουργεῖ αὐτὴ καὶ τὸν τρόπο ἐργασίας καὶ ἐκπαιδεύσεως τῶν προσφίμων τῆς.

Θὰ πρέπει ἐδῶ νὰ πούμε, ὅτι οἱ μαθητρίκες τῆς Σχολῆς ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐπαγγελματικὴ κατάρτιση στὴν ταπητοργία, ὑφαντικὴ, κεντητικὴ καὶ ραπτική, λαμβάνουν καὶ μιὰ γενικὴ ἐγκυκλοπαιδικὴ μόρφωση.

Γιὰ τὸ ἔργο πού ἐπιτελεῖται στὴ Σχολὴ ἀξίζουν συγχαρητήρια στὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο καὶ στὸ Διδακτικὸ προσωπικὸ τῆς.

ΔΗΜ. ΧΑΡΙΣΙΑΔΗΣ

**ΑΠΟ ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ
ΤΟΥ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΙΕΙΟΥ
ΕΝΟΣ ΜΕΣΟΥ ΖΑΓΟΡΙΣΙΟΥ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑ**

Εἶναι ἀλήθεια εὐχάριστο νὰ παρακολουθεῖς τὴν πορεία ἑνὸς νέου ἀνθρώπου, τὶς προσπάθειές του, τὴν πιστεῦσά του, τὰ ὄνειρά του, τὶς σκέψεις του, κάθε κρυφὸ ἢ φανερὸ πάλμὸ τῆς καρδιάς του.

Ἰδιαίτερα ὅταν τὸ νέο αὐτὸ πρῶτο τὸ παρακολουθεῖς, βῆμα πρὸς βῆμα ἀπὸ τὴν πρώτη κλάση γυμνασιακῆς σπουδῆς του. Ἡ τύχη, νὰ εἶναι πατριωτὴς καὶ φίλος καὶ ἄνθρωπος ἑνὸς ἀπλὸς φίλου, ἀλλὰ ἑνὸς Ζαγορίσιου φίλου, πού εἶναι ὁ φίλος φίλος! Καὶ ὅταν πλέον, ἡ πορεία αὐτὴ ἔχει ἕνα αἶσιο τέρας, τότε αἰσθάνεσαι καὶ σὺ ἰκανοποίησιν πρῶτα ἀπὸ ἀγάπη, καὶ δεύτερο, γιὰ τὸν αὐτὸν τὸν ἀκαταμάχητο ὅραμα τῆς προόδου δὲν ἔμεινε ἀμετάκλητο ἡ ἀδιάρκεια οἱ παρορμήσεις καὶ οἱ ἐνθαρρύνσεις δὲν πῆγαν χαμένες.

Βέβαια, ἐάν ἐπαρρησιώσει κανεὶς παίρνοντας ἕνα χαρτί ἢ μιὰ ἐπαγγελματικὴ θέση.

Ἡ ἐσωτερικὴ ἀποκλήρωση δὲν περπατῆται ἐδῶ, πλὴν ὅμως ἀπὸ τὴν ταχυδακτυλίου καὶ τὸ ὄραμα τοῦ ἀγῶνα γιὰ τὴν πέρα πέρα ἀπομικρὸν ἐξύμηση, καὶ τὴν ἐξύμηση γενικότερα τῆς κοινωνίας, καὶ τοῦ Ζαγορίου μᾶς, ἰδιαίτερα, ὅταν τὸ ἄτομο εἶναι Ζαγορίσιος.

Χαίρουμε νὰ βλέπω τὰ παιδιά τοῦ Ζαγορίου μᾶς, ἀνδρωμένο πλέον, νὰ βγαίνουν ἀξιοπρεπῶς, ἐργατικά καὶ δυνάμεικα στὴν κοινότητα τῆς ζωῆς, ἀδιακρίτως ἐπαγγέλματος ἢ ἐπιτελείας ἐγγενεῖας, σ' αὐτὸ μόνον ἀνὴρ καὶ ξεπερασμένοι πρὸς πρῶτον. Χαίρουμε εὐχρυσὴ βλέποντας ἕναν κοινούριο Ζαγορίσιον νὰ δίνει ἀνανεωμένο αἷμα στὴν ἡδὴ πλούσιον πνευματικὴ φλέβη τοῦ Ζαγορίου μᾶς, ἕναν Ζαγορίσιον πού νὰ ἐμπνεῖ ἰσχυρισμὸ, μὴ ὀνείρας ἀπὸ θεὸ μὲ εὐγένεια καὶ θετικότητα στὴ σημερινὴ ἀπαιτητικὴ παραγωγή τοῦ χρηματισμοῦ καὶ τῶν κοινωνικῶν μεταπτώσεων. Νομίζω πῶς πολλοὶ Ζαγορίσιοι πέτυχαν, διατρέποντας σὲ διαφόρους τομεῖς.

Αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα, σκεπτόμενα σὰν βρέθηκαν καὶ ἐγὼ, προσκαλέμενος ἀντάμα μὲ ἄλλους χωρινοὺς, φίλους καὶ συγγενεῖς, στὸ ἐγκαίνια τοῦ ὁδοντιατρείου τοῦ ὁμογενειακοῦ μου φίλου Μάνου Ἀντωνιστάκη ἀπὸ τὴ Βίτσα, εὐχόμενος νὰ τὸν δῶ καὶ ἐπαγγελματικὰ νὰ ἐνεργεῖ, καὶ εἰδικότερα νὰ προσφέρει. Ἡ προσφορὰ στοὺς Ζαγορίσιους ἔχει μείνει μιὰ ἀσπερσιστὴν παραδοσὴ, θὰ εἶναι τὸ λιγότερο ὄραμα ἂν κανεὶς ταχθεῖ νὰ ἐπιβεβαιώσει κατὰ τέτοιο.

Φωκίων Καραλῆς

ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΗ ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ἄς ἀνακεφαλαιώσουμε τὸ ἱστορικὸ τῆς Ε.Κ.Π.Ζ. καὶ ἐξελισσόμενες τὶς εὐθύνες μᾶς:

ΕΥΘΥΝΗ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΔΑΣΩΝ

Τὴν εὐθύνη γιὰ τὴ μὴ ἐφαρμογὴ τῆς Ἑλεγχόμενης Κυνηγετικῆς Περιοχῆς Ζαγορίου ἔχει ἐξ ὀλοκλήρου ἡ Γ.Δ.Δ. τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας γιὰτὶ:

- 1) Τὸ νομοσχέδιο ἔγινε χωρίς τὴν ἀπαιτούμενη μελέτη καὶ ἕνα ἀναπτυξιακὸ ἔργο.
- 2) Ὅπως ἀποδείχτηκε τὸ πρόγραμμα ὑπέφερε σὲ πολλὰ σημεῖα καὶ περιεῖχε διατάξεις πού ἦταν ἀδύνατον νὰ ἐφαρμοστοῦν.
- 3) Οἱ συντάκτες τοῦ πού θρискόντανε μακριὰ ἀπὸ τὸ ἔργο δὲν μπόρεσαν νὰ συνειδητοποιήσουν τὶς ἐπιπτώσεις, πού θὰ εἶχε ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος στοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς.

ΚΙΜΩΝΑ Α. ΚΥΡΙΑΖΗ

- 4) Δὲν προγραμματίστηκε ἡ διαφώτιση τῶν κατοίκων καὶ τὰ ὀφέλη τοῦ προγράμματος.
- 5) Ἀρνήθηκαν νὰ τροποποιήσουν ὅσες διατάξεις διατάχθηκε ὅτι ἦταν ἀνεφάρμοστες καὶ ὅτι τίποτε τὸ θετικὸ δὲν θὰ πρόσφεραν στὴν ἀνάπτυξη τῆς Ε.Κ.Π.Ζ.
- 6) Ἀρνήθηκαν ἀκόμη καὶ νὰ συζητήσουν μὲ τοὺς ἐκπροσωπούς τῶν Ζαγορίσιων, ὅταν διαμαρτυρήθηκαν γιὰ τὴν ἀνταρξία ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος.
- 7) Ἀντίθετα, ὅταν διαπίστωσαν τὴ σοβαρότητα τῆς ἀνταρξίας τῶν ἐνδιαφερομένων προσπάθησαν, νὰ ἐφαρμόσουν τὸ πρόγραμμα «ἐν κρυπτῶ».
- 8) Ἀρνήθηκαν τὴ συνεργασία - βοήθεια τῶν φορέων τῆς περιοχῆς γιὰ τὴ δημιουργία μιᾶς πρότυπης Ε.Κ.Π.
- 9) Ἀρνήθηκαν τὶς ὑπηρεσίες τῶν Ὑπηρεσιῶν τῆς Νομαρχίας, ὕστερα ἀπὸ πρόταση τοῦ κ. Νομάρχου, πού θὰ ἦταν παραγωγικὴ, γιὰτὶ θρискόνταν πλησίον τοῦ χώρου τῆς Ε.Κ.Π.Ζ.
- 10) Δὲν ἀνεγνώρισαν τὰ κεκτημένα δικαιώματα τῶν Ζαγορίσιων κυνηγῶν.
- 11) Παρὰ τὶς ὑποσχέσεις ἀρνήθηκαν νὰ πληρώσουν τὶς ἐπιπτώσεις πού εἶχαν σχέση μὲ τὴν Ε.Κ.Π.Ζ.

ΕΥΘΥΝΗ ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ

Ἀν τὴν εὐθύνη γιὰ τὴν μὴ ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος φέρε ἡ Γ.Δ.Δ., οἱ Ζαγορίσιοι εὐθύνονται γιὰ τὴν κατάρτιση τῆς καὶ τὴν ἀπώλεια ἑνὸς μεγάλου γιὰ τὴν περιοχὴ ἀναπτυξιακοῦ ἔργου.

Προσωπικὰ πιστεύω ὅτι ἐάν ἐνεργώσαμε προγραμματισμένα θὰ κατορθώναμε νὰ θελιώσουμε τὰ ἀδύνατα σημεία τοῦ προγράμματος τῆς Ε.Κ.Π.Ζ., γιὰτὶ στὰ δίκαια αἰτήματά μᾶς δὲν συμπεριλαμβανόνταν οικονομικὲς παραπτώσεις τὴν κυβέρνηση. Τὰ αἰτήματά μᾶς ἦταν καθαρά διανοητικά καὶ ἀπέβλεπαν στὴ προστασία τῆς περιουσίας καὶ τὴν ἐλεύθερη διακίνηση τῶν κατοίκων, χωρίς καμμιὰ οὐδεμίαν ἐπίπτωση στὴ λειτουργία τῆς Ε.Κ.Π.Ζ.

Καὶ θὰ τὸ κατορθώναμε ἐάν ἐκμεταλλευόμαστε τὸ πλούσιο δυναμικὸ τῶν Ζαγορίσιων μὲ τὶς γνωστὲς ἱκανότητές του.

Σὰν παράδειγμα φέρω ὅτι σὲ ἀντίθεση μὲ τὶς ἄλλες περιοχὲς ἐμεῖς ἀντιληφθήκαμε πρὶν ἀρχίσει ἡ ἐφαρμογὴ τὰ θετικὰ σημεία τοῦ προγράμματος τὰ ἀπομονώσαμε καὶ τὰ ἐξελίσαμε, παρὰ τὸ σκότος πού προσπαθοῦσε νὰ ἐπιβάλλει ἡ Γ.Δ.Δ.

Ἀποτύχαμε γιὰτὶ ὅχι μόνο δὲν συνεργαστήκαμε, ἀλλὰ καὶ χωριστήκαμε σὲ ομάδες πού ἐνήργησαν ἀπρογραμματιστά.

Θὰ πρέπει ἴσως ν' ἀσημειάσουμε ὅτι οἱ σύγχρονοι Ζαγορίσιοι διακρίνονται γιὰ ἑλλειψη συνεργασίας καὶ ἴσως μερικοὶ θέλουν ὅχι μὲ φιλικὴ διάθεση κάθε προσπάθεια ὅσων θέλουν νὰ προσφέρουν τὶς ὑπηρεσίες τῶν στὸν τόπο τους, σ' ἀντίθεση μὲ τοὺς παλιούς Ζαγορίσιους, πού διακρίθηκαν γιὰ τὴν συνεργασία τῶν καὶ τὴν παραδειγματικὴ δημοκρατικὴ συγκρότηση, τὸσον τῆς κοινοτικῆς ὅσο καὶ τῆς ὁμοσπονδιακῆς διοικήσεως τῶν χωριῶν μᾶς.

Ἡ ἀπώλεια αὐτῆς τῆς μεγάλης εὐκαιρίας πού τόσο θὰ προσφέρει στὴν περιοχὴ καὶ θὰ ἀποτελοῦσε τὸ πρῶτο βῆμα γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ Ζαγορίου, ἄς ἀποτελέσει παράδειγμα «πρὸς ἀποφυγὴν» γιὰ τὸ μέλλον.

Ἐπιβάλλεται νὰ ἐνώσουμε τὶς δυνάμεις μᾶς, ὅσες καθεὶς μᾶς μπορεῖ ν' ἀποσπείρει, μικρὲς ἢ μεγάλες, καὶ τότε πολλὰ μπορεῖ νὰ κερδίσει τὸ Ζαγόρι μᾶς.

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΟΦΕΛΗ

Γιὰ τὸ ὅτι ἡ Ε.Κ.Π.Ζ. θὰ βοηθοῦσε στὴν οικονομικὴ ἀνάπτυξη τῆς περιοχῆς δὲν νομίζω ὅτι σήμερα ὑπάρχει καλὸπιστος Ζαγορίσιος πού δὲν θὰ συμφωνεῖ.

Ἐγὼ θὰ ἀναφέρω μερικά ἀπὸ τὰ ὀφέλη:

- 1) Ὁ διορισμὸς γιὰ μόνιμη παραμονὴν σὲ κάθε χωριὸ τριῶν, κατὰ μέσον ὅρον, μόνιμων δημοσίων υπαλλήλων, νέων σὲ ἡλικία (θηροφύλακες, φύλακες ἐκτροφῶν δασολόγοι κ.ἄ.).
- 2) Ἡ κατασκευὴ ἔργων (δρόμοι, ξενοῶνες, ὁδραγωγεία, κέντρα ἀναπαραγωγῆς καὶ παράπλευρῃ ἐργασία σὲ ἄλλους.
- 3) Ὁλοκλήρωση τῆς διάνοιξης τῆς 45ης Ἐπαρχιακῆς ὁδοῦ στὰ σημεῖα Δόλιανη καὶ Μακρίνο - Ἐλατοχώρι.
- 4) Ἡ κατασκευὴ τοῦ δρόμου Λυκόστομο - Δίκωφο - Ἀγίος Χριστόφορος Ριζιανῶν πού θὰ δημιουργοῦσε νέο κυκλοφοριακὸ κόμβο.
- 5) Θὰ προχωροῦσε ἡ ἀσφαλτόστρωση τῶν δρόμων τῆς περιοχῆς.
- 6) Πανελλήνια καὶ ἴσως διεθνὴς προβολὴ τῶν φυσικῶν καὶ πολιτιστικῶν θησαυρῶν μᾶς ἀπὸ τοὺς ἐπισκέπτες κυνηγῶν, τοὺς φίλους τῶν καὶ τὶς οἰκογενεῖες τῶν.
- 7) Ἀπόκτηση ἐσόδων γιὰ τοὺς κατοίκους ἀπὸ τὴν παροχὴ ὑπηρεσιῶν, τὴν καλλιέργεια τῶν ἀγρῶν τῆς Ε.Κ.Π.Ζ., ὥστε νὰ ὑπάρχει ἀφθονὴ τροφὴ γιὰ τὰ θηράματα καὶ τὸ ἐνοίκιο τῶν ἀγροτεμαχίων, πού θὰ καλλιεργοῦντο.
- 8) Αὐξήση τῆς τιμῆς τῆς ἰδιοκτησίας ἀπὸ τὴν εὐχρηστικότητα καὶ σπιτιῶν.
- 9) Αὐξήση τῶν ἐσόδων, σὲ πρώτη φάση, τῶν καταστημάτων, πού ὑπάρχουν, ὥστε νὰ γίνουν θωάσιμα καὶ νὰ λειτουργοῦν ὀλοκλήρως τὸ χρόνο.
- 10) Ἰκανοποίηση τῆς ψυχαγωγίας τῶν κυνηγῶν καὶ ἐξόδοιο ἀπὸ τὰ θηράματα.
- 11) Λειτουργία σχολείων σὲ χωριὰ τῆς περιοχῆς, μετὰ τὴ μόνιμη ἐγκατάσταση νέων σὲ ἡλικία κατοίκων.
- 12) Πάταξη τῆς λαθροθηρίας καὶ προστασία τῶν ψαριῶν στοὺς ποταμούς μᾶς, πού σήμερα ἐξολοθρεύονται ἀπὸ τὴν χρήση δυναμιτίδας ἢ παρὰνομων μέσων καταστροφῆς.
- 13) Βελτίωση τῶν συνθηκῶν διαβίωσης στὰ χωριὰ μᾶς μετὰ τὴν ἐγκατάσταση τῶν νέων σὲ ἡλικία κατοίκων καὶ τὴν ἐπίσκεψη τῶν ξένων κυνηγῶν.
- 14) Μεγαλύτερη σύνδεση καὶ ἐπίσκεψη τῶν ξενιτεμένων συμπατριωτῶν μὲ τὰ χωριὰ τους, μετὰ τὴν βελτίωση τῶν συνθηκῶν διαβίωσης καὶ
- 15) Αὐξημένο τὸ ἐνδιαφέρον τῆς κυβέρνησης πρὸς τὴν περιοχὴ μᾶς μὲ τὴν παροχὴ μεγαλύτερης βοήθειας γιὰ κατασκευὴ ἔργων. Σ' αὐτὸ ἴσως βοηθοῦσαν καὶ οἱ ἐνθουσιασμένοι ἀπὸ τὴν περιοχὴ μᾶς ἐπισκέπτες.

ΜΑΡΙΚΑ ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ

Ἡ μεγάλη Τσεπελοβίτιτσα

Στοχάζομαι δὲν ξέρω κι ὅλας ἐπὶ αὐτὴν, μπορεῖ νὰ κάνω λάθος, δὲν παίρνω κι ὄρκο, πῶς ὅχι πολλοὶ Ζαγορίσιοι θὰ εἶναι αὐτοί, πού ξέρουν κάτι γιὰ τὴ Μάρικα Κοτοπούλη, κι ἀκόμα, λίγοι θὰ ξέρουν πῶς ἡ Μάρικα Κοτοπούλη, αὐτὴ ἡ περίφημη Ἑλληνίδα ἡθοιοῦς, ἦταν Ζαγορίσια.

Τοὺς μεγάλους, τοὺς ἐκλεκτοὺς Ζαγορίσιους πρέπει νὰ τοὺς ξέρουμε, νὰ τοὺς μαθαίνουμε, διαβάζοντας γι' αὐτοὺς στ' ἄρθρα τοῦ «Ζαγορίου μας» στὰ βιβλία τῆς ἐμικρῆς Ζαγορίας Βιβλιοθήκης τοῦ ἐκλεκτοῦ Ζαγορίσιου συγγραφέα κ. Κώστα Λαζαρίδη, στὰ βιβλία ἄλλων ἐκλεκτῶν Ζαγορίσιων, ὅπως ὁ πολὺς Ἰωάννης Λαμπρίδης, ὁ ἀείμνηστος Ἀγγελος Παπακώστας κι ἄλλοι πλείστοι Ζαγορίσιοι συγγραφεῖς.

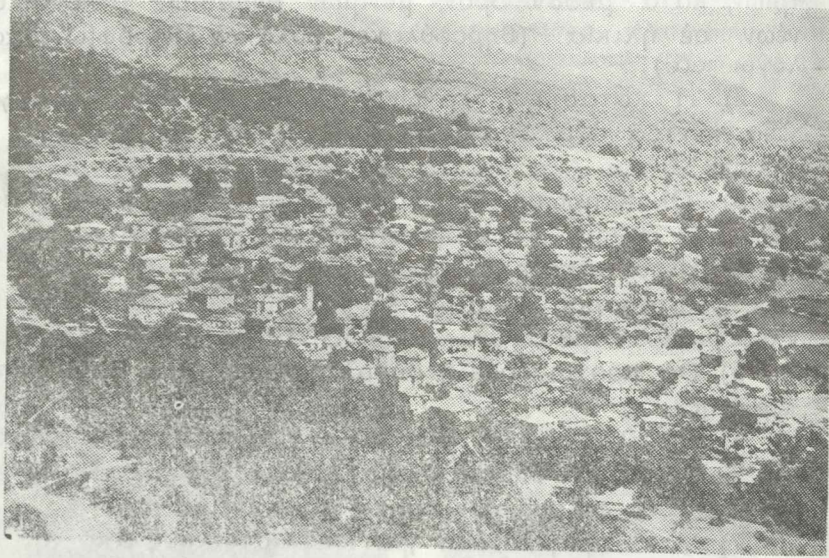
Ἡ περίφημη αὐτὴ Ἑλληνίδα τραγῳδός, πού ὅπως ἔγραφε κάποιος

Στὸ ἐγκυκλοπαιδικὸ λεξικὸ «ΔΟΜΗ», εἶναι γραμμένα τὰ παρακάτω σχετικά μὲ τὴν καταγωγή της: Ἡ Μάρικα Κοτοπούλη, γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα τὸ 1887. Ἦταν κόρη τοῦ ἡθοιοῦ καὶ θιασάρχου Δημητρίου Κοτοπούλη (Τσεπέλοβο Ἡπείρου 1848, Ἀθήνα 1919) καὶ τῆς ἡθοιοῦ Ἑλένης Σκλαβίνου - Κοτοπούλη.

Ἡ Μάρικα Κοτοπούλη διακρίθηκε ἰδιαίτερα σὲ τραγικοὺς ρόλους καὶ συνετέλεσε πάρα πολὺ στὴν πρόοδο τοῦ Ἑλληνικοῦ θεάτρου μὲ τὴν ἀοκνή καὶ ἀπόλυτα δημιουργικὴ τῆς ἐργασία.

Εἶχε φήμη μεγάλης πρωταγωνίστριας μὲ συντριπτικὴ προσωπικότητα, κι ἦταν συνηθισμένη, ὅπως ἔλεγον οἱ συνεργάτες της, νὰ ἐπιβάλλεται, χωρὶς νὰ δέχεται καμιά ἀντίρρηση. Ἦταν μονολιθικὴ στὶς ἀποφάσεις της...

Γιὰ τὴν τεράστια προσφορά της,

Ἀποψη Τσεπελόβου

κριτικὸς «θεωρεῖται, καὶ δίκαια, σὰν ἡ μεγαλύτερη ἡθοιοῦς, πού ἐμφανίστηκε, στὴν Ἑλληνικὴ σκηνή», κατ'ὸν ἀπὸ τὸ Τσεπέλοβο τοῦ Ζαγορίου μας.

Ἡ Μάρικα Κοτοπούλη πού ἦταν γνωστὴ σὲ παγκόσμια κλίμακα, ἦταν κόρη τοῦ ἡθοιοῦ Δημητρίου Κοτοπούλη, πού γεννήθηκε στὸ Τσεπέλοβο τὸ ἔτος 1848. Ἐδῶ ἔμαθε καὶ τὰ πρῶτα γράμματα, στὰ ἀνθοῦντα τότε ἐκπαιδευτήρια τοῦ χωριοῦ.

Ὁ Δημήτρης Κοτοπούλης ἦταν γόνος τῆς μεγάλης ἀρχοντικῆς οἰκογενείας Κοτοπούλη, πού ἀνέδειξε ἐργετὲς τοῦ Τσεπελόβου, ὅπως τὸ Χριστόδουλο Κοτοπούλη, τὸ Φίλιππο Κοτοπούλη καὶ τὸν «έντιμο καὶ χρῆσιμο κυρ Ἰωάννη Κοτοπούλη». Ἐτοί εἶναι γραμμένος σ' ἓνα «ἡμερολόγιο» τῆς κεντρικῆς ἐκκλησίας μας Ἅγιος Νικόλαος.

Ἐνα τμήμα τοῦ σπιτιοῦ τῆς οἰκογενείας, σῴζεται ἀκόμα στὸ Τσεπέλοβο. Τὸ ἀρχοντικὸ εἰσιπώθηκε, πρὶν ἀπὸ κάμποσα χρόνια, σὰν τότε ἀλλὰ ἀρχοντικὰ...

στὴν ἀνάπτυξη τοῦ Ἑλληνικοῦ θεάτρου, τιμήθηκε ἀπὸ τὸ βασιλικὸ Παῦλο, μὲ τὸ ἀνώνυμο παράσημο.

«Στοὺς ρόλους της, μὲ τὴ βαρεὶα κι ἐντονη, ἀλλὰ πλούσια σὲ χρωματισμούς φωνῇ της, καὶ μὲ τὴν περίφημη ἡθοιοῦσά της, ἔδινε στὸ μορφωμένο κοινόν, πού παρακολουθοῦσε τὶς παραστάσεις της, τὴν ἀνώτερη συγκίνηση, ἀλλὰ καὶ συνήραζε τὶς λαϊκὲς μάζες» ἔγραφε ἓνας κριτικὸς της.

Γιὰ τὴν περίφημη ἡθοιοῦσά της, στὴν πρεμιέρα τοῦ θεάτρου «ΡΕΞ» στὴν Ἀθήνα στίς 3 Φλεβάρη τοῦ 1937 μὲ τὸ ἔργο «Ἡ Ἑλισάβετ» στὸ ὁποῖο ὑπεδήθη τὸ ρόλο τῆς μεγάλης Ἀγγλίδας Βασίλισσας, σὲ ἐφημερίδα τῶν Ἀθηνῶν τοῦ περασμένου Φλεβάρη, εἶναι γραμμένα τὰ παρακάτω: «...καὶ ὅταν ἀνοίξε, γιὰ πρώτη φορά, ἡ κόκκινη βελουδένια αὐλαία, μπρὸς στὸ κατάνεστο θέατρο, ὅλοι ἀναρραγήσανε... οἱ καρδιὲς ὅλων μας πάνε νὰ σπάσουν. Δὲν εἴχαμε μπροστὰ μας τὴ Μάρικα ἀλλὰ τὴ μεγάλη, τὴν παράξενη βασίλισσα, τὴν πανίσχυρη Ἑλισάβετ, ζωντανή»

μὲν χάρη στὸ μαγικὸ ραβδί τῆς τέχνης...». Καὶ παρακάτω: «...τὰ βαρύτερα φορέματα τῆς Ἑλισάβετ - Μάρικας, βρίσκονται στὸ θεατρικὸ μουσεῖο καὶ ἡ ἀνάμνησή της στὸ νοῦ καὶ στὴν καρδιά μας...». Δὲν εἶναι ὅλα τὰ παραπάνω ἓνας ὕμνος, γιὰ τὴν περίφημη πατριώτισσά μας;

Τὸ 1937, ἀν θυμάμαι καλά, μέσα στὸ χειμῶνα ἐφθασε στὰ Γιάννινα ὁπότε οἱ Ζαγορίσιοι τὴν ὑποδέχτηκαν μ' ἐνθουσιασμό...

Ἐπιθυμία της μεγάλη καὶ ἀπαιτήση, ἦταν νὰ μπορέσει ὁπωσδήποτε νὰ προσκυνήσῃ τὸ πατρικὸ της σπιτί, τὴ Ζαγορίσια γῆ, τὸ χῶμα τοῦ χωριοῦ τῆς πού σκέπαζε φιλόστοργα τοὺς προγόνους της. Νὰ προσκυνήσῃ τὸ χωριό, ὅπου πρωτοεῖδε τὸν ἥλιο καὶ μεγάλωσε, ὁ στοργικὸς τῆς πατέρας.

Μέσα στὸ καταχείμωνο δὲν πτοήθηκε καὶ ἔκανε τὴν προσπάθεια, γιὰ ν' ἀνέβει στὸ Ζαγόρι μας, στὴν ἰδιαιτέρη πατρίδα της. Τὸ πικρὸ ὅμως χιόνι πού ἐπέφερε ἀσταμάτητο κι εἶχε σκεπάσει τὸ Ζαγόρι, μ' ἓνα κάτασπρο παχὺ στρώμα, τὴν ἀνάγκασε νὰ σταματήσει στὸ Σωποταίελη.

Ἀπ' ἐκεῖ θαμὰ μὲς στὴ χιονοῦρα ἀγνάντευε, γιὰ πολλὴ ὥρα, τὶς βουνοκορφὲς κατὰ τὸ χωριό της. Μὰ δὲ μποροῦσε νὰ ξεχωρίσει τίποτε...

Κοίταζε, κοίταζε τόσο ἐπιμονά, τόσο ἀχόρταγα, νὰ μπορέσει νὰ δεῖ κάτι... Μὰ δὲ μπόρεσε. Καὶ τότε, ἀπ' τὴ μεγάλη τῆς συγκίνηση, ξέσπασε σὲ δάκρυα...

Καὶ γύρισε πίσω πονεμένη, βαρεὶα πονεμένη, μὰ ἀναβαπτισμένη, ὅπως ἔλεγε, γιὰ τὴν ἀξίωση ὁ Θεός, ἐστὼ κι ἐστὼ νὰ προσκυνήσει τὴ γῆ τῶν προγόνων της...

Θυμάμαι, στὸ Τσεπέλοβο τότε, θὰ τὴν δωρίζαμε μὴ θαυμάσια Ζαγορίσια φορεσιά κι ὁ ἀείμνηστος γιὰ τὸν Πέτρος Γιαννακὸς θὰ τὴν καλωσόριζε μὲ μὴ ἐμπνευσμένη προσφώνηση... Μὰ δὲ μπόρεσε νὰ ἐλθε...

Ὁ θάνατος τῆς βρήκε στίς 11 Σεπτεμβρίου 1954 σὲ ἡλικία 67 χρονῶν.

Ἦταν ντυμένη, ὅπως λέγανε «μὲ ἓνα πολὺ ἀπλό μπλέ φόρεμα».

Ἰσως νὰ εἶχε διασθανθεῖ καὶ ντύθηκε τόσο ἀπλά. Δὲν εἰκοιθε καθόλου φόβο. Ποτές δὲν εἶχε ξεχάσει «ὅτι χεῖς ἐσμέν»...

Πέρασαν ἀπὸ τότε 28 ὁλόκληρα χρόνια...

Τσεπέλοβο 1982

ΕΥΡ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ

Σοφὰ λόγια

- Ὁ Σοφὸς προτιμᾷ νὰ εἶναι ἐσχατος καὶ εἶναι γίνεται πρῶτος.
- Ἀπαρνεῖται τὸν ἑαυτὸ τοῦ καὶ εἶναι διαρκεῖ.
- Μήπως τοῦ δίνεται, ἐπειδὴ δὲ ζητᾷ;

Ποιήματα

Ζαγορίσιοι ποιητές

ΖΑΓΟΡΙΣΙΟΙ ΠΟΙΗΤΕΣ

(Πρόδρομος χάθηκε ὁ Σωτήρης Παπαγεωργίου (Σ. Ἀνέσπερος) ἀπὸ τὸ Κἄτω Σουδεῖο. Νομικὸς μὲ εὐρύτητες σπουδὲς στὴ Βιέννη, μὲς ἔφαγε μὴ τυπωμένη ἐργασία τοῦ μὲ τίτλο «Διάλεξη πάνω στὸ γλωσσικὸ ζήτημα» Γιάννινα 1924 καὶ μὴ ἀνάδοτος ποιητικὴ ἰσχυροὶ πού τὴν εἶχε ἐμπιστευτὴ στὰ 1926, λίγο πρὶν περὶ τῆς Ρουμανίας ὅπου ὁ Ἰμωρίνης ἔζησε μεγάλο μέρος τῆς ζωῆς του. Ὁ ἴσος χώρος προσδιορίζει τὸ ψυχικὸ κλίμα τῶν ἡρώων τοῦ. τοὺς κατὰ τὴν πρῶτη καὶ δημιουργοὶ περὶς ἀποχρώσεις. Ἡ εὐαίσθησία τῆς ποιήσεώς του συχνὰ τοὺς διαποτίζει ἐπενεργώντας ἀνυψωτικὰ στὴν ἀσκήσι ἀξία τῶν πεζῶν του.

ΤΟ ΑΗΔΟΝΑΚΙ

Μὴ δίνετε ἐμένα τοῦ σουλτανῶν τὸ μεταξοβρόχι τὸ πικρὸ, ἄφταιγο ἀπὸ κρίμα λαοπλάνου εἰμ' ἓνα ἀηδονάκι στὸ πετρίδι.

★

Κι ἂν δὲ σὰς ἀρέζουν τὰ προνοῦν, ἔχω καὶ σπαθῆκι ἀπὸ φτερό, μὲ τοὺς κύκλους καὶ μὲ τὰ λουλούδια πᾶν νὰ σὰς φέρω τὴ Μινυά.

Η ΜΙΝΥΩ

Τὴν ξετρεχεῖ ὁ χάροντας κ' ἐκείνη πρόσχαρη τὴ στράτα ἀνορθαὶ γλυκὰ τρυφερά τραγοῦδα στήναι νὰ τ' ἀνθολογήσει, ὅδε διαβεῖ.

★

Κι ὡς νῆα τοῦ κάθε ὠροῦοι στάλλε ξεκυλὰ ἀπὸ μὴ χρυσόπηγῃ, σὲ μὴ ρουμπινιά ἀγλαὴ φηλά, στοῦ χάρου τὸ δίχτυ ἀφου ποσὶ.

ΧΕΛΙΔΟΝΙΑ

Τώρα στὰ καμμένα μας χωρὶα φέρ' εἰς καρπὸ καὶ ἐγὼ δροσιὰ, νεράιδες ἄς πῆραν τὰ χρυσόφαια, νῆραιδοι, ἄς πῆραν τὰ φλωρίδια.

★

Μὴ τὰ κλείς, Σιμὰ νὰ νὰ γυρίσῃ χελιδόνια ἐδῶ τῆς Ἀθηνᾶς πού τὸ ἐνύπνιό μας θὰ κελδοῦσαν ὀρφικὰ ἀντηχώντας καὶ ὡς ἔπος.

Ω ΞΕΝΗ. ΕΧΕ ΓΕΙΑ...

Ὁ ξένη, ἔχε γειά! Τρελοὶ καμνοὶ μου, Βιέννας ὁπερὲς καὶ χοροί, λαμπερὰ στολίδια πού σὴ ζωὴ μου προδοσίαις ἐγίναντε στολὴ.

★

Μ' ὅλη τὴ χαρὰ πού ταξίδευα στὴν πατρίδα πού μὲ λαχτοῦ, τὴ στερνὴ σας λάμψη στὴν καρδίαν καὶ ἔχω καὶ μὴ θλίψη στὴν καρδίαν.

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΑΛΚΗΣ ΜΥΡΣΙΝΗΣ - ΜΑΝΘΟΣ

(1903 — 1982)

Δημοσιογράφος, ποιητής καὶ διηγηματογράφος ἀπὸ τὴν Ἑλλάτη (Μαυροβίτη). Κύριο χαρακτηριστικὸ τῶν γραπτῶν του εἶναι μὴ ἐκφραστικὴ ἀνέκδοτο, περισσότερο ἰφανερὴ στοὺς ἰστικούς του, πού ἐντυπωσιάζει. Ἡ ἀνέκδοτο καὶ οἱ νοουβέλλες του —τρὶς τόμοι— παρὰ τὴ δημοσιογραφικὴ γραφὴ τους διαβάζονται εὐχάριστα σ' αὐτὸ βοήθει καὶ ὁ μῦθος τους καὶ ξετυλίγεται ἀνετα. Οἱ περισσότερες ἱστορίες του τοποθετοῦνται στὸ περὶ τῆς Ρουμανίας ὅπου ὁ Ἰμωρίνης ἔζησε μεγάλο μέρος τῆς ζωῆς του. Ὁ ἴσος χώρος προσδιορίζει τὸ ψυχικὸ κλίμα τῶν ἡρώων τοῦ. τοὺς κατὰ τὴν πρῶτη καὶ δημιουργοὶ περὶς ἀποχρώσεις. Ἡ εὐαίσθησία τῆς ποιήσεώς του συχνὰ τοὺς διαποτίζει ἐπενεργώντας ἀνυψωτικὰ στὴν ἀσκήσι ἀξία τῶν πεζῶν του.

ΙΟΥΔΑ!

Μὲ τὸ συνθησάσιμο διαστικὸ τοῦ βήμα μπήκε στὸ συνοικιακὸ καπνιστὴ, πῆρε τὶς δύο ἐφημερίδες πού δόθηκε πρόχειρες, κάθισε σὲ μὴν ἑστῆ γωνία καὶ ἄρχισε νὰ διαβάει, χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρεται τί γίνετο γύρω του.

Ὁ μπάρμπα - Κυριάκος, ὁ καφετζῆς, τὸν εἶδε καὶ ἔδωκε τὸ μπρίκι καὶ τοῦ φέρε τὸν καφέ.

Τὸν ἤξερε. Τακτικὸς πελάτης τοῦ - τρία χρόνια τώρα. Ἀπὸ τὰ πού ἔβγαλε τὴν ἀνάληψη, Παλῆρος δημοσιογράφος. Μονόχωντος καὶ κάπως γκρινιάρης. Σὰν νὰ τοῦ φταίγανε ὅλα.

Ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα πού μπήκε στὸ καφενεῖο, τὴν ἴδια δουλειὰ. Ἐργαζόταν τὸν καφέ του. Βραστό, μὲ λίγη ζάχαρη. Μάζεβε τὶς ἐφημερίδες, καθόταν πάντα στὴν ἴδια γωνία καὶ διάβαζε.

Τὸν ἔβλεπε πολλὰς φορές νὰ γυμνάζει τὶς ἐφημερίδες μὲ χρωματιστὸ μολύβι διάφορες εἰδήσεις. Ἐδῶζε σταυρὸν καὶ ἄλλοι.

Ἀπὸ παλὰ καὶ συνήθεια ἴσως, ὅπως ἔκανε ἔταν εἶταν στὴ δουλειά του.

Συνέβαινε κάποτε νὰ μὴ τοῦ ἀρῶσε κάτι, ἀπὸ ἔκείνα πού διάβασε ἄναθε μὲ μιάς ὁ θυμὸς του. Ἄνοιγε τὴ μούντζα του καὶ τὴν ἔβγαζε μὲ ἀργὴ πάνω στὸ ἐγχεῖσμα πού τὸν πείραζε μουγκρίζοντας ἀρχαῖα: «Νᾶ.....καταπίνοντας τὸν ἀρχηγὸ λόγος, πού εἶχε φτάσει τὴν κορφή τῆς γλώσσας του.

Περὶ τῆς ἀνθρωπίνης. Τὸν βασάνιζε ἀκόμα τὸ σὰράκι τῆς δουλειᾶς του. ἔχε μπεῖ στὸ αἷμα του ὅπως κάποιον θαρὶ διηγήτηριον.

Κάποια μέρα, ὁ μπάρμπα Κυριάκος τοῦ πῆγε τὸν καφέ καὶ σὰν ὅτι δὲν ἔχει: κόσμος τὸ μαγαζὶ θέλησε νὰ πιᾶνε: κουβέντα μὰζι.

Τὸν καλημέρισε καὶ τὸν ῥώτησε:

— Τὴ νῆα κύρ - Ἀριστοτέλῃ; Τὴ νῆα τὰ φύλλα σήμερα;

Ἀπάντησε, ὅπως πάντα, γκρινιάρικα.

— Τὰ ἴδια καὶ χειρότερα. Ὁ ἴσος θέλει: τὸ μακρὸν τοῦ καὶ ὁ ἄλλος τὸ κοντὸ του. Φαγωμάρα, χωρὶς πελειωμὸ. Δὲν ξέρω τί κατὰρα εἶναι ὁ ἴσος. Νὰ μὴ μπορεῖ νὰ δεῖ μὴ μὲρα καλὴ. Νὰ χαρεῖ ὁ Θεός. Ἀρχίζει, αὐτὸς πού κυβερνάει, κάτι. Τὴν ἄλλη μέρα ἔρχεται ὁ ἴσος καὶ τὸ χαλάει. Πῶς νὰ βρεῖς ἄρρη! Παλῆρτερα τοῦτῃ τῇ ἐφημερίδῃ τὴν κατοικοῦσαν, λένε, ὁ Θεός. Τώρα μαζεύτηκαν οἱ ἐνοχολοῖ, ντόπιοι καὶ ξένοι. Τὴ βόρῃ μῆσαν, τὴν ἔβλεπαν ἀγνώστους.

Μὲ ποῖον νὰ συνηγορήσεις, νὰ πεις δύο πασιπρὶνὲς κουβέντες. Κάποια καὶ καινούριες φάσεις. Κάθε καρδιάς καρδίαν. Ξεσηκώθηκαν ἀπὸ τὰ κατὰρα καὶ ἦρθαν σ' αὐτὸ τὸ μεγαλοχῶρον: νὰ προκόψουν. Δὲν ἔχει τόπο νὰ περπατήσεις σὰν ἄνθρωπος. Σὲ σκορπῶνε, σὲ πᾶναι, γυρίζουν σὰν περὶ τοῦ κυνηγῶντας τὴν δραπετὴ καὶ σὲ τέλει ὅπως ἦναι ἡ στὸ κρεββάτι τοῦ νοσοκομείου ἢ ποὺς ξέρε: σὲ τί θύρα καὶ ἔχουν χαρεῖ τὴ ζωὴ, τὸν ἥλιο, τὸν εὐεύτερο ἀέρα.

Νᾶ, γιὰ παράδειγμα τὴ ζητᾶν ἐγὼ ἐδῶ; Καὶ τοῦ λόγου σου, πού νυχτοξυμερῶνεσαι ὁρθὸς καὶ κλεισμένος ἐδῶ μέσα, στὸν ἀνταριασμένο καπνὸ ἀπὸ τὰ τσιγάρα καὶ στὰ κέφια κάθε παράξενου, τί καλὸ εἶδες, σὲ παρακαλῶ;

— Ἐ, μοῖρα μας, κύρ - Ἀριστοτέλῃ. Τὴ νῆα γίνε, τοῦ ἀπάντησε ὁ καφετζῆς.

Ἐξαγριώθηκε.

— Ὅχι, ὅχι: μοῖρα! Ξεκοιτάει μὰς μόνο νὰ λές. Ἀφήνουμε τὸν τόπο μας καὶ ξεκινᾶμε γιὰ τὴ μεγάλη περιπέτεια σάμπως νὰ μᾶς περιμένουν ἢ νὰχοῦν στρώσει: γιὰ μᾶς τὰ καλὰ στρωσίδια.

Κι' ἐδῶ ἀρχίζει τὸ δράμα. Χτυπᾶς τὴ μὰ πόρτα καὶ τὴ θρίσκεις κλειστή. Κι' ἀπὸ τὴ δεύτερη σὲ διώχνουν. Κάποτε πετυχαίνεις νὰ τρυπώσεις κάπου. Μὰ ἔσο νὰ δολειτεῖς ὅπως πρέπει: περᾶν τὰ χροῖα καὶ μέσα σου τὸ σὰράκι ἔκανε τὴ δουλειά του. Καὶ κάποια μέρα καὶ κλείνεις γιὰ πάντα, κρατώντας κάτω ἀπὸ τὰ βλέφαρά σου μόνο ὅτι δὲ χάριτες: τὴν εἰκόνα τοῦ τόπου σου, πού δὲν ἀξιώθηκες νὰ χαρεῖς τὶς ἐμορφιές, τὰ καλὰ του. Τὴν ἡσυχὴ ζωὴ, τὸν καθαρὸ ἀέρα, τὴ συντροφιά καὶ τὴν ἀγάπη τῶν δικῶν σου.

Τὰ χάνεις ὅλα γιὰ ν' ἀκούς στὸ χωριὸ ἢ στὴ μικρὴ σου πόλη τοὺς γειτόνους νὰ λένε: «Ἄ, ὁ Μήτσος δουλεύει: στὴν Ἀθήνα» πρόκοψε φαίνεται».

Μαύρη κι' ἄλλαλη προκοπὴ τις πὺδ πολλές φορές.

Καλὰ κι' εἴμαστε πού ξεκινᾶμε ἀπὸ τὰ ξερόδραχα, μὰ τοῦ λόγου σου νησιώτης. Κι' ἀπὸ τί νησί!

— Τὸ ξέρεις; ῥώτησε ἀπαρημένος ὁ καφετζῆς.

— Καὶ θέβαια. Πᾶνε πολλὰ χρόνια ἀπὸ τότε. Βρεθήκαμε κάποτε ἐκεῖ μὲ μερικὸς συναδέλφους. Μᾶς ἔβλεπε: οἱ ἐφημερίδες μας νὰ δοῦμε τὸ Βενιζέλο. Νὰ τὸν φαρέψουμε. Νὰ τοῦ κλέψουμε κανένα λόγο. Μὰ ὁ Κρητικὸς δὲν καὶ εἶχε τέσσερα, ἀλλὰ τετρακκῖα. Εἶχε γυρίσει ἀπὸ τὸ Παρίσι, χωρὶς νὰ περάσει ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Τράβηξε κατ' εὐθείαν στὸ νησί. Καὶ κρατοῦσε τὸ στόμα του σφαιλιστό.

Ἐμεῖς πετοῦσαμε τὴν ἐρώτηση ξαφνικά, ὅπως ὁ φάρος τ' ἀγκίστρι. Ἐκείνος τὴν ἔπιανε μὲ τὸ πρῶτο. Ὑστερα μᾶς κοιτοῦσε μέσα ἀπὸ τοὺς φακούς τῶν γυαλίων του καὶ τὰ μάτια του, λές, κρυφογελοῦσαν. Σὰ νᾶλεγε ἀπὸ μέσα του: «Βρέ, τὰ νιάναρα πᾶνε νὰ μοῦ τὴ σιάσουν».

Ὑστερα ἀρχίζει ἓνα παραμῦθ: «περὶ ἀνέμων καὶ ὁδάτων», πού δὲ μᾶς ἐνδιέφερε διόλου. Καὶ τέλος, χαμογελώντας, πολὺ εὐγενικά, μᾶς ἄφησε σὺβελους, γιὰ τὸν περιμένα καὶ ἄλλοι καὶ ἦθελε νὰ τελειώσει: γιὰ ν' ἀναπαυθεῖ. Ἐνοῦθε κουρασμένους.

Δουλειὰ δὲν κάναμε νὰ χαρίσαμε τὸ νησί. Παράδεισος πού μο-σχοβολοῦσε. Πορτογαλίες, χαρουπιές, ἀμπέλια, περιδῶλο, ἀνθράκω, ἐλῆες, κρᾶσι μισογάτο, ὅλα γινῶμα σὰν τις ἀγαπητένιες καὶ περὶ-νες κοπελιές, πού σου ἀφήσαν τὴν ἐντύπωση πῶς εἶναι: ἀπὸ ἄλλη, ἀρχοντικὴ ράτσα.

— Ἐτοῖ εἶναι, πῆνε, σὰ μὲ καμρὸ ὁ μπάρμπα Κυριάκος, φεύγοντας γιὰ νὰ πληρωθεῖ ἀπὸ ἄλλον πελάτη πού τὸν φώναζε.

Τὴν ἴδια στιγμὴν μπήκεν ἓνας ἄλλος πελάτης καὶ ἔβγαλε νὰ καθίσει ἀπὸ τὸν πελάτη στὸ δημοσιογραφικόν.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἐτοιμαζόταν νὰ φύγει, ὅταν τὸ μάτι του ἔπεσε τὸ γεφεμένο. Κάποιον τοῦ θυμίζει. Τὸν πρόσεξε καλύτερα. Εἶδε τὴ μόνιμη κλίση τοῦ κεφαλοῦ πού πρὸς τ' ἀριστερὰ καὶ μουρμούρισε γκρινιάρικα: «Μπᾶ! πού ξεφύτρωσε καὶ ποῦτος ἐδῶ».

Τὸν ξανακάλυψε πὺδ προσεκτικὰ. Ἡ ματιά του εἰδείνε περιφρόνια μὰ καὶ ζωηρὴ περιέργεια.

Ἐμεινε λίγες στιγμὲς ἀναποφάσιστος. Ὑστερα πετάχτηκε, τὸν πλησίασε καὶ στάθηκε μπροστὰ στὸν ἀγνωστο. Τὸν ῥώτησε κοφτά:

— Ὁ καὶ Μαυροφίδης;

Ὁ ἄλλος ἐνοχλήθηκε ἀπάντησε ξερά, μὰ ἡ φωνὴ του εἰδείνε φοβισμένη.

— Δὲ σὰς γνωρίζω, κύριε. Ἀφίστε με ἡσυχο.

Μὰ ὁ δημοσιογράφος, πὺδ θέβαις τώρα, ἐπάμεινε.

— Τὴ λένε; Γνωρίζετε τόσο καλὰ. Γιὰ θυμηθεῖτε. Μαυροφίδης δὲ σὰς λένε;

— Μαυροφίδης, κύριε. Μὰ δὲ σὰς γνω...

— Τὸ ἴδιο κάνουν. Στὸ σχολεῖο τὰ παιδιὰ σὰς λέγανε Μαυροφίδι. Καὶ ξέρεις γιατί.

— Ὁ ἄλλος τὸν κοίταζε προσεκτικά.

— Ἀρχίζω γὰρ σὰς θυμῶμαι. Ἐβόταν γὰρ ὁ πρῶτος μαθητὴς στὴν τάξη μας.

— Εὐχαριστῶ γιὰ τὸ κοπιημένο, μὰ κάνουν λάθος. Πρῶτος εἶπαν ὁ Κοντογεώργης ἀπὸ τὴν Πρέβεζα. Δεύτερος ἐγὼ καὶ τρίτος ὁ Λώδης, τὸ παπαδοπαίδι, ποὺ ὅλο καὶ πᾶσχιζε νάρθη: πρῶτος καὶ δὲν τὰ κατὰφερνε.

Τὸν εἶδα κάποτε ἐδῶ. Εἶχα ἀνταμώσει τὸ Στέφο τὸν Ἀθρονῆ τὸν θυμάσαι θέβαια, τὸ γιὸ τοῦ καρροσέρη, ποὺ μᾶς ἔφερεν τὶς βαρέλες μὲ τὸ νερό, ποὺ τὸ παίρνανε οἱ γησιῶτες ἀπὸ τὴν ντραμπάτοβα ἢ τὸ Στρούνι.

Τὰ λέγαμε γιὰ τὰ παλὰ ἔταν εἶδαμε τὸ Λώδη, ντυμένο ἀξιωματικό καὶ κορδωμένο σὰ νᾶχει καταπιεῖ τὴ σκένα τοῦ μπυλιάρδου, νὰ περνᾷ: δίπλα μας χωρὶς νὰ μᾶς προσέξει.

Ὁ Ἀθρονῆς τοῦδαλε τρικλοποδιὰ καὶ λίγο ἔλειψε νὰ τὸν δοῦμε πλατῶ, φαρδὺ στὸ πεζοδρόμιο.

Ὁ Στέφος τὸν ἀποπῆρε.

«Γιατὶ κορδωθήκατε εἰσι βρὲ Λώδη καὶ δὲ μᾶς μιλάς;»

Ἐκεῖνος ἀπάντησε πειραχμένος:

«Ἄσε τ' ἄστετα Ἀθρονῆ γέραςες καὶ μυαλὸ δὲν ἔβαλες».

«Τὸ δικό μου, δόξα νάχει ὁ Θεός, καλὰ πάει. Μὰ φαίνεται: ἐπὶ πάντα τρίτος ἢ πᾶτος ἔμεινες».

Τοὺς μόνιασα ἔμως κι' ἤπιαμε οἱ τρεῖς μαζὶ ἀπὸ ἓνα ποτηράκι κρασί, στὴν κοντινὴ ταβέρνα.

Θυμῆθήκαμε τὰ παλὰ. Ὁ Λώδης θυμῆθηκε κι' ἐκεῖνη τὴ μικρὴ ἀνταρσία μας. Τὴ θυμάσαι;

— Ποῖα; Πότε;

— Ἐ, τότε ποὺ ἔμεινε, ὅλα τὰ παιδιὰ ἀποφασίσαμε νὰ μὴ πάμε στὸ μάθημα, ἀφοῦ κι' ἡ Ζωσιμαία θὰ εἶταν κλειστὴ γιὰ νὰ γιορτάσει τὴ μέρα τῶν Τριῶν Ἱεραραχῶν. Μόνον ἐπὶ μᾶς γέλασες. Μᾶς εἶπες πῶς δὲ θὰ πᾶς στὸ Σχολεῖο καὶ ὕστερα πῆγες κρυφὰ καὶ τὰ εἶπες ὅλο στὸ Διευθυντή.

«Ἔτσι ὁ Κοντογεώργης κι' ἐγὼ, ποὺ παρουσιάσες γιὰ ἀρχηγούς φάγαμε ἀπὸ τρεῖς μέρες ἀποβολὴ ὁ καθένας. Κι' ἐγὼ ξεχωριστὰ δυὸ γερὰ χαστούκια ἀπὸ τὸ μακαρίτη πατέρα μου, ποὺ τὰ θυμοῦμαι ἀκόμα, καὶ τιμωρία δεκαπέντε μέρες νὰ τρώω στὴν κουζίνα μονάχος μου, γιὰ τὴ ντροπὴ τῆς ἀποβολῆς.

— Ποῦ τὰ θυμήθηκες, εἶπε κάπως στενοχωρημένος ὁ ἄλλος.

— Μὰ δὲν εἶναι μόνο αὐτά, πρόσθεσε ὁ Ἀριστόδημος ξαναμμένος.

Δὲ θυμάσαι τί ἔγινε τὴν Πρωτομαγιά, ποὺ πῆγαμε ἐκδρομὴ στὸν Ἀγ. Γιάννη Μπουνίλα; Τὰ παιδιὰ ποὺ σὲ φώναζαν πὰ Μαυροφίδι, σοῦ γάμισαν τὸ παγοῦρι ἀκαθαρσίες. Ἐπὶ τὸ ἔδειξες στὸ Διευθυντή, ποὺ ἔταν σὲ πρώτησε ποῖος τὸ ἔκαμε, ἀπάντησες: «Δὲν ξέρω μπορεῖ πάλι ἐκεῖνος». Κι' εἶπες τ' ὄνομά μου.

Ὁ Κοντογεώργης εἶταν ἄρρωστος καὶ δὲν ἦρθε στὴν ἐκδρομὴ. Ἔτσι τᾶρριχες ὅλα τὰ στραβά σὲ μένα. Μᾶς φθονοῦσες καὶ τοὺς δυὸ.

Τὰ παιδιὰ μοῦ εἶπαν ποῖος τᾶκαμε.

Τὸν μάλωσα, μὰ δὲν τὸν μαρτύρησα.

Καὶ πάλι τὴν ἔπαθα. Μοῦ βόλαν «διαγωγή κακή». Καὶ λίγο ἔλειψε νὰ χάσω τὴ χρονιά. Μπορὸ νὰ τὰ ξεχάσω;

— Παιδικὰ γυνάτια, εἶπε ὁ Μαυροφίδης.

— Παιδικὲς ..... ἀτιμίες, γρύλισε ὁ δημοσιογράφος, μὰ ἡ τελευταία τοῦτῃ λέξη πνίγηκε στὸ λάρρυγά του.

Ἔστερα ρώτησε:

— Τὸν ἄλλο χρόνο ὅμως ἐξαφανίστηκες. Τί ἔγινες;

— Εἶχαν μεταθέσει τὸν πατέρα στὴν Πάτρα. Καὶ φύγαμε ὅλοι. Ἐκεῖ τελείωσα τὸ Γυμνάσιο.

— Δὲν προχώρησες παραπέρα;

— Σκόπευα νὰ γραφῶ στὴ Νομικὴ. Μὰ ἕνας συμμαθητὴς μὲ παρέσυρε καὶ διορίστηκε στὴν Ἀστυνομία.

— Ἐπὶ στὴν Ἀστυνομία; ἀπόρησε ὁ Ἀριστόδημος. Ἐπὶ φοβόσουν καὶ τὸν ἴσμο σου. Πῶς τᾶπαθες;

— Μὰ διορίστηκε μαζί μὲ τὸν ἄλλο στὴ Μυστικὴ Ἀστυνομία. Ἐκεῖνος τὰ κατὰφερε κι' ἔμεινε στὴν Ἀθήνα, Ἐμένα μὲ στείλανε στὴ Θεσσαλονίκη.

— Δηλαδή, χαλοπληρωμένη ἀργαμισθία.

— Ὅχι, δά. Ὑπερσεία ἐμπιστοσύνης καὶ σοβαρὴ δουλειά. Μὲ νο ποὺ δὲ φαίνεται.

Ἐπρεπε νάχουμε τὰ μάτια μας δεκατέσσερα, ὅταν παρακολούθουσαμε καὶ κυνηγοῦσαμε «ἐν τοῦ ἀφανοῦς» τοὺς ἀναρχικούς.

— Σοῦ πάει πιστεῦμι μιὰ χαρά, σὺν νὰ τὸν ἔχεις στὸ ἄλμα σου, αὐτὸς ὁ ρόλος. Μὰ εἶναι τόσο πολλοὶ οἱ ἀναρχικοὶ στὸν τόπο μας; Καὶ πῶς τοὺς ξέρετε.

— Τὸ μυστικὸ τῆς δουλειᾶς. Μὰ προδίδονται καὶ μόνοι τους. Διαβάξουν τὸ «Ριζοσπάστη» κι' ἄλλα τέτοια φύλλα. Ἔστερα τὴν στήνουμε παρήδες κι' ὅταν δαγκώσει ὁ ἕνας ἀνοίγει: τὸ δρόμο καὶ γὰρ τοὺς ἄλλους. Πολλὲς φορές εἶναι νὰ γελάς μὲ τὴν ἀφέλεια ποὺ ὁ ἕνας τραβάει τοὺς ἄλλους καὶ μᾶς τοὺς φέρει: σὺν πρωτοχρονιάτικους μπουναμάδες.

— Καλὰ μὰ ὅλοι: ὅσοι διαβάξουν τέτοια φύλλα εἶναι ἀναρχικοί. Δὲ σκεφθήκατε: ἐπὶ μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν ἀνάμεσα τους ἰδεολόγοι, ἐπὶ θρωποὶ μὲ καρδιά κι' ἀγάπη γιὰ τὴ φτωχολογία;

— Μερικοὶ ἔτσι λένε γιὰ νὰ μᾶς ξεγελάσουν, μὰ τὸ κῆλο δὲν πιάνει. Τοὺς ξέρουμε καλὰ: ὅλοι εἶναι φτιαγμένοι ἀπὸ τὴν ἴδια πύστα: ἀποθράσματα...

— Φαντάζομαι τί κυνηγητὸ τοὺς κάνατε.

— Κάναμε καλὴ δουλειά, ἀπάντησε ὁ Μαυροφίδης μετρίφρονα.

— Καὶ τώρα σὲ φέραν ἐδῶ; —γιατὶ πρώτη φορὰ σὲ ἔλετω.

— Ὅχι: ἐγγίκα στὴ σύνταξη μὲ τὸ βαθμὶ τοῦ υποδιευθυντῆ καὶ ἐγκατασταθήκαμε ἐδῶ.

Τὴν ἴδια στιγμή φάνηκε στὴν πόρτα μιὰ γυναίκα σιλουέτα.

Τὴν εἶδε καὶ σηκώθηκε.

— Μὲ συγχωρεῖς: εἶναι ἡ γυναίκα μου. Μὲ περιμένει: νὰ δοῦμε κάποιο διαμέρισμα ποὺ θὰ πάρουμε γιὰ τὴν κλῆμη μας. Χίρμα πὺ σὲ εἶδα.

Εἶχε ἀπλώσει: τὸ χέρι του, μὰ ὁ Ἀριστόδημος δὲ διάστηκε ν' ἀπαντήσει: στὸ χαιρετισμό.

Τὸν εἶδε ν' ἀπομακρύνεται μὲ μιὰ ἔκφραση ἀπορίας καὶ ταρχῆς. Πρὶν φτάσει στὴν πόρτα ξαναγύρισε ἀπὸτομα καὶ ρώτησε τὸ παλὺν συμμαθητὴ του, ποὺ ἔταν εἰχε κινηθεῖ ἀπὸ τὴ θέση του.

— Δὲ μοῦ εἶπες ὅμως ἐπὶ τί ἔκανες; Πῶς βολέυτηκες;

— Εἶμαι μ' ἐκείνους ποὺ κυνηγοῦσες ἐπὶ.

— Δὲν καταλαβαίνω. Τί δουλειά...

— Γρατσουνίζω νύχτα - μέρα τὸ χαρτί ποὺ δὲ σὰς ἀφήνει νὰ ἡσυχάζετε.

— Δημοσιογράφος ἔγινες;

— Κάτι τέτοιο. Κι ἄπορῶ πῶς δὲν ἀνταμώσαμε ποτὲ.

— Καλύτερα —μουρμούρισε σφυριχτὰ ὁ παλὺς μυστικός— Γειά σου.

Ὁ Ἀριστόδημος τὸν παρακολούθησε νὰ κατευθύνεται: πρὸς τὴν πόρτα, μὲ τὸ λικνιστὸ τοῦ βόδιου καὶ μὲ τὸ κεφάλι γυρτὸ πρὸς τὸ ἑριστερά, ἔπως τὸν ἤξερε ἀπὸ τὰ παιδικὰ τους χρόνια καὶ στὰ χεῖλη του ἀνέθηκε αὐθόρμητα ἡ λέξη ποὺ τοῦ πέταξε καὶ τότε ποὺ ὁ Διευθυντὴς τοῦ Σχολεῖου τὸν εἶχε ἀποβάλει, καὶ περνοῦσε δίπλα στὸ θρανίο του, φεύγοντας: Ἰούδα!

Ἔστερα ἀναρωτήθηκε στοχαστικά. «Εἶναι πάρα τόσο καθοριστὰ καὶ τὰ παιδικὰ μας βιώματα, ὥστε νὰ μᾶς συνοδεύουν καὶ νὰ ἐπηρεάζουν καὶ τὴν κατοπινὴν μας ζωὴ;

Πῶς νὰ ξεδιαλύνεις τὰ μυστικά ποὺ φωλιάζουν μέσα μας!

παροιμίες

- ★ Τὸ γουρούνι ἀσὶ δὲ γένεται καὶ τὸ γομάρι οἶτα.
- ★ Ἔχ' ὁ καιρὸς γυρίσματα καὶ ὁ μῦλος θὰ γυρίσῃ.
- ★ Τοῦ λείπει καὶ μάνα καὶ λαγκιόλι.
- ★ Ἀλλὰ στὸ νεῖο ποὺ δένεται, στὸ γέρο ποὺ κοιμάται.
- ★ Πέντε μῆνες πέντε ἀδράχτια πότε τᾶγνεσα ἢ πλατῶνα.

Η ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΙΝΑ

(Δημοτικὸ τραγούδι)

Ἡ ἀληθινὴ ἱστορία

ΤΟΥ Κ. ΜΑΝΘΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Στὸ φύλλο τοῦ Μαρτίου ἐ.ε. ὁ ἀγαπητὸς φίλος καὶ συνάδελφος κ. Νικόλαος Νικολαΐδης ἀσχολούμενος μὲ τὴ Ζαγορίσια γυναικα, ἀνέμισε τὰ ἑλὰ γράφει: «...τραγουδιέται ἀκόμα ἡ «Κύρ ἀναγνώσταινα» σὺν ἑνὶ ἑνὶ τέτοιᾳ παρεκτροπῇ», κι' ἔς μὴν ἦταν ἀληθινὴ...».

Ἡ Ἀναγνώσταινα, ἀδικήθηκε, παραξήγηθηκε, δὲν παραστράτησε, καὶ χαρακτηρίζεται στὸ τραγούδι, ποὺ τραγουδιέται ἀκόμα, ἀλλ' ἀνέμισε ὑπὲρ πάρα πολὺ ἠθικὴ καὶ ἐξετιμῆτο πάρα πολὺ ἀπὸ ὅλους τὴν ἐκείνην ζωὴ της.

Ὁ ἀείμνηστος παππούς μου, ἀπὸ τὴ μάνα μου, Γεώργιος Β. Σωτήρης στὴν ἀμειωτὴ ἱστορία του γιὰ τὰ χωριά τοῦ Ζαγορίου ἐξιστορεῖ τὸν ἑνὶ στίχους τὰ κατὰ τὴν Ἀναγνώσταινα καὶ ἐπαινεῖ τὴν ἡλικία της.

1. Σύμμα ἡ Ἀναγνώσταινα, ἡ κοσμοξουκουμένη γιὰ τὴν πολλὴ της ἁμορφιά, ἡ συκοφαντημένη

... εἰς τ' Ἀρζιανὰ τὴν ἔστειλαν, νύχτα νὰ φέρῃ ξύλα

ὁμύλησεν τὸν δούλο τῶν ἀχρεῶν Καραμπέρη

2. Ἡ Εἰσα ἡ ἀνδραδέλφη της τραγοῦδι ἔχει θγάλει

καὶ ἀτιμὴ τὴ νύφη της ἤθελε νὰ προσβάλῃ.

Ὅλοι τὴν Ἀναγνώσταινα τὴν ἤξευραν τιμὰ

ἡ ἀνδραδέλφη ἔμεινε μόνον μὲ τὴν κακία.

Τὸ τραγούδι τῆς Ἀναγνώσταινας, τὸ ποῖο σωστὸ, τὸ ποῖο ἀληθινὸ, ποὺ ἀποδίδει σωστὰ τὸ περιστατικόν, ποιήθηκε κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ 19ου αἰῶνα, γιὰ τὸ ὅπ' αὐτοῦ περιγραφόμενον συνέθηκε κατὰ τὰ ἔτη τοῦ Ἰουνίου 1812 στὴν περιοχή τῶν Νεγιδῶν καὶ εἶναι τὸ ἔξῃ: «...τὴν ἀπαγγελίαν τῆς ἀειμνήστου Χρυσούλας Χατζηγιαννοῦσας τῆς τὸν Γεώργιον Β. Σωτήρη, ποὺ ὅταν ἔγινε τὸ περιστατικόν αὐτὸ τὸν σὲ νεαρὴ ἡλικία καὶ ὑπῆρξε μάρτυς αὐτοῦ.

«Καὶ ζακὸν' ὁπώχτες ἐστὶς οἱ Ζαγορίσιες

τὴ νύχτα πᾶτε γιὰ νερό, τὴ νύχτα καὶ γιὰ ξύλα

ἀρρώθη ἡ Ἀναγνώσταινα, πῶς εἶπ' ἡ πεθερὰ της,

τὴ νύχτα ζῶμωσες φωμὶ, τὴ νύχτα σῦρε γιὰ ξύλα

δὲ φταῖς, κύρ Ἀναγνώσταινα, δὲ φταῖς ἐπὶ καὶ μὲν,

Μὲν φταῖς: ἡ σκύλλα ἡ πεθερὰ, ἡ Εἰσα ἡ ἀνδραδέλφη,

ποὺ σοῦ εἶπαν, νύχτα ζῶμωσες, νύχτα σῦρε γιὰ ξύλα,

καὶ ζῶμωσες καὶ κίνησες στὰ Ριζιανὰ γιὰ ξύλα.

Κι' ὁ Καραμπέρης, τὸ σκυλλί, σοῦ ἔκανε καρτέρη,

στὴ Μάξια στὸ κρύο νερό, στὴν κερασιά ποκάτω,

σοῦ πᾶνει τὸ μουλάρη σου, θέλει: τὰ μαῦρα μᾶτια.

Ἐλὴ φωνίτσα ἔρριξες, ὅση κι' ἂν ἡμπορούσες

Ποῦ εἶπες ἀδέλφια μὴ χωριστοὶ γλυτώστε μὴ ἀπ' τὸν σκύλλο

Ὁ Ντίνος τὴν ἐγλύτωσεν ἀπὸ τὴν ἀτιμία,

καὶ ὁ Δῆμος μὲ τὸν Νικόλῳ δέσαν τὸν Καραμπέρη

καὶ ἀφροντίζοντας τὸν ἔφεραν μέσα στὸ μεσοχώρι

καὶ ὁ κύρ - Σταθᾶς ἐπρόσταξε καὶ τῶκοφαν τὸ χέρι».

πᾶχθηκε ἀπὸ τὴν πεθερὰ της καὶ τὴν ἀνδραδέλφη της νὰ σηκωθῇ πολὺ πρῶτ, νὰ ζυμώσῃ τὸ φωμὶ καὶ νὰ πᾶσι: στὰ Ριζιανὰ γιὰ ξύλα. Ἡ ἐνάρετη νύφη ὑπάκουσε στὴ διαταγὴ αὐτὴ κι' ἀφοῦ ἠατοποίησε τὰ τὸ σπυτιοῦ, πῆγε μὲ τὸ μουλάρη της στὰ Ριζιανὰ.

Ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἀναγνώστη Σύμμα, ἔπως καὶ κάθε οἰκογένεια Νεγιδιώτικη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνη, εἶχε σὺν ὑπηρέτῃ ἓνα Καραμπέρη (Καραμπέρης... δηλωτικὸ καταγωγῆς). Αὐτὸς τρώθηκε ἀπὸ τὴν ἁμορφίαν τῆς νεαρῆς κυρίας της —ποὺ ἦταν καὶ πάρα πολὺ ἁμορφῇ— καὶ παραδοκῶς κάθε στιγμὴ νὰ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτῆς καὶ κορέσῃ τὴς κτηνώδεις ὁρέξεις του. Σ' αὐτὸ δὲ καθημερινὰ πιέζονταν καὶ ἀπὸ τὴς κυρίδας τοῦ πεθερὰ καὶ ἀνδραδέλφη τῆς Ἀναγνώσταινας. Ἐπὶ τέλους δὲ ἐβρόθηκε ἡ κατὰλληλῃ γι' αὐτὸν περίοδος κατὰ τὴν ὁποία ἡ Ἀναγνώσταινα θὰ πῆγαινε στὰ Ριζιανὰ γιὰ ξύλα. Γι' αὐτὸ τὴν ἡμέρα ἐκεῖνη, ἔγινε ἀπὸ τὸ σπῆτι κατὰ τὰ μεσάνυχτα, προπορεύθηκε τῆς Ἀναγνώσταινας καὶ κρυμμένος, στὸ δάσος τῆς Μάξιας, τὴν περιμένει. Ἡ Ἀναγνώσταινα ἦρθε στὴ Μάξια κι' ἀμείμνη μᾶζεσε ξύλα, γιὰτὶ δὲν φανταζόνταν ἐπὶ οἱ οἰκτεῖοι τοῦ ἀντρα της θὰ ὠθοῦσαν τὸ δούλο τῶν σὲ πέτοιο σημεῖο, ὥστε νὰ σχεδιάσῃ ἐπίθεσιν κατ' αὐτῆς.

Ἡ Ἀναγνώσταινα ἀειμνήσθηκε κι' ἐβγάλε ἀπελπισμένες κραυγὰς καὶ καλοῦσε σὲ βοήθεια. Τὴς κραυγὰς τῆς Ἀναγνώσταινας ἀκούσαν οἱ Ντίνος (1), Δῆμος (2), καὶ Νικόλαος (3) ποὺ δρῶσκονταν τότε στὴ Μάξια. Αὐτοὶ ἔτρεξαν ἀμέσως, τὴν γλύτωσαν ἀπὸ τὸν κτηνώδη Καραμπέρη, ποὺ δὲν πρόφτασε νὰ κορέσῃ τὸ αἰσχρὸ πάθος του κι' ἀφοῦ τὸν ἔδεσαν, τὸν ἔφεραν δέροντας στὸ μεσοχώρι τῶν Νεγιδῶν, ὅπου κατὰ διαταγὴ τοῦ Κύρ - Σταθᾶ (4) τοῦ κόπηκε τὸ δεξί του χέρι.

1) Ντίνος — Κων/νος Τάτσας ἡ Κοῦμας ἀπὸ τὴ Μπουλτζή. Ἐγκαταστάθηκε στὶς Νεγίδες. Πῆρε γυναῖκα τὴ προμητέρα τοῦ Γεωργ. Σωτήρη Ἑλένη, τῆς ὁποίας τὸ πατρὺνιο δὲν μπόρεσε νὰ ἐξακριβώσῃ. Τέκνα του: Χαρῖτης, Μιχάλης, Σωτήρης, Νικόλαος, Ἀσῆτω, Βασιλικὴ καὶ Εἰρήνη (ἡ μητέρα τοῦ Γεωργίου Β. Σωτήρη). Ἀπὸ τὰ ἀδελφία αὐτὰ τῆς Εἰρήνης, ὁ Σωτήρης, ποὺ πῆρε γυναῖκα τὴν Τσεπελοβίτσια Ἀγγελικὴ Κέντρου προστάτευσεν πάρα πολὺ τὸν ἀνεψιὸ τοῦ Γεωργίου, ποὺ ἔχασε τὸν πατέρα του σὲ ἡλικία τεσσάρων ἐτῶν.

Καὶ γι' αὐτὸ γιὰ εὐγνωμοσύνη ὁ Γεώργιος πῆρε τὸ ὄνομα τοῦ γιὰ ἐπώνυμο. Ὁ Ντίνος Κοῦμας, ὁλοπῆος τὸ ἐπαγγέλιμα, τιμωρᾶτος, φρονιμώτατος, ἀπλοϊκώτατος, ἀληθινὸς Χριστιανός. Ὅλοι οἱ Νεγιδιώτες τὸν ἀγαποῦσαν πάρα πολὺ.

2) Δῆμος — Ὑπηρέτης τοῦ Κώστα Πέτρου κοινῶς Κακλὰ-μανάχη.

3) Νικόλαος — Ὑπηρέτης τοῦ Χατζηγιαννοῦ. Οὗτοι ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Γεροντίου πῆγαν στὰ παρὰ τὴ Μάξια δάσος γιὰ νὰ κόψουν ξύλα γιὰ τὴν ἐπισκευὴ τοῦ διαδρόμου (ἡλιακοῦ) ποὺ συνέδεε τὰ μαγεῖρά τοῦ Χατζῆ Γιαννοῦ καὶ τὸ ὀρεινὸ σπῆτι. Ἀφοῦ ἀκούσαν τὴς κραυγὰς τῆς Ἀναγνώσταινας τὴν γλύτωσαν. Τὸ σπῆτι τῆς Ἀναγνώσταινας σῶζεται καὶ σήμερον καὶ τὸ κατέχει ἡ Πηνελόπη Τσιρώνη.

4) Κύρ - Σταθᾶς: Οὗτος γεννήθηκε στὶς Νεγίδες τὸ 1740 καὶ ἀπέθανε τὸ 1813, ἦταν ἀπόλυτος ἀρχηγὸς τῶν Νεγιδῶν, ὁ δὲ Ἀλῆ Πασᾶς τὸν ἐκτιμοῦσε καὶ τὸν σέβονταν πάρα πολὺ γιὰ τὴν ἀρετὴν του καὶ γιὰ τὰ παιδιὰ τοῦ Ἰωάννη καὶ Ἀθανάσιου, πρὸς τοὺς ὁποίους ὀφείλει χάριτας, γιὰτὶ τὸν βοήθησαν οὐλομικὰ καὶ ἐπειδὴ εἶχαν μεγάλην δύναμιν στὴν Κων/πολὶ τὸν ἀπὸλλέξαν ἀπὸ κατηγορίας ποὺ ἀποδόθηκεν ἐ' αὐτόν. Μάλιστα δὲ ὁ Ἀθανάσιος συνέβαλε πολὺ χρηματικὰ στὴν Τουρκικὴ Πύλη γιὰ νὰ διορισθῇ ὁ Ἀλῆ Πασᾶς τῶν Ἰωαννίνων.

Ρ. Σωτήρης (στὴν ἀμειωτὴ ἱστορία...)

695. Ὁ Κύρ - Σταθᾶς ὁ φρόνιμος, κρητὴς εἰς τοὺς Νεγίδες διώρισε τὸν Ἀλῆ Πασᾶ, γιὰ φόνους, γιὰ κινεμάδες.

Ἦξευρε ποῦναί τιμὸς κι' ἀδέλφιας θὰ κίνη

τοὺς πάντας μὲ ἰσότητά καὶ μὲ δικαιοσύνη

Ἐάν κανεὶς γὰρ τὸν Σταθᾶ, τ' Ἀλῆ παραπονέτο

ἐλέγεν εἰπ' ὁ Κύρ - Σταθᾶς. Μπὲ' οὐ μ' εἶναι δικαίον

Ὁ Τρ. Εὐαγγελίδης στὴν ἱστορία τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ σελ. 101

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΑ "ΖΑΓΟΡΙΑΚΑ '82,, (τοῦ Πολιτιστικοῦ Συλλόγου 'Ασπραγγέλων)

ΤΑ ΠΡΟΝΟΜΙΑ ΕΞΕΛΙΣΣΟΝΤΑΙ

Με τὸ πέρασμα τῶν χρόνων ἀποδείχτηκε πὼς οἱ Βοϊνί-
κηδες ἔκαναν πολὺ καλὰ τὴ δουλειὰ τους. Οἱ Τούρκοι, ὅχι
μόνο δὲν εἶχαν λόγο νὰ τὰ ἐλαττώσουν ἢ νὰ τὰ καταργή-
σουν, ἀλλὰ ἀντίθετα ἀναγκάστηκαν ἀπὸ τὰ πράγματα νὰ
τὰ αὐξήσουν. Γιὰ τὴν αὐξηση καὶ τὴ βελτίωσή τους δούλε-
ψαν ἀρκετὰ πατριωτικὰ οἱ ἔξυπνοι καὶ μὲ πολιτικὴ δύναμη
στὴν Πόλὴ Ζαγορίσιοι. Φρόντισαν αὐτοὶ νὰ τὰ στεριώσουν,
νὰ τὰ δέσουν γερά, ὥστε γιὰ πολλὰ χρόνια νὰ μένουν ἀ-
κλόνηστα καὶ εὐεργετικά γιὰ τὸν τόπο καὶ τοὺς κάτοικους
τοῦ Ζαγοριοῦ.

Τὰ προνόμια αὐτὰ τάδωσαν οἱ Τούρκοι μὲ ἐπίσημα
χαρτιά ὑπογραμμένα ἀπὸ τοὺς ἐκάστοτε Σουλτάνους. Οἱ
περισσότεροι Τούρκοι διοικητὲς τῶν Γιαννίνων ἀργότερα,
ὅταν ὅλη ἡ Βαλκανικὴ Χερσόνησος ὑποτάχθηκε στὴν Τούρ-
κικὴ Αὐτοκρατορία, τὰ σεβάστηκαν. Ὑπῆρξαν ὅμως καὶ
περιπτώσεις, πού μερικοὶ κακοὶ διοικητὲς ἐπιχείρησαν νὰ
παρασπονδήσουν. Τὰ προνόμια αὐτὰ ἦταν γραμμένα σὲ αὐ-
τόγραφα ἔγγραφα τῶν Σουλτάνων, τάλεγαν «Χάτια, φερ-
μάνια καὶ μπουγιουρντλία». Τὰ γενικά στοιχεῖα πού ἀπο-
τελοῦσαν ἀρχικά τις θάσεις ἀπὸ τὰ προνόμια, οἱ ἔξυπνοι
Ζαγορίσιοι τὰ ὑλοποίησαν κατὰ τὸν καλύτερο τρόπο. Τὰ
μορφοποίησαν σὲ εἰδικούς νόμους καὶ τὰ προσάρμοσαν πο-
λὺ πετυχημένα σὲ κανονισμοὺς καὶ θεσμοὺς τέτοιους, ὥστε
δημιουργήθηκε μὲ τὸν καιρὸ μιὰ ζηλευτὴ αὐτοδιοίκηση,
πού ἀποδείχτηκε πολὺ εὐεργετικὴ κατὰ τὰ πάμπολλα χρο-
νία τῆς Τούρκικης σκλαβιάς. Τὰ τέτοια ἐπίσημα χαρτιά,
δηλ. τοὺς τίτλους γιὰ τὴν ἡθικὴ ὑπόσταση τοῦ Ζαγοριοῦ,
τὴν ἰδιοκτησίαν καὶ τὰ δικαιώματα τῶν κατοίκων του, τὰ
εἶχαν μαζεμένα οἱ Ζαγορίσιοι καὶ τὰ φύλαγαν σὰν τὰ μά-
τια τους, ἐμπιστευμένα στὰ στιβαρά χέρια τῶν προεστώ-
των τῆς περιοχῆς. Γιὰ τοὺς προεστώτες θὰ γίνεῖ παρακάτω
πλατύτερος λόγος. Τὰ πολύτιμα ὅμως αὐτὰ χαρτιά γιὰ κα-
κὴ τύχη κἀκαν στὸ σπῆτι τοῦ προεστώτα Ἀλέξη Νούτσου
ἀπὸ τὸ Καπέσοθο, στίς 25 Αὐγούστου 1820, ὅταν ὁ Ἀλῆ
Πασᾶς ἔβαλε φωτιά κι' ἔκαψε τὰ μισὰ τὰ Γιάννινα. Κανένα
τέτοιο ἀπὸ τὰ παλιὰ ἐπίσημα χαρτιά δὲ σώθηκε καὶ γι' αὐ-
τὸ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ξέρει κανένας μὲ ἀκρίβεια τί ἔγρα-
φον αὐτὰ.

Ὁ Ἰ. Λαμπρίδης («Ἡπειρωτικὰ Μελετήματα - Ζαγο-
ριακὰ Β' σελ. 33) γράφει, ὅτι κατόρθωσε καὶ μάζεψε κά-
μποσα στοιχεῖα ἀπ' αὐτὰ καὶ τὰ παραθέτει, γράφοντας:
«Ἐπισυνάπτεμεν ἐνταῦθα ὅ,τι ἐν τῷ κώδικι ἐκείνῳ ἐκ τῶν
κατὰ χώρας διαταγῶν ἀτάκτως καὶ συγκεχυμένως ἔρρι-
πται ἡδυνήθημεν νὰ σταχυολογήσωμεν περὶ π ρ ο ν ο μ ι-
δ ν καὶ κ α θ ι ε ρ ω μ ἔ ν ω ν τοῦ Ζαγοριοῦ δι α-
τ υ π ὠ σ ε ω ν, ἐφ' ὧν στηριζόμενοι ὅ,τε γενικὸς προε-
στώς καὶ οἱ ἐν Ἰωαννίνους πᾶνκριτοι Ζαγορίσιοι διέλυσον
τὰς ἀναφυόμενας διαφορὰς τῶν κατοίκων αὐτοῦ».

Ὁ Λαμπρίδης σὲ δέκα ἄρθρα σημειώνει τὰ ἐξῆς:

1. Ἀπονέμεται τῷ Ζαγορίῳ αὐ τ ο ν ο μ ι α καὶ αὐ-
τ ο δ ι ο ἰ κ η σ ι ς, ἕνεκα τῆς ἐξειδικιασμένης αὐτοῦ πίστε-
ως (Σανδικάτ) καὶ προθύμου πάντοτε πρὸς τὴν αὐτοκρατο-
ρίαν ὑπηρεσίας (Χισμέτ).

2. Ἐλευθέρως τὰς θρησκευτικὰς αὐτοῦ τελετὰς καὶ ἀ-
ποριόριστως ἀγέσθω, κροῦον καὶ κώδωνας καὶ πάντα ναὸν
αὐτοῦ ἀνευ οὐδεμιᾶς διατυπώσεως ἀνακαινισάσθω.

3. Σεβασθήτωσαν οἱ ἐν Ἰωαννίνους διοικηταί, ἱεροδι-
κασταὶ καὶ ἀρχιερεῖς τὰ δικαιώματα αὐτοῦ καὶ προστα-
τευέτωσαν αὐτὰ.

4. Ὁ ἀρχιερεὺς ἐν περιοδείᾳ ὧν (ντέβρι) ἢ ἐν Ἰωαννι-
νοῖς μὴ λαμβανέτω πλέον τῶν καθιερωμένων παρὰ τε τῶν
χωρίων καὶ τῶν Μονῶν. Μὴ θεωρήτω δὲ καὶ περιοδεύων οὐ-
τος μηδεμίαν τῶν χριστιανῶν διαφορὰν ἀνευ τῆς συγκατα-
θέσεως τοῦ γενικοῦ προεστώτος, μηδὲ π ρ ο θ ἔ σ ε ι ς ὁ-
πῆρ τῶν τεθνεώντων ἐν Ἰωαννίνους καὶ τοῖς χωρίοις Ζαγο-
ρισίων ζητήτω.

5. Ὁ Γενικὸς τοῦ Ζαγοριοῦ προεστώς τῇ συναινέσει
πάντων καὶ κατὰ πᾶσαν ἐθαμηνίαν ἐκλεγέσθω, ἐν πάσῃ δὲ
τοῦ λαοῦ δυσανασχετήσῃ ἀποβαλέσθω.

6. Διαμενέτω δ' οὗτος ἐν Ἰωαννίνους καὶ ἐλευθέρως
πᾶσαν διαφορὰν καὶ ὑπόθεσιν (Μασλάτ) τοῦ Ζαγοριοῦ, γε-
νικὴν τε καὶ μερικὴν ἐπὶ τῇ θάσει τῶν ἀρχαίων τῆς αὐτο-
κρατορίας πρὸς αὐτὸ συμβάσεων μετὰ τῶν ἐν Ἰωαννίνους
παρεπιδημούντων προκρίτων αὐτοῦ θεωρήτω.

7. Δικαιούσθω ἀποστέλλειν κλητῆρας (παλληκάρια)
καὶ ἰδίας διαταγὰς, τὴν ὑπογραφὴν αὐτοῦ φερούσας, ἐν
πάσῃ τῆς διοικήσεως καὶ τῆς ἐ π ι σ τ α σ ί α ς (γιὰ τὴν
ἐπιστάσιαν θὰ γίνεῖ παρακάτω λόγος) τοῦ Ζαγοριοῦ ὑπο-
θέσει.

8. Ὁ ἐναντιούμενος ταῖς ἀποφάσεων αὐτοῦ τιμωρεῖσθω.

9. Ἀπαγορευέσθω ἢ εἰς τὸ Ζαγόριον μετάθαισις παντὸς
ὑπαλλήλου, Μπουμπασίρη π.χ. (ἀπεσταλμένου ὑπὸ τῆς κυ-
βερνήσεως κ.λ.π.) πλὴν τοῦ ἱεροδικαστοῦ, δικαιουμένου ἀ-
ποστέλλειν τοιοῦτους (ναῖπην, Μουχτούρην) αὐτόσε πρὸς
αὐτοψίαν φονευθέντος.

10. Πᾶσα τῆς διοικήσεως, τοῦ ἱεροῦ μεχκεμὲ, τοῦ ἀρχι-
ερεῶς καὶ οἷας διήποτε ἄλλης ἀρχῆς ἀπόφασις εἰς τὸ Ζαγό-
ριον ἀναφερομένη, ἀνακοινούσθω τῷ γενικῷ αὐτοῦ προε-
στώτι, ὑποχρεωμένῳ καὶ ἐναγκαζομένῳ ἐκτελεῖν αὐτήν.

Τὰ παραπάνω ἄρθρα, καθὼς εἶναι αὐτονόητο, εἶχαν
μεγάλῃ σημασίαν. Μ' αὐτὰ ἀναγνωρίζονταν σ' ὅλα σχεδὸν
τὰ ζητήματα ὁ γενικὸς προεστώτας. Μ' αὐτὰ κανονίζονταν
οἱ σχέσεις τῶν διοικητικῶν καὶ δικαστικῶν τούρκικων ἀρ-
χῶν πρὸς τὸ Ζαγόρι καὶ ὡς ἕνα σημεῖο καὶ οἱ σχέσεις τοῦ
Μητροπολίτη τῶν Γιαννίνων πρὸς αὐτὸ.

Ἀλλὰ αὐτὰ δὲν ἦταν ἀρκετὰ. Ἔπρεπε νὰ καθοριστοῦν
κι' ἄλλα σημεῖα, πού ρυθμίζον τις σχέσεις ἀνάμεσα στοὺς
Ζαγορίσιους, εἴτε ἀπὸ τὸ ἴδιο χωρίο, εἴτε καὶ ἀπὸ διαφορε-
τικὰ τέτοια. Αὐτὸ τὸ πράγμα ὅμως ἦταν καθαρά δουλειὰ
τῶν Ζαγορισίων. Δὲν εἶχαν καμμιὰ θέσιν νὰ ἀνακατεῦντο
οἱ Τούρκοι ἢ ἄλλοι ξένοι παράγοντες. Καὶ γιὰ τὸ ζήτημα
αὐτὸ φρόντισαν νωρὶς οἱ Ζαγορίσιοι καὶ δημιούργησαν δι-
άφορους θεσμούς, πού ρυθμίζαν ὅλα αὐτὰ τὰ ζητήματα μέ-
χρι καὶ τὴν παραμικρὴ λεπτομέρεια.

Καὶ πάλι ὁ Ἰ. Λαμπρίδης («Ἡπειρ. Μελετήματα - Ζα-
γοριακὰ Β' σελ. 35) μᾶς δίνει τις παρακάτω πληροφο-
ρίες: «Αἱ δὲ καθιερωθεῖσαι καὶ ὑπὸ τῆς ἐξουσίας ἀναγι-
νόμεναι διατυπώσεις:

1. Πᾶσα μεμαρτυρημένη ἢ ἰδιοχείρως ὑπὸ τοῦ διαβέ-
του ὑπογεγραμμένη διαθήκη εἶχε κύρος.

2. Ἡ πολιτογράφησις ξένου ἐν Ζαγορίῳ καὶ ἢ πρόλη-
ψις ἐσωγάμβρου ἀφ' ἐνὸς εἰς ἕτερον χωρίον ἀνευ συναι-
σεως τοῦ γενικοῦ προεστώτος καὶ τῶν προκρίτων ἀμφοτε-
ρῶν τῶν κοινοτήτων ἐγγράφου ἀπηγορεύετο.

3. Ἀνεδέχετο δ' ὁ ἐσωγάμβρος πάντα τὰ θάρη τῆς οὐ-
κίας, εἰς ἣν εἰσῆρχετο, ὡς καὶ τὰ τυχὸν χρέη αὐτῆς.

4. Ὁ ἄπαις συγγενὴ ἢ ξένον υἱοθετεῖν, τέλειον δ' αὐ-
τοῦ κληρονόμον θεωρούμενον ἐδικαιοῦτο.

5. Ἡ ἔσω ὑπανδρευομένη κόρη τὴν τε κινήτην καὶ ἀκί-
νητον τοῦ πατρὸς αὐτῆς περιουσίαν πᾶσαν ἐκληρονόμει, ὡ-

ποχρεομένη εἰς ἀπόδοσιν τῶν διὰ διαθήκης ὑπὸ τῶν γο-
νέων τῆς καταλειπομένης εἰς ἐκάστην τῶν ἀδελφῶν τῆς
μόνον.

6. Οἱ ἀδελφοὶ μετὰ τὸν θάνατον τῶν γονέων αὐτῶν ἐκ-
δίδονται τὰν ἑαυτῶν ἀδελφὰς ὑπεχρεοῦντο.

7. Χηρεύουσά τις ἐλευθέρως ἡδύνατο τῆς τοῦ συζύγου
αὐτῆς ἐστίας ἀπέρχεσθαι, λαμβάνουσα οὐ μόνον τὴν προί-
κα αὐτῆς, ἐν προικοσυμφώνῳ ἀναφερομένην, ἀλλὰ καὶ ἁ-
ποζημιώσιν τινα τῶν ἐνδυμάτων τῆς. Θέλουσα ὅμως τὴν
χηρεῖαν αὐτῆς τηρῆσαι, ἐδικαιοῦτο νὰ καρπῶται τῆς ἐπι-
καρπίας τῆς περιουσίας τοῦ συζύγου τῆς ἐφ' ὅρου ζωῆς.
Διότι μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς εἰς τὴν κυριότητα τῶν συγ-
γενῶν τοῦ συζύγου πλὴν τῶν διὰ διαθήκης ὑπ' ἐκείνου κα-
ταλειφθέντων, ἢ περιουσία αὐτοῦ περιήρχετο.

8. Οὐδὲλως ὁ ἱερὸς Μεχκεμὲς νὰ λαμβάνῃ τέλη ἀπορ-
ρίψεως (ντέφ φέσιμ) ἐδικαιοῦτο.

9. Ὁ ψευδὴ καταμήνυσιν (σεῖρετ - νταθά) ἢ ἀστήρι-
κτον ἀγωγὴν ἐγείρας καὶ ἀποδεικνύμενος ὑπεχρεοῦτο εἰς
τὴν ἀπότισιν τοῦ τε Μπουμπασίρη (δικαιώματος κλητεύ-
σεως) καὶ τῶν λοιπῶν δικαστικῶν ἐξόδων, παιδευόμενος
συχρόνας πρὸς σωφρονισμόν.

10. Πᾶσα κοινότης ἐγκαίρως νὰ ἀποτίνῃ τοὺς φόρους
ὀφειλῶν, ὑποχρεομένη καὶ νὰ δανείζεται ἀλληλεγγύως
ἐν δυνάμει τοῦ μὴ ἀποτίνοντος ἢ ἀποδημούντος, δικαιου-
μένη ἅμα τε καὶ νὰ δημοπραττῇ ἐπὶ 15 ἡμέρας τὴν ὑπὸ χρέ-
ως ἐπιβαρυνομένην οἰκίαν τινός, καὶ πᾶσαν τὴν ἀκίνητον
αὐτοῦ περιουσίαν πρὸς ἐξόφλησιν. Διὰ μόνης δὲ τῆς ὁμο-
λογίας τῆς κοινότητος καὶ τοῦ πωλητηρίου ἐγγράφου αὐ-
τῆς καθίστατο κύριος ὁ ἀγοράζων καὶ ἀνευ τῆς συναινέσε-
ως καὶ ὁμολογίας τοῦ ἰδιοκτήτου.

11. Ἐκ πάσης δημοπρατήσεως οἱ καθυστεροῦντες τῇ
κυβερνήσει κατ' ἀρχὰς φόροι ἀπετίνοντο, οὐχ ἦττον καὶ ἢ
ἐς μετρητὰ προίξ, διὰ προικοσυμφώνου μαρτυρουμένη, ὁ-
μοταγῆς αὐτοῖς ἔθεωρεῖτο ἐπὶ τοῦ ἐκπληστηριάσματος οἰ-
κίας, εἰς ἣν εἰσῆλθεν αὕτη. Τὸ δὲ τυχὸν περίσσευμα μετὰ
τῶν πιστωτῶν διενέμετο, λαμβανόντων μόνον τὰ κεφάλαια
αὐτῶν καὶ ταῦτα διὰ τῆς ὑπογραφῆς τῶν προϊσταμένων
τῆς Κοινότητος ἀποδεικνύμενα. Ὑπεχρεοῦτο δ' ἡ Κοινό-
της νὰ συμπληροῖ πάντοτε τὸ ἔλλειμμα, ἐὰν τὸ ἐκ τοῦ πλει-
στηριάσματος ποσὸν δὲν ἐξήρκει πρὸς ὅλοσχερῇ ἀπότισιν
τῶν δικαιωμάτων τῆς κυβερνήσεως.

12. Ὁ ἀπὸ τῆς ἐν Ἰωαννίνους ἐπιστάσιος τοῦ Ζαγοριοῦ
Ζαγορίας ἀποσκιρτῶν καὶ εἰς τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς καὶ
ἐν ἱερῶν Μεχκεμὲν προστρέχων παιδευέτω».

Μὲ τὰ παραπάνω στοιχεῖα τοῦ Ἰ. Λαμπρίδη κατατοπι-
ζόμεστε κατὰ γενικὸ πάντως τρόπο γιὰ τὰ προνόμια, πού
παροχώρησε ὁ κατακτητὴς στὸ Ζαγόρι, ἀλλὰ καὶ γιὰ τις
ἀλλὰς πᾶνω στίς ὁποῖες στηρίχτηκε ἡ αὐτοδιοίκηση στὸν
τόπο μας, ἀφοῦ οἱ Τούρκοι δὲν εἶχαν κανένα δικαίωμα νὰ
ἐπικατεῦντο στὰ διοικητικὰ ζητήματα τῶν κατοίκων τῆς
περιοχῆς. Ὁ ἴδιος συγγραφέας ἄλλου γράφει πάλι («Ζα-
γοριακὰ» 1870 σελ. 133) ἔτσι: «Αἱ 46 κῶμαι τοῦ Ζαγοριοῦ
ἐστηρίχοντο ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἡπείρου ἐντελὲς ἀριστοκρα-
τικὸν πολίτευμα».

Γιὰ τὸ πολίτευμα αὐτὸ ἔχω σημειώσει σὲ κάποιο βιβλί-
ου («Τὰ κοινὰ μεζάτια στὸ Ζαγόρι» σελ. 9) τὰ ἐξῆς: «Τὸ
πολίτευμα αὐτὸ εἶχε γιὰ στόχο του δυὸ κυριώτερες ἐπιδιώ-
ξεις: Α) Πῶς ν' ἀνταποκρίνεται ὁ Ζαγορίσιος πληθυσμὸς
ἐπιπλέον στὴν καταβολὴ τῶν φόρων πρὸς τὸ Τούρκικόν
Δημόσιο, πού καθημερινὰ γίνονταν καὶ πῶς θαρύτερο, καὶ
Β) Πῶς νὰ διοικεῖται ὁ Ζαγορίσιος πληθυσμὸς χωρὶς τὴν
ἐπέμβαση τοῦ κατακτητῆ καὶ νὰ νοιώθῃ κάποια ἀνεση
τὴν οἰκογενειακὴ, κοινοτικὴ, θρησκευτικὴ, πνευματικὴ καὶ
γενικά τὴν κοινωνικὴ ζωὴ του. Ἀναλυτικώτερα μποροῦμε
νὰ ποῦμε, πὼς τὰ ζητήματα αὐτὰ εἶχαν πάρει τὴν παρακά-
τω φόρμα:

Γιὰ τὴν καλὴ ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος τῆς αὐτοδιοί-
κησος ἐκλέγονταν ἀπ' ὅλες τις κοινότητες τοῦ Ζαγοριοῦ
(46) ὁ Βεκύλης τοῦ Ζαγοριοῦ, πού λέγονταν καὶ Γενικός
Προεστώτας ἢ Ζαγόρ Κοτζάμπασης. Αὐτὸς ἦταν ὁ γενικός
ἀντιπρόσωπος τοῦ τόπου ἀπέναντι στίς Τούρκικες ἀρχές.
Ὁ Γενικός Προεστώτας, στὴν ἀρχὴ ἐκλέγονταν κάθε ἕξ
μῆνες (Ἀἰ - Γιώργη καὶ Ἀἰ - Δημήτρη), ἀργότερα ὅμως
κάθε χρόνο. Στίς συνελεύσεις, πού γένονταν, στὰ Γιάννινα
γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ λάβαιναν μέρος μονάχα Ζαγορίσιοι.
Τούρκος δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ πατήσῃ σ' αὐτές. Τὸ ἴδιο δὲν
εἶχε δικαίωμα νὰ πατήσῃ πουθενά Τούρκος στὸ Ζαγόρι.
Καὶ καθὼς γράφει ὁ Λαμπρίδης («Ζαγοριακὰ» 1870 - σελ.
134): «Εἰς τὸν Ὀθωμανόν, ὡς εἰς προστατίδα δύναμιν, ἐ-
πλήρωνεν ὁ Προεστώς, ὅ,τι ὀφείλετο».

ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΙ ΜΕΡΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Α) ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΑΘΗΟΝΤΑ ΓΕΝΙΚΟΥ ΠΡΟΕΣΤΩΤΑ

Ὁ Γενικός λοιπὸν Προεστώτας τοῦ Ζαγοριοῦ ἀποτε-
λοῦσε τὸ πιὸ σημαντικὸ πρόσωπο γύρω ἀπ' τὴν αὐτοδιοί-
κησιν τοῦ τόπου μας. Ἦταν τὸ «κλειδί» στίς σχέσεις τοῦ
κατακτητῆ μὲ τὸ λαὸ τοῦ Ζαγοριοῦ. Γιὰ τοῦτο αὐτὸς ἔπρε-
πε νὰ συγκαταλέγεται ἀνάμεσα στοὺς πιὸ ἱκανοὺς καὶ
φρόνιμους Ζαγορίσιους, καθὼς θὰ σημειωθεῖ καὶ παρακά-
τω. Σὲ πολὺ σύντομες γενικὲς γραμμὲς τὰ δικαιώματα καὶ
τὰ καθήκοντά του ἦταν:

1. Ἐκτελοῦσε χρέη γενικοῦ ἀντιπρόσωπου τῆς περιο-
χῆς ἀπέναντι στίς Τούρκικες διοικητικὲς ἀρχές τῶν Γιαν-
νίνων. Γιὰ κάθε ζήτημα, πού εἶχε σχέση μὲ τὸ Ζαγόρι, σ'
αὐτὸν ἔπρεπε ν' ἀπευθύνονταν οἱ Τούρκικες ἀρχές.

2. Εἶχε ὑποχρέωση νὰ φροντίζει, σὲ συνεργασία μὲ
τοὺς ἄλλους Ζαγορίσιους, πού ἦταν στὰ Γιάννινα, γιὰ νὰ
τηροῦνται μὲ ἀκρίβεια τὰ σχετικὰ προνόμια. Μόλις ἀντι-
λαμβάνονταν, ἔστω καὶ τὴν παραμικρὴ παραβίασή τους, ἔ-
πρεπε νὰ διαμαρτυρηθεῖ ἔγκαιρα καὶ νὰ διορθώσει ἀποτε-
λεσματικὰ τὸ θέμα.

3. Σὲ περίπτωσι σημαντικῆς ἐπείγουσας ἀνάγκης, συγ-
καλοῦσε σὲ σύσκεψιν στὰ Γιάννινα, ὅλους τοὺς πᾶνκριτους
τῶν χωρίων τοῦ Ζαγοριοῦ («Κοινὸν τῶν Ζαγορισίων») καὶ
παίρνοντας σχετικὲς ἀποφάσεις.

4. Τὸν καλοῦσαν οἱ Τούρκικες ἀρχές γιὰ νὰ συνεινο-
θοῦν μαζί τους γιὰ τοὺς τακτικούς καὶ ἑκτακτοὺς φόρους,
πού ἤθελαν νὰ ἐπιβάλλουν οἱ Τούρκοι στὸ Ζαγόρι. Ἦταν σὲ
χρέος του, αὐτοὺς τοὺς φόρους νὰ τοὺς κατανέμει δίκαια
στὰ χωριά καὶ νὰ καταβάλλεται φροντίδα νὰ μαζεῦνται
καὶ νὰ παραδίδονται στὸ Τούρκικο Δημόσιο Ταμεῖο ἔγκαι-
ρα στίς τακτὲς προθεσμίες.

5. Δίκαζε σὲ συνεργασία καὶ ὕστερα ἀπὸ συνεννόησιν
μὲ τοὺς Ζαγορίσιους, πού ἦταν στὰ Γιάννινα, τις διαφορές,
πού ἀναφύονταν ἀνάμεσα στὰ διάφορα χωριά καὶ ἀνάμεσα
στοὺς κάτοικους τοῦ ἴδιου χωριοῦ. Εἶχε ἀκόμα ὑποχρέωση
νὰ φροντίζει γιὰ τὴν δημόσια ἀσφάλεια τοῦ τόπου καὶ γε-
νικά γιὰ τὴν πρόοδο τοῦ Ζαγοριοῦ.

6. Μαζί μὲ τοὺς Ζαγορίσιους πού ἦταν στὰ Γιάννινα
(προϋχόντες) διαμοίραζε ἀκριβοδίκαια τοὺς γενικοὺς φό-
ρους, πού ἔρριχνε (καθόριζε) ἡ Τούρκικη ἀρχὴ γιὰ ὅλο τὸ
Ζαγόρι.

7. Φρόντιζε νὰ ἐπιβάλλονται οἱ ἀνάλογες τιμωρίες
στοὺς Ζαγορίσιους, πού παρανομοῦσαν ἢ παράβαιναν τις
σχετικὲς διατάξεις, πού εἶχαν σχέση μὲ τὴν αὐτοδιοίκηση
τοῦ Ζαγοριοῦ.

8. Δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα, οὔτε νὰ δανείζεται, οὔτε καὶ
νὰ ξεδοεῖ χρήματα γιὰ καμμιὰ ὑπόθεση τοῦ Ζαγοριοῦ,
χωρὶς νὰ συνεινοεῖται πρῶτα μὲ τοὺς προϋχόντες τῶν χω-
ρίων.

ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ ΣΤΟ ΒΕΤΣΙΚΟ

Κάθε φορά που θα βρεθώ ανοίγει κοντά στη φύση, μακριά από την πολυτάραχη Αθήνα, άθελω γυρνά ο νους μου στη μακρινή εκείνη εποχή των παιδικών μου χρόνων και θυμάμαι με μιάν ανέπιπτη νοσταλγία την αλησμόνητη πρωτομαγιά που πέρασα καλεσμένος στο μικρό χωριουδάκι, το Βετσικό, καθώς το λέγαμε τότε, μιάν ώρα πάνω κάτω μακριά από το δικό μου.

Τώρα το χωριό, με το καινούριο του όνομα «Βίκος», δε θυμίζει τίποτε από το παλιό εκείνο χωριό με τα σαράντα σπίτια του, που βρίσκονταν στριμωγμένα στην κορφή του γοητευτικού λόφου, ποιος ξέρει πότε χρόνια εκεί, μακριά από τον άλλο κόσμο, ξεχασμένα να χαιρόνται την άφαντη γαλήνη και τη μεγαλοσύνη του Θεού. Τώρα το χωριό ρήμαξε κι απόμειναν μονάχα καμιά δεκαριά σπίτια, όλα κι όλα, άλλαγμένα κι αυτά, καθώς και το όνομα του χωριού.

Ο λόφος που κρατάει στη ράχη του το μικρό χωριό, ξεκινάει ανάλαφρα κι ανηφορίζει μέσα από πέματα και λαγκαδιές ολοπράσινες για να πυργώσει στο τέλος και να ξεποτάσει σ' ένα μικρό πλάτωμα, όσο χρειάζονται να βουλευτούν με κάποιον άνεση τα λιγοστά σπιτάκια, κάτω από τη σκέπη του πελώριου πλατάνου, που τα προστατεύει από τις μπόρες του χειμώνα, τους άερες και τις νεροποντές. Πλάι στο θεόρατο τούτο πλατάνι βρίσκεται η εκκλησιά του Άι - Τρύφωνα με τη γλυκόλαλη καμπάνα της. Από δω, μπορείς να περπατήσεις ένα γύρω και να γνωρίσεις το χωριό, χωρίς κόπο, με λίγα βήματα, κι ύστερα, σταματάς κατάπληκτος κι αφήνεις στο έλεος της πιο αχαλίνωτης φαντασίας, αν έρχομαι για πρώτη φορά εδώ πάνω! Τα μάτια σου ανακαλύπτουν τον πιο θεοπέπτον όριζοντα κι ο νους σου ασιτίζει σαν σκηναίο, που μπορεί σ' αυτό να παίζονται μονάχα τα μεγάλα έργα του Δημιουργού.

Δε προλαβαίνεις να προχωρήσεις λίγο, και βρίσκεσαι στο χείλος της άβυσσου, που χάσκει άπροσμέτρητη ίσαμε την κοίτη του Βοϊδομάτη, που τρέχει γεμάτος φοβέρα να σφιχταγκάλισει με τ' αφοριμένα του στόματα όλογυρα το όλοφο.

Δεξιά, ξανοίγεται η απεριγράπτη χαράδρα του Βίκου, μιά ανομολόγητη σε αγριότητα μεγαλοπρέπεια, που καθλώνει τ' άχորταγο μάτι σου στην απεραντοσύνη της γοητευτικής της πορείας!

Αγνάντια σε τούτο το μεγαλούργημα βρίσκονταν το σπίτι του συμβατή μας του Γιάννη, που φοιτούσε στο Σχολαρχείο του χωριού μας.

Μας είχε καλέσει έμένα και το Μιχο να περάσουμε από την παραμονή στο σπίτι του για να ξυπνήσουμε πρωί για το Σοποτό, φημισμένη τοποθεσία του χωριού, που θα πιάνα-

με το Μάνη.

Είμαστε, θυμάμαι στην τελευταία τάξη του Σχολαρχείου. Πόσα παρακάλα δεν κάναμε για να μάς αφήσουν οι μονάδες μας να πάμε!

Στο Βετσικό φτάσαμε την ώρα που βασίλευε ο ήλιος. Οι πελώριοι όγκοι του Βίκου κολυμπούσαν στο καθαρό μενεζελί, που άλλαζαν κάθε στιγμή αποχρώσεις, ώπου ξεθώρισαν ξαφνικά κι έγιναν άυλοι και χάθηκαν σε μιά αποδύωση στα βάθη του ορίζοντα. Η χαράδρα σιγά - σιγά, όσο περνούσαν η ώρα σκοτείνιαζε κι ύστερα έσβησαν από τα μάτια μας.

Καθόμαστε και οι τρεις μας στα «Κουκούλια» στο πρωτότυπο αυτό μπαλκόνι του χωριού, που το σχη-

ματίζουν οι βράχοι κι αγναντεύει το χάος και μιλούσαμε γεμάτοι παι-

διάστικα όνειρα.

Τα κοπάδια γύριζαν κεινή την ώρα από τη βοσκή κι άχολόγαν ολόκληρο το χωριό από τα κουδούνισματα των κύπρων που τάπαιρναν ή ρεματιά και τα σκόρπασε μυριόστερα στα βάθη της χαράδρας.

Καθίσαμε δώ πολλήν ώρα συνεπαρμένοι από το απερίγραπτο θέαμα που ξανοίγονταν μπροστά μας και μάς γέμιζε με μιά παράξενη αγγαλιά και γοητεία, αν και δεν ήταν η πρώτη φορά που επισκεπτόμαστε με το Μιχο το θαλπτικό χωριουδάκι. Το πανηγύρι της Παναγίας το δεκαπενταύγουστο, μάς έδινε την ευκαιρία να ρθούμε, κοντινά καθώς ήταν τα δύο χωριά. Μά τούτη η επίσκεψη ήταν κάτι το αλλιώτικο.

Το βράδυ, καθώς έπεφτε αθώρητο σε κείνους τούς όμορφους κειμένους όγκους του Βίκου με τα αλόκοτα σχήματα τους έδινε μιάν άλλην όψη, μυστηριακή, που είχε συνεπάρει τις παιδικές μας καρδιές και τις πλημμύριζαν από λογής λογιής συναισθήματα, και που έπαιρναν εδώ, σε τούτον τον άγριο χώρο, με την άπροσέλαστη μεγαλοπρέπεια, μιάν άσυνήθιστη έκταση κι ένα πρωτόγνωρο νόημα! Νιώθαμε μέσα μας να σαλεύει κάτι άγνωστο ένας καινούργιος κόσμος που ήθελες να τον συλλογίζεσαι αμίλητος, γεμάτος δέος και έκσταση!

Αγναντεύαμε έτσι για πολλήν ώρα τη σκοτεινή χαράδρα κι ακούγαμε το ποτάμι να χαχανίζει με τα τρώνια, ξετρελαινόταν κι αυτό από τη γοητεία της άνοιξιτικής νύχτας. Ο άγέρας που χυμούσε τότε - τότε με τις ανάλαφρες του φτερούγες από τις σκοτεινές κρύπτες της χαράδρας σαν ένα γιγάντιο νυχτοπούλι, χαμηλώνει το βουητό του ποταμιού κι έβανε σουρτίνα στη νυχτερινή συναυλία των άηδονιών που ρχότανε από τους κήπους και τις πλαγιές του Σοποτού, γιομάτη παθητικούς

αντίλαλους για να λουφάξει σε λίγο και ν' αφήσει κυρίαρχο το μυστήριο της νύχτας να πλανιέται και να ξεχυσάει τα πάντα.

Γιά μιά στιγμή, καθώς μιλούσαν ο Γιάννης και σχεδίαζε το αύριανό πρόγραμμα της έκδρομής, ξάφνου, πίσω απ' την κορφή του Βίκου ανασήκωσε το χρυσομέτωπο του ένα ολόγεμο φεγγάρι, γελαστό, σά να κρυφοκοιτούσε, σκορπώντας ολόγυρα ένα μελένιο λαμπερό φώς!

Όλα τώρα πήραν μιάν άλλη όψη κι οι κορφές των γύρω βουνών άρχισαν ν' ανυψούνται μέσα απ' το σκοτάδι και να παίρνουν μιάν άυλη υπόσταση.

Και το χωριό, που ως τώρα άνασσε μισοκοιμισμένο, άστραψε με μιάς και λαμπεροπούσε μέσα στη φωτοπλημμυρα του φεγγαριού καθώς άρχισε να σχεδιάζει παράξενες φυγούρες στα στενά δρομάκια και στις αυλές που τις σκέπαζαν οι κληματαριές.

Το απάραμιλλο σε αγριότητα τοπιο με τούς γιγάντιους όγκους του Βίκου, π' όρθώνονταν μπροστά μας σαν μυθικό κάστρο, άπάλυνε την όψη του και, καθώς το φεγγάρι διέσχιζε άργοκίνητο τη χαράδρα έμοιαζε με ένα πελώριο προβολέα που φωτίζε τη σκηνή που παίζονταν άλλοτε μιά Αισχύλεια βουβή τραγωδία και άλλοτε κάποιο όνειροδράμα!

Όλο το χωριό για μιά στιγμή λούφαζε και δε σου θύμιζε κάποια παρούσα ζωντανής ύπαρξης. Τα πάντα παραδομένα στη γαλήνη άνάσταναν κι άκουγαν τούς παλμούς μιάς υπερκόσμιας καρδιάς που ρυθμίζε με τούς χτύπους της το άζεδι-άλυτο μυστήριο της ζωής και το βαθύτερο νόημα της!

Κι ενώ αμίλητοι καθόμαστε και οι τρεις, συνεπαρμένοι από το εξαιρετικό θέαμα, άκούστηκεν μιά φωνή: «Παιδιά, παιδιά, λάτε να φάμε»... — Φωνάζει η μάνα, είπε ο Γιάννης. Πάμε.

Η φωνή άντλάλησε μέσα στην άβασίλευτη σιωπή σαν άπόρηχο νυχτογέρακι και έσβησε στην άβυσσο της ρεματιάς.

— Πάμε, ξανάπε ο Γιάννης. Μόλις μπήκαμε στην αυλόπορτα, ξεπρόβαλε η μάνα του Γιάννη, ψηλή, ίσαμε πάνω που έφραζεν όλη την πόρτα του μαγειριού.

— Καλώς τα! Τι κάνετε τόσες ώρες στα κουκούλια, θα κρυώσετε. Δέν την ξέρετε την παροιμία; Άλλο δε με μάρανε σαν της άνοιξης το κρύο, είπε γελώντας.

— Έλάτε στο μοντζάτο. Μπήκαμε κι οι τρεις. Μπροστά στο τζάκι στέκονταν καλοστρωμένο ο σουφράς με μιά πιπέλα γεμάτη από ροδοκόκκινη τυρόπιτα, που γέμιζε όλο το δωμάτιο με τη μυοσκοβολιά της.

Καθίσαμε στα μπάσια τά στρωμένα με ριγωτά κλίμακα και στα σκαμνιά γύρω από το σουφρά κι

άρχισαμε να τρώμε, κάπως συνεσταλμένοι έγω κι ο Μιχο.

Κάθε τόσο η Κωνσταντίνα άν ξεχνούσε να μάς λέει:

— Φάτε, μάτια μου, μη ντριπτεστε.

Μά όσο κεινή μάς έλεγε κι ο Γιάννης σήριαζε στα πιάτα μας την πίτα, τόσο περισσότερο έμεις ντριπτάσαμε.

Ξάν άποφάγαμε, πέσαμε στα μπάσια να κοιμηθούμε για να ξυπνήσουμε πρωί για το Σοποτό.

Η προσδοκία της αύριανής έκδρομής και το καινούριο περιβάλλον άπόδωχναν τον ύπνο κι ο νους μου κατηφόριζε στο Σοποτό, τη φημισμένη αυτή τοποθεσία του χωριού με την ξακουστή βρυσούλα και τούς κήπους της. Και σαν ο ύπνος δέν έρχοταν άρχισα να πλάθω με τη φαντασία μου ένα δικό μου τοπιο, κάτι άνάλογο με τις έμμερες που είχα από τη δική μας την κολοθύμητη Κώσταρη, με τ' άθάνατο νερό της Μις τις σκέψεις αυτές, κάποια στιγμή, όλα άρχισαν να ξεθυμαίνονταν μέσα από μυαλό μου και, καθώς κουδούνιζε ένα κυπρί στο ματρί και μούστελανε το γλυκό μεταλλικό του ήχο, κλίν, κλίν, κλίν, κλίν

Χαράματα ξυπνήσαμε από την άνατράχη που έκαναν τα γόδια με τα κυπριά τους καθώς έφραζαν για τη βοσκή και δέν ήταν λίγα, γιατί αυτά έπρεπε να βολέει τις άνθρες του σπιτιού της η Κωνσταντίνα, χήρα γυναίκα, χωρίς κανένα άλλο έσοδο από πουθενά άλλο από τότε που χάθηκε στα ξένα ο νοικοκύρης της.

Άφου ήπιαμε το γίδινο γάλα που είχε τοιμάσει η μητέρα του Γιάννη ξεκινήσαμε για το Σοποτό.

Από τις όξινοπότες ξεπρόβαλαν οι νοικοκυρές που ξεβγαίναν τα γόδια για να τα πάρει ο τοσπάνος του χωριού και τα σκακία άχολοούσαν από τα κυπριά των γιδιών και το έ-έ-έ των γυναικών καθώς τα έβγαζαν από τις αυλόπορτες.

Ο δρόμος για το Σοποτό ξετυλιγόταν σαν κορδέλα, άνάμεσα από φράχτες ολάνθιστες, βράχους και κακοτοπιές και κατηφόριζε βιστινός όλα κλωθογυρισματα για να σταματήσει άπότομα, σ' ένα τόσο δά πλάτωμα, που το νανούριζε άσώπαστα το κρυοτάλλιο νερό της βρύσης.

Έδώ ξεπεζέψαμε και οι τρεις κι αφήσαμε τα σκαουλάκια με τα φώγισμα στο πεζούλι της βρύσης. Το κελάρυσμα του νερού ήταν σαν έγκάρδιο καλοσύνη μέσα σε τούτο το άπόκοσμο όρηιο του πρώτου και την ξεφρενη συναυλία των πουλιών, που τώρα, καθώς η βορρα πνιλά τις πρωινές άχλεις τραβάνε και το φώς κυρίαρχο γλιστρούσε σε ά-νάμεσα απ' τα φυλλάδια σε ά-στραφάντες άναλογιές βρισκόταν

Εδώ καθόμνοι και οι τρεις μας, ένώνονταν με τον άσίσαστο βόμβο,

στο φόντο της!

Κι ενώ τα μάτια μας σταματούσαν σε τούτη την κρεπάλη του πρώτου που κουκούλωνε παντοδύναμη όλη τη ρεματιά, ένιωθε, άσυμμετρητα να σε κατέχει ένα δέος κι άκουσε κάποια χείλη να ψυθιρίζουν μια προσέχη που την έπαιρναν τ' άμειρητα κελάρυσματα των πουλιών και την άνέβαναν ως τα ούρανια ύμνολογόντας τη μεγαλοσύνη του Δημιουργού.

Κι άλήθεια ήταν η πρώτη φορά που ένιωθα πώς τα μάτια μου έπαιρναν δεύτερη θέση χωρίς να μπορούν ν' άντισταθούν στη γοητεία αυτή των άναριθμητων έρεθισμάτων που φλόμυρε τ' αυτιά μου! Μιά ολόκληρη όρχήστρα κρυμμένη με τόση έμπέλα στα φυλλάδια των δέντρων με διάσημους καλλιτέχνες και άνώνυμες έρασιτέχνες, υπάκουαν σε μιά άόρατη μαγική.

Στην εξίσια αυτή συναυλία ξεκινούσαν οι άμειρητες παθιασμένες τριπλές των άηδονιών, άκολουθούσαν οι άνατολίτικοι λαρυγγισμοί των κοτσουφιών, τ' άσπροσδόκητο ξεσπάσμα των σπίνων που τα σκέπαζαν όλα η άχολή τόνων άλλων άσημων φτερωτών τραγουδιστάδων και χάνονταν μέσα στο συρτό μπουρμουρίσμα των μελισσιών π' άχόρτα-να τραγουδούν το μέλι και τη γύρη των λουλουδιών.

Άθελω μας σταματήσαμε για μιά στιγμή να μιλάμε σά να θέλαμε κάτι ν' άκούσουμε πιο καθαρά, συνεπαρμένοι απ' αυτό το πρωτόγνωρο πα-νηγύρι των πουλιών κι αφήσαμε τα μάτια μας να πλανιούνται στο θέαμα που ο ήλιος όρμητικός καθώς έλυνόταν ξαφνικά στη ρεματιά ξετρελαινε τα πουλιά, κι όλο έκείνο το πανδομόνιο των κελάρυσμάτων φούντωνε με μιάς σ' ένα κρετσέντο που άντλάλούσε στις ρεματιές για να φέρει και να χαθεί μαζί με τον άχό του πολύβουου Βοϊδομάτη.

Μά καθώς ο ήλιος μεσοουρανούσε και κατάρτοιζε και την πόρτα του μαγειριού και τα σκακία άχολοούσαν από τα κυπριά των γιδιών και το έ-έ-έ των γυναικών καθώς τα έβγαζαν από τις αυλόπορτες.

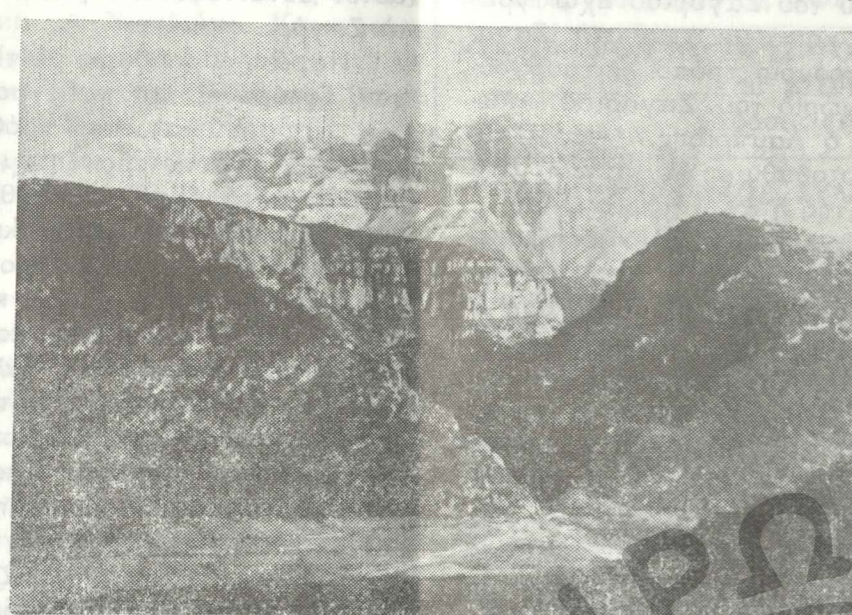
Τώρα όρθώνονταν μπροστά μας οι πελώριες καρδιές που θρασυμάχονταν σ' ένα φωτινό πράσινο, που κλειζόταν κεινή τη στιγμή κάποιο έπιπλο χέρι είχε περάσει τα φύλλα που έφραζαν το τοπιο διαγράφοντας μπρος στα μάτια μας με την άμειρητη του όψη.

Τώρα όρθώνονταν μπροστά μας οι πελώριες καρδιές που θρασυμάχονταν σ' ένα φωτινό πράσινο, που κλειζόταν κεινή τη στιγμή κάποιο έπιπλο χέρι είχε περάσει τα φύλλα που έφραζαν το τοπιο διαγράφοντας μπρος στα μάτια μας με την άμειρητη του όψη.

Εδώ καθόμνοι και οι τρεις μας, ένώνονταν με τον άσίσαστο βόμβο,

άφου φάγαμε άρχισαμε να συζητάμε και να πλάσουμε όνειρα, ο καθένας άνάλογα με τις προσδοκίες του και τα γράμματα των γονιών που δίνουν τις έντολές από τα μακρινά τα ξένα.

— Έγώ, έλεγε ο Γιάννης, θα πάω στο Γυμνάσιο στις Σέρρες, που είναι ο άδερφός μου ο Θανάσης. Ο Μιχάλης, στη Ζωσιμαία στα Γιάννια, που θα πήγαιναν κι άλλα δύο. Τρία παιδιά από το χωριό μας, ο Νεοκλής, ο Λίλης κι ο Κίμωνας, καθώς έγραφε ο πατέρας του από το Κουμάνοβο. Κι έγω, με κάποια περιφάνεια, που προσπαθούσα όσο μπορούσα πολύ να την κρύψω, τούς έλεγα, πώς θα πήγαινα στην Αθήνα για τη Ριζάρειο Σχολή, αν κι αυτό το τελευταίο δε μου γέμιζε την καρδιά σαν άναλογόζομουνα πώς, πηγαίνοντας εκεί θα έπρεπε να φορέσω ράσο, όπως και τ' άλλα

ΒΙΚΟΣ - ΑΣΤΡΑΚΑ: Από τα αξιοθέατα του Βετσικού

παιδιά που φοιτούσαν εκεί και τα έβλεπα ρασοφορεμένα όταν έρχονταν το καλοκαίρι στο χωριό.

Μά η μεγαλύτερη έννοια και την τριών μας ήταν οι εξετάσεις που θα δίνανε για να μπορούμε στο Γυμνάσιο, και, καθώς λέγαν οι μεγαλύτεροι από μας, δέν ήταν παιξέ γέλασε. Αυτό μάς λιγότευε τη χαρά και σκοτείνιαζε κάπως τα ώραια μας παιδικά όνειρα που ποτέ πάλι δέν ξαναγυρίζουν να φτερώσουν την ψυχή μας όπως τότε.

Η στενοχώρια όμως αυτή δέν άνογησε να ξεχαστεί, όπως γίνεται με τούς ένθουσιασμούς και τα όνειρα που φυλλάζουν στις τρυφερές καρδούλες των παιδιών. Το θέασιό που περιβάλλον και η όμορφη τού άπαράμιλλου τοπίου που βρισκόταν στην πιο καλή του ώρα είχε σκορπίσει κάθε έννοια μας και καταλάγιασε τις σκέψεις μας. Παραδομένοι στη γοητεία του άνοιξιτικού πανηγυριού, που μονάχα η φύση ξέρει να δημιουργεί, άπολαμβάνουμε με την κάθε μας αίσθηση το γιορτάσι αυτό της χαράς, ξεπληρωμένοι στο άπαλό χορτάρι κάτω από τον ήσκιο της εκάτοχρονης καρδιάς.

Τα κελάρυσματα των πουλιών που ένώνονταν με τον άσίσαστο βόμβο,

που το μελισσολόγ' άκούραστο τρυγούσε των λουλουδιών το μέλι, μάς κομίζει με το συρτό μπουρμουρίσμα του μ' ένα πρωτόγνωρο νανούρισμα. Το μοσχοβόλημα απ' τ' άγιοκλήματα, οι μπουρούδες του δυόσμου από τούς κήπους και η πικάντικη άνασπαμιά της μέντας μαζί με τα τόσα άρώματα των λουλουδιών, φλόμυναν πόν άέρα που τον ένιωθε σαν λυτρωτικό μπάλασμα να σου βαρύνει τα βλέφαρα!

Έτσι, χωρίς καλά καλά να νιώσουμε με τα τελευταία μισόλογα που βγαίνουν άνόμερα από το στόμα μας άργά που και πού, έσβησε η κουβέντα μας σαν τη φωτιά που άφνιει και το τελευταίο δε μου γέμιζε να σκεπαστεί από τη στάχτη, παραδοθήκαμε στη θαλκτική γοητεία ενός ύπνου, που ποτέ ίσαμε τότε δέν είχαμε γνωρίσει.

Μέσα σ' αυτή τη μακαριότητα

για την Άρτισία να πάτε πρώτα από το σπίτι. Έφτακα και γώ. Όσο να μπορούμε έμεις στην αυλόπορτα, έφτασε και κεινή με το νερό και με το σκαούλι γεμάτο δροσερά λάπατα.

— Κρίμα, είπε - που δέν προφταίνω τώρα να φκιαξω και την πίτα να σας έδωνα λίγα φελιά για τις μονάδες σας για χαιρετίσματα.

Άφισε στο πεζούλι το σκαούλι και μπήκε μέσα στο σπίτι βιστινός και σε λίγο γύρισε με την ποδιά γεμάτη κάχτες και μύγδαλα.

— Πάρτε από λίγα να σπάτε στο δρόμο δέν έχω τίποτε άλλο να σας δώσω, και χαιρετίσματα στους γονείς σας.

Χαιρετίσαμε εύχαριστώντας τη φιλόξενη γυναίκα και βγήκαμε μαζί με το φίλο μας το Γιάννη που μάς ξεβγάλε ως την άκρη του χωριού και πήραμε τον κατήφορο.

Ο Βίκος, βαρύς με κατεβασμένα τα φρύδια του από τις πρώτες σκιές που έρχονταν ο ήλιος μάς κοίταζε αμίλητος και συλλογισμένος.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΑΡΑΛΗΣ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΒΑΡΣΟΚΑΣ ΚΩΣΤΑΣ
ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ ΕΥΡΥΠΙΔΗΣ
ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ ΚΩΣΤΑΣ
ΛΑΜΠΡΙΑΔΗΣ ΣΤΑΘΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
ΤΖΙΩΒΑΣ ΦΡΙΣΟΣ
ΤΣΑΟΥΧΗΣ ΛΕΟΝΙΔΑΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΚΙΜΩΝ ΑΘ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ
Ιωάννινα: Λόρδου Βάρωνος 21
Τηλ. (0651) 26.266 και 28.088

Υπεύθυνη Διεκπαιρέωσης:
ΤΟΥΛΑ ΠΟΛΛΑ
Υπεύθυνος Τυπογραφείου:
ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΔΟΥΒΑΛΗΣ

Τυπογραφείο: Γ. Δούδαλη
Ε. Αποστόλου - Κ. Πασχάλη
28 Οκτωβρίου 41 - τηλ. 20.544

Το ποσό της ετήσιας συνδρομής προαιρετικό

Γύρω ἀπὸ τὰ «Ζαγοριακά '82»

●ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠ' ΤΗΝ 9η ΣΕΛ.

ριῶν τοῦ Ζαγορίου.

«Ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα ὁ Ἰ. Λαμπρίδης («Ζαγοριακά» 1870 σελ. 131), πού εἶχαν σχέση μετ' τὸ Γενικὸ Προεστώτα καὶ τὸ «Κοινὸν τῶν Ζαγορισίων» τὰ χαρακτηρίζει μετ' τὸ ὄνομα «γενικὴ διοίκηση», γιατί ἀφοροῦσαν σὲ ὅλο τὸ Ζαγόρι, δηλ. σὴν ὁλότητα τῆς Ζαγορίας Ὁμοσπονδίας, πού τὴν ἀποτελοῦσαν τὰ 46 χωριά καὶ πού λέγονταν καὶ «γενικὴ Ζαγορία Κοινότητα».

Ἀρκετὰ στοιχεῖα γιὰ τὸ ρόλο τοῦ Γενικοῦ Προεστώτα τοῦ Ζαγορίου, μᾶς δίνουν καὶ ἄλλοι συγγραφεῖς, ὅπως ὁ Παν. Ἀραβαντινὸς («Χρονογραφία Ἠπείρου» Α' σελ. 54), ὁ Νικ. Ζάγκος («Τουρκοκρατούμενη Ἠπειρος» σελ. 121—130) καὶ ἄλλοι.

Β) ΜΕΡΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ. Ο ΠΡΟΕΣΤΩΤΑΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Γιὰ τὴ διοίκηση κάθε χωριοῦ τοῦ Ζαγορίου ἔχω γράψει σὲ κάποιο θύβλιό μου: («Τὰ κοινὰ μεζάνια στὸ Ζαγόρι» σελ. 12) τὰ ἔζη: «Κατὰ παρόμοιο τρόπο λειτουργοῦσε καὶ ἡ αὐτοδιοίκηση σὲ κάθε χωριὸ τοῦ Ζαγορίου. «Μερικὴ διοίκηση» τὴ χαρακτηρίζει ὁ Λαμπρίδης. Ἀποτελοῦσε, μπορούμε νὰ πούμε, τὴν πρωτοβάθμια κλιμάκωση ἀπὸ ὅλη τὴν αὐτοδιοίκηση. Ἡ μορφή της ἦταν ἡ παρακάτω:

Σὲ κάθε χωριὸ ἔπρεπε νὰ συγκαλεῖται στὸ συνηθισμένο τόπο (τὶς περισσότερες φορές αὐτὸς ἦταν τὰ «χαϊάτια» τῆς Ἐκκλησίας) τῶν συγκεντρώσεων, γενικὴ συνέλευση ὅλων τῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ, σὴν ὁποία ἔπαιρναν μέρος ὅλοι οἱ ἄντρες. Ὅχι γυναῖκες. Σ' αὐτὲς τὶς συνελεύσεις διαλέγαν καὶ διορίζαν τοὺς δασκάλους, τὶς δασκάλες, παπάδες, ντραγάτες, (ἀγροφύλακες), τσομπανάρους, γελαδάρους, ἀμίληδες, καθὼς καὶ τὸν προεστώτα ἢ θεκύλη τοῦ χωριοῦ, δηλαδὴ τὸν ἀντιπρόσωπο τῆς Κοινότητας. Αὐτὸ τὸ πράγμα, κατὰ τὸ Λαμπρίδη, ἀποτελοῦσε τὴ «μερικὴ διοίκηση».

Ὁ προεστώτας, ἢ θεκύλης, ἢ κοτζάμπασης στὸ κάθε χωριὸ εἶχε καὶ αὐτὸς τὰ παρακάτω δικαιώματα καὶ καθήκοντα σὴν ἀρμοδιότητά τοῦ χωριοῦ σὰν πρωτοβάθμια κλιμάκωση αὐτοδιοίκησης:

1. Εἶχε ὑποχρέωση νὰ μοιράζει (νὰ ρίχνει) δίκαια, μαζὶ μετ' ἄλλα εὐπόλητα πρόσωπα τοῦ χωριοῦ σὲ κάθε οἰκογένεια τὸ ἀνάλογο ποσὸ ἀπὸ τὸ γενικὸ, πού ἐπιβάλλονταν νὰ πληρώσει ὅλο τὸ χωριὸ στὸ Τουρκικὸ Δημόσιο γιὰ τακτικούς ἢ ἔκτακτους φόρους.

2. Ἐπρεπε νὰ φροντίζει νὰ εἰσπράττονται αὐτὰ τὰ ποσὰ στὸν καιρὸ τους ἀπὸ κάθε οἰκογένεια καὶ τὸ γενικὸ ποσὸ τῶν εἰσπράξεων νὰ τὸ παραδίνει στὸ Γενικὸ Βακύλη τοῦ Ζαγορίου στὰ Γιάννινα γιὰ νὰ καταβληθεῖ καὶ ἀπὸ κεῖνον ἔγκαιρα στὸ Δημόσιο Τουρκικὸ Ταμεῖο.

3. Χρέος του ἦταν ἀκόμα νὰ προβλέπει καὶ νὰ προνοεῖ γιὰ κάθε ἀνάγκη τοῦ χωριοῦ (ἐλλειψὴ ντραγάτη, τσομπάνη, δασκαλοῦ, γιαιοῦ κλπ) καὶ νὰ φροντίζει μετ' τὴ συνεργασία καὶ τῶν ἄλλων χωριανῶν γιὰ τὴν ἔγκαιρη καὶ κανονικὴ τακτοποίηση κάθε κοινοτικῆς ζητήματος.

4. Μονάχα, ὅταν συνεννοῦνταν καὶ μετ' ἄλλους χωριανούς, εἶχε δικαίωμα νὰ δανείζεται χρήματα σὲ περίπτωση κοινοτικῆς ἀνάγκης.

5. Ἀκόμα ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ δίνει λογαριασμὸ γιὰ τὴ διαχείρισή του σὲς γενικὲς συνελεύσεις τοῦ χωριοῦ.

Ἀπὸ ποιά ἡλικία καὶ μετὰ εἶχαν δικαίωμα οἱ ἄντρες τοῦ χωριοῦ νὰ παίρνουν μέρος σὲς γενικὲς συνελεύσεις καὶ νὰ υπογράφουν στὰ διάφορα χαρτιά τοῦ χωριοῦ δὲν μπόρεσα νὰ ἐξακριβώσω. Πάντως οἱ νέοι τότε σχεδὸν ὅλοι οἱ γύρω ἀπὸ τὰ 18—19 χρόνια θρῖσκονταν στὸ ταξίδι. Στὸ χω-

ριὸ κατὰ κύριο λόγο θρῖσκονταν ἡλικιωμένοι ἄντρες, ἀπὸ μαχοὶ τοῦ ταξιδιοῦ καὶ ἐλάχιστοι νέοι, πού τύχαιον νὰ θρῖσκονταν προσωρινὰ στὸ χωριὸ. Ἵσως καὶ ὁ γάμος νὰ θεωροῦνταν στάδιο ὠρίμανσης σὴν ἡλικία καὶ δικαίωμα συμμετοχῆς σὲς γενικὲς συνελεύσεις. Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ φανταστεῖ πὼς ἕνας χωριανὸς 18—19 χρόνων δὲ λάβαινε μέρος σ' αὐτὲς, ἀφοῦ μπορούσε νὰχε γίνεῖ καὶ πατέρας, γιατί τότε πολλοὶ παντρεύονταν σὲ μικρὴ ἡλικία.

Τὸ τρίπτυχο, πού ἀποτελοῦσε τὸν κανὼνα, δηλαδὴ τὰ «κλειδιά» ἢ ἀρθρώσεις στὸ σύστημα τῆς αὐτοδιοίκησης τοῦ Ζαγορίου, μετ' ὅσα τὰ προνόμια, ἦταν: α) Τὸ ἄτομο (πυρηνός), δηλ. ἡ οἰκογένεια σὲ κάθε χωριὸ, πού λέγονταν «γενεὲς» ἢ «στέφανα» καὶ «κάπνοι». β) Τὸ χωριὸ ἢ Κοινότητα μετ' τὸ θεκύλη ἢ προεστώτα τοῦ χωριοῦ καὶ γ) Τὴ Ζαγορία Ὁμοσπονδία ἢ «Κοινὸν τῶν Ζαγορισίων», (Ναχαγιέ) μετ' τὸ Γενικὸ Προεστώτα ἢ Γενικὸ Βακύλη ἢ Ζαγόρ Κοτζάμπαση, πού μετ' τὸν προκρίτους στὰ Γιάννινα ἀντιπροσώπευε γενικὰ ὅλο τὸ Ζαγόρι (46 χωριά) σὲς Τούρκικες ἀρχές. Ὅπως σημειώθηκε καὶ παραπάνω, αὐτὲς μονάχα μ' αὐτὸν συνεννοῦνταν γιὰ κάθε ζήτημα πού εἶχε σχέση μετ' τὸ Ζαγόρι.

Παραπλευρᾷ ὅμως μετ' τὶς παραπάνω γενικὲς ἀρχὲς εἶχαν, ἐφευρεθεῖ καὶ καταγραφεῖ καὶ ἄλλες ποικίλες διατάξεις (σιουρούτια), πού πρόβλεπαν καὶ ρυθμίζαν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα μερικώτερα ζητήματα μετ' κάθε λεπτομέρεια. Τὰ μερικὰ αὐτὰ ζητήματα ρυθμίζαν τὴν οἰκογενειακὴ, κοινοτικὴ, θρησκευτικὴ, κοινωνικὴ, ἐκπαιδευτικὴ κ.λπ. ζωὴ τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς, ἤτοι: τὴν ἀτομικὴ ἰδιοκτησία, τὴν κληρονομίαν, τοὺς γάμους καὶ τὶς προικοδοσίες, τὶς διαθήκες, τὶς ἀγοροπωλησίες, ποινικὲς κυρώσεις κ.λπ. Ἀκόμα, καθὼς μᾶς δείχνουν τὰ παλιά χαρτιά, τόσο σὴν πρωτοβάθμια κλιμάκωση τῆς αὐτοδιοίκησης, οἱ προεστώτες τῶν χωριῶν καὶ οἱ Γενικοὶ τέτοιοι στὰ Γιάννινα, δὲ διαζύνταν σὲ περίπτωση κάποιου διαφορᾶς νὰ θγάλουν τὴν κρίση τους. Ἀνάθεταν σὲ εὐπόλητα καὶ σοβαρὰ πρόσωπα νὰ κάνουν γενικώτερη ἔρευνα, αὐτοψίαν κ.λπ. ὥστε ἡ κρίση νὰναι δίκαιη καὶ νὰ στηρίζεται σὲ οὐσιαστικὰ νοικοκυμῆτα. Ὅταν δὲν ἦταν δυνατό νὰ γίνεῖ κάποιος συμβιβασμός, τότε παρουσιάζονταν κάποτε καὶ περιπτώσεις πού προκαλοῦσαν ἀφορισμοὺς ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχή. Μετ' ἀνέναντα ὅμως λόγῳ δὲν ἐπιτρέπονταν νὰ καταφύγουν σὲς Τούρκικες ἀρχές. Σὲ τέτοια περίπτωσι, πού λέγονταν αὐτὰ τὸ πράγμα «ἐξωτερικὴ κρίση» ἦταν ἀξιοκατακρίτος ὁ Ζαγορίσιος πού θὰ προέβαινε σὲ τέτοια ἐνέργεια.

ΚΩΣΤΑΣ Π. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

Σημείωση:

Ἀκολουθοῦν τὰ κεφάλαια: «Γενικὸ Προεστώτα τοῦ Ζαγοριοῦ πρὶν ἀπὸ τὸν Ἀλῆ Πασᾶ» καὶ «Τὰ προνόμια τοῦ Ζαγοριοῦ καὶ ὁ Ἀλῆ Πασᾶ».

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΑΡΧΩΝ

Ἡ Δ/ση Τεχνικῶν Ὑπηρεσιῶν τῆς Νομαρχίας Ἰωαννίνων μᾶς ἐπέστειλε τὸ παρακάτω ἔγγραφο. Σημειώνουμε ὅτι στοὺς δρόμους τοῦ Ζαγοριοῦ τὸ προηγούμενο καλοκαίρι δὲν ἔγινε ἡ ἐπιβαλλόμενη συντήρησή.

● Ἡ ἀπάντηση:

Ἀπαντώντας σὲ σχόλιο πού δημοσιεύθηκε στὸ ὑπ' ἀριθ. 47/1982 φύλλο τῆς ἑφημερίδας σὲς σχετικὸ μετ' τὶς λαοκρούσεις τῶν ἀσφαλτοστρωμένων ὁδῶν τοῦ Δυτικοῦ Ζαγοριοῦ σὰς πληροφοροῦμε ὅτι ἡ ὑπηρεσία μᾶς προβαίνει κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνες σὴν ἐπισκευὴ καὶ συντήρησι

ὅλων τῶν φθορῶν τῶν ἀσφαλτοστρωμένων ὁδῶν σὲς ὅποιες ἀντιμεριάζονται καὶ οἱ δρόμοι τοῦ Δ. Ζαγοριοῦ. Τὸ ἴδιο προβλεπτεῖ καὶ γιὰ τὸν φθινόπωρο καὶ τὸν χειμῶνα. Ὁ Δ. Ζαγόριος, πού ἔχει τὸν ἀπὸ τὸν Περικλῆ προγραμματισμὸν ἀπολέσας ἐργὼν στὸ Νομὸ μᾶς, μὲν οἱ κοινότητες συνήθως τὸν ἐργάζονται καὶ τὸν ἐπιβαλλόμενη συντήρησή.

Ἡ Δ/ση Τεχν. Ὑπηρεσιῶν ΚΩΝ. ΒΗΧΑΣ Ἐπ.θ/τῆς Δ.Ε. μὲ 20 β

Ἡ Ἀγαγνώστεινα

«...ἀλλὰ καὶ τὰς ἀπαιτούμενας δαπάνας διὰ τοῦ Νεγᾶδου Α. Σταθά κατέβαλε πρὸς ἐπιτεῦξιν τοιοῦτου διορισμοῦ».

Τὸ σπῆτι τοῦ Κύρ - Σταθά ἦταν μεγαλοπρεπέςτατο καὶ ἦταν πρὸς βορρᾶν τῆς κεντρικῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ πολὺ κοντὰ στὸ σπῆτι τῆς Ἀναγνώστεινας. Ἦταν δὲ καὶ δικαστήριο, ὅτὸ ὅποιο τελεσθῆκα δικάζονταν παντὸς εἶδους ὑποθέσεις. Τὶς ὑποθέσεις αὐτοῦ τὸσον πολὺ σέβονταν ὁ Ἀλῆ Πασᾶς, ὥστε σὲ ἐφεσιβάλλοντας αὐτὲς πρὸς αὐτὸν ἀποκρίνονταν «εἰπὶ» ὁ Κύρ - Σταθάς ὁρὲ Μπίρσο, καὶ εἰπα: «ἔτσι...» Ἦταν μὲν ὁ Κύρ - Σταθάς αὐστηρὸς μὲν, ἀλλὰ δικαιοῦτατος ἀνὴρ καὶ ἀδέκαστος κυρτής. Προσέτι δὲ καὶ ἀπὸ ἄλλα χωριά πολλοὶ προσέτρεχαν πρὸς αὐτὸν γιὰ νὰ λύσῃ τὶς διαφορὰς των, ἐπειδὴ τὸν θεωροῦσαν σὰν δεύτερο Σολομῶντα σὲς κρίσεις του.

Μὲ ἀπόφαση αὐτοῦ καὶ θανατικὲς ποινὲς ἐκτελοῦνταν σὲς Νεγᾶδες ἀπὸ ὅλες τὶς ἀποφάσεις τοῦ Κύρ - Σταθά θανατώθηκαν μέχρι σήμερα δύο ἀπὸ τὶς ὁποῖες μὴ εἶναι ἡ παραπάνω τοῦ Καραμπερῆ, ἡ δὲ ἄλλη καὶ θανατικὴ εἶναι ἡ ἔξης:

Κάποιος ἀθῆγγανος, πού ἦταν ὑπηρετῆς σὲ μὴ οἰκογένεια στὸ Διαμνέλι πῆγαινε σὲς Φραγκάδες. Κοντὰ στὸ παρὰ τὸν ἄγιο Δημήτριο δάσος συνάντησε τὴν ὑπηρετρία τοῦ Νεγαδιώτη Καραχασάνη, πού κατ'ἄνωγον ἀπὸ τὴν Λεοντίσα, αὐτὴ πῆγαινε ἐκεῖ γιὰ νὰ βρῇ ματιάρια. Ὁ ἀθῆγγανος ἐπιτέθηκε κατ' αὐτῆς καὶ τὴν ἐβίασε. Ἡ πράξη του αὐτὴ καταγγέλλθηκε σὸν Κυρ - Σταθά, πού διέταξε τὴ σύλληψή του ἐκείνου καὶ τὸν ἀπαγχονισμό του στὸ δένδρο, κάτω ἀπὸ τὸ ὅποιο διαπράχθηκε τὸ ἐγκλημα. Τὸ δένδρο αὐτὸ καθὼς καὶ ἡ τοποθεσία ὀνομάζεται ἀκόμα καὶ σήμερα «Πυρποκρέμαστ».

Ὁ Κύρ - Σταθάς ἀπέθανε τὸ 1813 καὶ ὁ θάνατός του ἦταν αὐτὴν δημιουργία φατριῶν καὶ διαιρέσεων σὲς Νεγᾶδες, ὥστε ἀναγκάστηκε ὁ Ἀλῆ Πασᾶς νὰ ἀποστείλῃ ἀπὸ τὴ Μπάγια ἀπειλητικὴ ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς Νεγαδιώτες μετ' χρονολογία 2 Ἰουλίου 1817, μετ' ὅποια διόριζε διοικητὰς τῶν Νεγᾶδων τοὺς Γεωργιάννη Τσίβη καὶ Γεώργιο Καρακώστα καὶ χορηγοῦσε σ' αὐτοὺς ἀπόλυτη πληρεξουσιότητα νὰ διοικοῦν τὸ χωριὸ, ὅπως αὐτοὶ ἤθελαν καὶ νὰ μὴν δύνουν λόγο σὲ κανέναν παρὰ μόνο σ' αὐτὸν τὸν Ἀλῆ, κανεὶς δὲ ἄλλος Νεγαδιώτης νὰ μὴ ἀνακατεῖται σὴν διοίκηση τῶν Νεγᾶδων, γιατί θὰ τὸν φάη τὸ φῶς τὸ κολοβό, ὥπως ἔγραφε σὴν ἐπιστολῇ.

Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ τοῦ Ὁλῆ πρὸς τοὺς Νεγαδιώτες τὸ 1833 ὑπῆρχε στὸ ἀρχεῖο τοῦ Δ.ημ. Σακελλαρίδη. Ἀργότερα τὴν ζήτησα, ἀλλὰ ἦρα τὴν ἀπάντησιν διὰ τὴν πῆρε κάποιος Νεγαδιώτης... Μὲ πρόλαβε.

Ἀπόγονοι τοῦ Κύρ - Σταθά εἶναι οἱ Γεωργιτσαῖοι.

Γ. Β. Σωτήρης σὴν ἑμμετρὴ ἱστορία.

601- «ἀπόγονοι τοῦ Κύρ - Σταθά εἰν' οἱ Γεωργιτσαῖοι:

τῆς ἐργονῆς του πὰ παιδιὰ, βλα, ἄνδρες σπουδαῖοι»

Ἀκόμα καὶ σήμερα ἀναφέρονται δύο ποινὴν ἔλα, πού πῆραν τὴν ἐνομήσιν ἀπὸ τὶς θύρας πού κτίσθηκαν στὸ μέρος αὐτὸ ἀπὸ τὴν Ἀναγνώστεινα καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Κύρ - Σταθά.

«τὶς ἀναγνώστεινας» δηλ. «ἡ θύρα» πρὸς ἀναγνώστεινας» σὴν ἀρχὴ τῶν Κήπων μεγάλη, κάτω ἀπὸ τὸ δρόμο τοῦ σπιτιοῦ τῆς Παπαγεωργιανῆς.

«ἡ θύρα» τὸ Στὰθα (κτίσθηκε τὸ 1812) κάτω ἀπὸ τὸ δρόμο πρὸς τὸν ἄγιο Γεώργιο καὶ ἀκριβῶς ἀπέναντι σὴν ἀρχὴ τῶν Κήπων.

— Γιὰ τὸ τραγοῦδι αὐτὸ ἔχω γράψει:

1) Σὴν ἐφημερίδα «Ζαγοριακὰ Νέα» 1933 Ἰουλίου 31.

2) Στὸ περιοδικὸ «Ἠπειρ. Ἑστία» 1953 σελ. 181 - 174 καὶ

3) Σὴν ἱστορία τῶν Νεγᾶδων σελ. 440.

ΜΑΝΘΟΣ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

● Στὸ προσεχές: Γύρω ἀπὸ τὴ δολοφονία τοῦ Ἀλέξη Νούτσου. Τρία ἔγγραφα, ἀπὸ ὅποια τὸ ἕνα ἀνέκδοτο.

Πρωτομαγιά στὸ Χωριὸ μᾶς Ἄνω Σουδενα 1912-1913

Εἶναι πολλὲς οἱ ἐκδηλώσεις πού κάναμε ἐν ὄψει τῶν ἑορτῶν πρὸ τοῦ Πάσχα καὶ μετὰ - ἤτοι κατὰ τὸ τέλος τῆς Νηστείας τοῦ ἁγίου Λαζάρου καὶ τὸ Πάσχα.

Θὰ περιγράψω δὲ ἐν ὀλίγοις τὴν ἀξέχαστη καὶ ὠραιότερη ἐκείνη τῆς Πρωτομαγιάς μετ' τὴν ἀνθούσα τότε νεολαία ἡ ὁποία ἀπαρτίζετο ἀπὸ τοὺς κάτωθι κ.κ. Λαμπρίδην Εὐστάθιον, Ξάνθον Χαρίλ., Δελγιάννην Ἐλευθ., Τζόβαν Ὁρεστ., Βαζάκαν Χαρ., Πατσούκα Θεοφ. Μπατῶν Χρ. Κανίκην Θρασ.

Νεολαία πού ἐκείνα τὰ χρόνια σκόρπιζε ὅλο χαρὰ καὶ ἀγάπη.

Ἀπὸ βραδύς δὲ ὅλοι μαζὺ ἀφοῦ συγκεντρώναμε τὰ ἀπαραίτητα ὑλικά ἤτοι Αὐγά, Βούτυρα, Γάλλα, Ἀλεύρι πού κατὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἦταν ἀφθονα τὰ ἀναθέταμε σὲ σπῆτια πού μετ' ἐκείνη εὐχαρίστηση αἱ νοικοκυρὲς τοῦ χωριοῦ μᾶς ἀναλα-

Μὲ μεγάλη ἀγάπη
Εὐχαριστῶ
Χ.Δ.Ε. Σουδεναίτης

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ ΤΑ «ΖΑΓΟΡΙΣΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ»
Του ΚΩΣΤΑ ΒΑΡΩΚΑ
Ἐκδόσεις «Τὸ Ζαγόρι μᾶς»

«ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΗΛΙΟΧΩΡΙΤΩΝ»

Μὲ πρωτοβουλία ἐκλεκτῶν συγχωριανῶν μᾶς (Ἰωάννου Γ. Καφέτσου, Στεφάνου Ἀντ. Πελεκουδά, Χρυσόστομου Κων. Πολύζου, Γεωργίου Ἀναστ. Καρατζά, Γεωργίου Ἀντ. Πελεκουδά, Εὐθυμίου Η. Παπαζήση, Χαράλαμπος Χρ. Παππά, Νικολάου Μ. Βρυάζη, Γεωργίου Ἰω. Παρταλίδη καὶ πολλῶν ἄλλων), ἰδρύθηκε Σύλλογος μετ' ἐπωνυμία «ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΗΛΙΟΧΩΡΙΤΩΝ ΖΑΓΟΡΙΟΥ», μετ' ἐδρα τὴν Ἀθήνα (Λισίων 30).

Ἐστὶ ὁ πόθος τῶν συγχωριανῶν μᾶς — κυρίως τῶν νέων τοῦ χωριοῦ μᾶς — νὰ ἱδρῶσιν Σύλλογο, πού ἐπὶ χρόνια παρέμεινε ἀνεκπληρωτός, ἐγὶνε ἐπιτέλους πραγματικότητα.

Στὶς 4 Ἀπριλίου 1982 ἐγιναν ἀρχαιότητες καὶ τὸ πρῶτο Διοικητικὸ Ἐμβόλημα πού ἐκλήθηκε συγκροτήθηκε τὴν ἴδια μέρα σὲ Σῶμα, ὡς ἔξης:

Πρόεδρος: Γεώργιος Ἰω. Παρταλίδης.

Ἀντιπρόεδρος: Ἰωάννης Γ. Καφέτσος.

Γεν. Γραμματέας: Χαράλαμπος Χρ. Παππάς.

Ταμίας: Χρυσόστομος Κων. Πολύζος.

Σύμβουλος: Παναγιώτης Νικ. Δεμερτζής.

Γιὰ τὴν Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπὴ ἔχουν ἐκλεγεί οἱ κ.κ. Ἡρακλῆς Μ. Βρυάζης, Σπυρίδων Κων. Κωνσταντινίδης καὶ Γεώργιος Ἀντ. Χαράχοδης.

Σκοπὸς τοῦ Συλλόγου εἶναι ἡ ἐκτέλεσις στὸ Χωριὸ μᾶς, σὲ στενὴ συνεργασία μετ' τὴν Κοινότητα, διαφόρων ἐργῶν κοινῆς ὠφελείας, ἡ διοργάνωσις ὁμαδικῶν ἐπισκέψεων, πνευματικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων στὸ Ἠλιοχώρι καὶ ἀλλοῦ.

Ἡ διατήρησις τῆς πολιτιστικῆς κλη-

Εἰμαστε βέβαιοι ὅτι ἡ ἀγάπη σας γιὰ τὸ Χωριὸ καὶ τὰ πατριωτικά σας αἰσθήματα θὰ ὑπερικήσουν τυχόν ἐνδοσυσμους — πού ἐνδεχομένως νὰ ἔχουν μερικὸ ἀπὸ σὰς — καὶ εὐχαρίστως θὰ στείλετε ὅλοι σας ἀίτηση ἐγγραφῆς, ὥστε τελικὰ νὰ μὴ μείνῃ οὐτε ἕνας Ἠλιοχωρίτης πού νὰ μὴν εἶναι μέλος τοῦ δικοῦ τοῦ Συλλόγου.

Ἐμεῖς, μετ' τὴν συμπαραστάσιν σας καὶ μετ' τὴν συνδρομὴν τῆς Κοινότητος καὶ τῆς Πολιτείας θὰ προχωρήσουμε ἀμέσως γιὰ τὴν ἐκδόσιν τῶν σκοπῶν τοῦ Συλλόγου.

Μὲ πατριωτικὰς χαίρετας
Τὸ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
● Ἐγγραφαὶ σὸν Ταμία κ. Χ. Πολύζο, Λισίων 30 Ἀθήνα 109

Η 'Αδελφότητα Λαϊστών των 'Αθηνών έστειλε το παρακάτω υπόμνημα προς: 1) Το Υπουργείο Συντονισμού, 2) Το Υπουργείο Γεωργίας, (Διεύθυνση Δασών), 3 'Υπηρεσία Περιφερειακής Ανάπτυξης 'Ιωαννίνων.

Όταν πριν από 25 περίπου χρόνια αποφασίστηκε η κατασκευή της υπ' αριθ. 25 επαρχιακής οδού ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ - ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ, διακηρύχθηκε από τις αρμόδιες Αρχές ότι απέβλεπε στη συγκοινωνιακή εξυπηρέτηση των γύρω από πόν αζών της όρειων χωριών κύριος όμως στόχος ήταν η είσοδος και η προσπέλαση του περαστικού δασικού συγκροτήματος που αρχίζοντας από το Σκαμνέλι, καλύπτει τις δασικές εκτάσεις του ΣΚΑΜΝΕΛΙΟΥ, ΗΛΙΟΧΩΡΙΟΥ, ΒΡΥΣΟΧΩΡΙΟΥ, ΛΑΪΣΤΗΣ και ΒΩΒΟΥΣΑΣ (χωριά του ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ) και επεκτείνεται σε διαστικές εκτάσεις των χωριών του Νομού ΓΡΕΒΕΝΩΝ, ΠΕΡΙΒΟΛΙΟΥ και ΑΒΔΕΛΛΑΣ μέχρι το όρεινο συγκρότημα του 'Ορλιακας, συνολικού μήκους 100 περίπου χιλιομέτρων.

Η οδός αυτή μέχρι το χωριό ΣΚΑΜΝΕΛΙ δηλ. μέχρι την παρυφή του παραπάνω δασικού συγκροτήματος —μήκους από το ΙΩΑΝΝΙΝΑ 45 περίπου χιλιομέτρων— έχει ασφαλοποιηθεί και αξιοποιήθηκε.

Είναι όμως περισσότερο από 5 χρόνια που σταμάτησαν οι εργασίες της παραπάνω ασφαλοποίησης χωρίς να δοθεί από καμία Αρχή κάποια αίτιολόγηση για την εγκατάλειψη.

★

Η σημερινή κατάσταση από άποψη αξιοποίησης περά από το ΣΚΑΜΝΕΛΙ είναι η παρακάτω:

Από ΣΚΑΜΝΕΛΙ μέχρι ΗΛΙΟΧΩΡΙ - ΒΡΥΣΟΧΩΡΙ το τμήμα της υπ' αριθ. 25 επαρχιακής οδού είναι σκυροστρωμένο.

Από τη διακλάδωση Ηλιοχωρίου - Βρυσοχωρίου προς ΛΑΪΣΤΑ - ΒΩΒΟΥΣΑ είναι χαρακτηρισμένη ως κεντρική δασική οδός πρώτης κατηγορίας και είναι επίσης σκυροστρωμένη.

Από τη ΒΩΒΟΥΣΑ συνεχίζεται η δασική οδός πρώτης κατηγορίας στο ΝΟΜΟ ΓΡΕΒΕΝΩΝ και από τα χωριά ΠΕΡΙΒΟΛΙ - ΑΒΔΕΛΛΑ - ΖΙΑΚΑ - ΜΑΥΡΑΝΑΙΟΙ φτάνει στα ΓΡΕΒΕΝΑ.

Από τα ΓΡΕΒΕΝΑ προς ΒΩΒΟΥΣΑ έχει αρχίσει η ασφαλοποίηση και περατώθηκε μέχρι ΜΑΥΡΑΝΑΙΟΥΣ (μήκος 12 χιλιόμετρα) με προοπτική να συνεχισθούν οι εργασίες της από την έρχομενη ανοίξη μέχρι ΒΩΒΟΥΣΑΣ.

Αξιοσημείωτο είναι ότι στο χωριό ΜΑΥΡΑΝΑΙΟΙ Γρεβενών κατασκευάστηκε και είναι έτοιμο να λειτουργήσει εργοστάσιο μοριοσανιδιών. Και, ως γνωστό, πρώτη ύλη του εργοστασίου αυτού είναι τα υποπροϊόντα των υλοτομιών οικοδομητικής ξυλείας που περισυλλέγονται κατά τις υλοτομίες στα δάση και αξιοποιούνται.

Το μήκος των τμημάτων της οδού

Υπόμνημα της 'Αδελότητας Λαϊστών των 'Αθηνών

ΣΚΑΜΝΕΛΙΟΥ - ΓΡΕΒΕΝΩΝ είναι: Σκαμνέλι - ΛαΪστα 31 χιλιόμετρα. ΛαΪστα - Βωβούσα 21 χιλιόμετρα. Βωβούσα - Γρεβενά 52 χιλιόμετρα. Από το συνολικό μήκος των 104 χιλιομέτρων τα 52 διατρέχουν το νομό 'Ιωαννίνων και τα υπόλοιπα 52 το νομό Γρεβενών.

Για τη συντήρηση του τμήματος της οδού που ανήκει στο νομό 'Ιωαννίνων, στο οποίο διακινούνται μεγάλα φορτηγά αυτοκίνητα για τη μεταφορά από την περιοχή 20.000 περίπου κυβικών μέτρων ξυλείας (πεύκου, ελατου, δρυός) ακατέργαστης (κούτσουρα), ξοδεύονται κάθε χρόνο σημαντικά ποσά, πράγμα που θα αποφευχθεί εάν γίνει η ασφαλοποίηση κατά μόνιμο και οριστικό τρόπο.

Πέριο διαπάχθηκε η Στρατιωτική 'Υπηρεσία Κατασκευής Έργων 'Ανασυγκροτήσεως (Σ.Υ.ΚΕΑ) να υποβάλει στην προϊστάμενη της Αρχή μελέτη για την απαιτούμενη δαπάνη ασφαλοποίησης του παραπάνω τμήματος ΣΚΑΜΝΕΛΙ - ΛΑΪΣΤΑ - ΒΩΒΟΥΣΑΣ (μήκος 52 χλμ.).

Η σύνταξη της μελέτης έγινε από την 1η Μ.Ο.Μ.Α και υποβλήθηκε ιεραρχικά στην Αρχή που διέταξε την κατάρτιση της με συμπεράσμα ότι το απαιτούμενο για την ασφαλοποίηση ποσό είναι εκατόν σαράντα εκατομμύρια δραχμές.

Οι σκοποί που θα εξυπηρετήσει το παραπάνω έργο της ασφαλοποίησης είναι:

1) Η δασική περιοχή ΣΚΑΜΝΕΛΙΟΥ - ΗΛΙΟΧΩΡΙΟΥ - ΒΡΥΣΟΧΩΡΙΟΥ - ΛΑΪΣΤΗΣ αποδίδει —μέ συντηρητική υλοτομία— 20.000 κυβικά μέτρα περίπου οικοδομητικής ξυλείας (πεύκου, ελατου, δρυός) το χρόνο. Από το ποσό δε αυτό περισσότερο από το μισό προέρχεται από το Κοινοτικό και το Δημόσιο δάσος ΛΑΪΣΤΗΣ.

Η μεταφορά της ποσότητας αυτής της ξυλείας στην άκρη της Μακεδονίας μέσω της παραπάνω οδού, που έχει διαφορά μήκους 300 περίπου χιλιόμετρα από τη χρησιμοποιούμενη σήμερα μέσω 'Ιωαννίνων - Μετσόβου - Θεσσαλίας, θα μειώσει το μεταφορικό κόστος τουλάχιστον κατά 1.000 δρχ. κατά μ3 στο οποίο πρέπει να προστεθεί και το πρόσθετο για την εθνική οικονομία κέρδος από τη μείωση της κατανάλωσης καυσίμων και της φθοράς του προχαίου υλικού.

Πέρα όμως από αυτό θα αποκοτασθεί η ενότητα εκμετάλλευσης του δάσους που συνεχίζεται προς ΒΩΒΟΥΣΑ - ΠΕΡΙΒΟΛΙ - ΑΒΔΕΛΛΑ μέχρι το βουνό 'Ορλιακας του νομού Γρεβενών, με την ίδια φυσιογνωμία και πυκνότητα.

2. Τα υποπροϊόντα των υλοτομιών στο περστικό αυτό δάσος που σπίζουν σήμερα εκεί θα συγκεντρώνονται και θα χρησιμοποιούνται σαν πρώτη ύλη του έτοιμου να λειτουργήσει εργοστασίου μοριοσανιδιών στους Μαυραναίους Γρεβενών, χωριό που απέχει από το κέντρο του

δάσους, δηλ. τη ΛαΪστα, μόλις 60 χιλιόμετρα.

Με τη συλλογή των παραπάνω υποπροϊόντων θα προσφερθεί πρόσθετη εργασία στους δασεργάτες και σε όσους θα απασχοληθούν με τη μεταφορά από το έσωτερικό του δάσους στον άμαξιτο δρόμο και άκμα θα γίνει καθαρισμός του δάσους από τα άχρηστα υποπροϊόντα των υλοτομιών και άκμα θα του προσφέρει αξιόλογη βοήθεια στην υλοτομική και φυσική του αναγέννηση.

3. Η σύνταξη του Βόρειου και του Κεντρικού ΖΑΓΟΡΙΟΥ με την αγορά της Μακεδονίας θα προσφέρει στους κατοίκους των προβληματικών χωριών της περιοχής τη δυνατότητα να εφοδιάζονται τα βασικά είδη επισιτισμού απ' ευθείας από την αγορά της Μακεδονίας με σημαντικότερη διαφορά κόστους.

Τη σημασία και την αξία της προκείμενης οδού βεβαιώνει και το ιστορικά μαρτυρημένο γεγονός ότι λειτουργούσε σαν παρακλάδι 'Εγνατίας οδού από την περίοδο ακόμα της ρωμαιοκρατίας.

Στά χρόνια της Τουρκοκρατίας αυτός ο δρόμος, ήμικικός εξυπηρετούσε όλες τις ανάγκες των ορεινών «περιούσιων» τότε χωριών της περιοχής με τα χιλιωτοφυσιόμενα «καρραβάνια» τα Ζαγοριανά από το Ζαγόρι και την Κεντρική 'Ηπειρο.

Στη ΛαΪστα είναι ζωντανή η παράδοση ότι εκεί είχε την έδρα του το Σώμα των οδοφυλάκων —άπογόνων των οροφυλάκων της ρωμαιοκρατίας— που συνυδρευε για λόγους ασφαλείας τα «καρραβάνια» μέχρι Γρεβενά - Κοζάνη - Βέροια και αντίστροφα. Η τροφός της άγονης 'Ηπείρου ήταν η Μακεδονία και η Θεσσαλία για την προς αυτήν πλευρά της.

4. Θα υποβοηθήσει σε μέγιστο βαθμό την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Στην Μακεδονία διαμένουν σαν απόδημοι χιλιάδες οικογένειες από το Ζαγόρι. Ενδεικτικά σημειώνουμε ότι μόνο από τη ΛαΪστα (παλιό κεφαλοχώρι του Ζαγοριού) διαμένουν περισσότερες από 400 οικογένειες. Οι απόδημοι αυτοί από όλα τα χωριά του Ζαγοριού τα τελευταία χρόνια δραστηριοποιούνται στην επισκευή και την ανακατασκευή των ερημυν σπιτιών τους για να τα χρησιμοποιήσουν σαν θερινή διαμονή.

Και δεν είναι λίγος που, ύστερα από την αύξηση των συντάξεων Τ.Ε.Β.Ε και ΙΚΑ, μελετούν την επανεγκατάστασή τους στα χωριά των.

Ίδω λοιπόν οι πρόδρομοι της ανασυγκρότησης των προβληματικών χωριών μας και οι φυσικοί οδηγοί για τους τουρίστες που δεν κατάνουν από το Ζαγόρι και επιθυμούν να το γνωρίσουν και να χαρούν τις άπειρες ομορφιές του.

Ο ασφαλοποιημένος αυτός δρόμος θα τους φέρει από τη Θεσσαλονίκη στη χαράδρα του Βίκου σε 5 ώρες!

Αξίζει να υπογραμμισθεί ότι η δι-

αδρομή από τα Γρεβενά προς το Ζαγόρι στο μέγιστο μέρος της διασχίζει περιοχή 'Αλπικής φυσιογνωμίας που είναι από τις όμορφες και πλουσιότερες σε χλωρίδα και πανίδα.

Αξιοσημείωτο είναι ότι οι σκοποί που στηρίζουν απόλυτα το αίτημα μας και επιβάλλουν την κατασκευή του έργου αναφέρθηκαν από την 'Αδελφότητα μας και στην 1η Μ.Ο.Μ.Α. και τη Σ.Υ.Κ.Ε.Α πρώτου σταθμού της ή γλυκιά ψαλμωδία στην προϊσταμένη τους Αρχή τη μελέτη που αναφέραμε.

Ύστερα από επίτοπο έρευνα παληθεύθηκε από όργανα των παραπάνω 'Υπηρεσιών οι οποίες υποθέτησαν και τους έκριναν στη μελέτη των βάσιμους, ρεαλιστικούς και ανταποκρινόμενους απόλυτα στην πραγματικότητα.

Πέρα όμως απ' τους παραπάνω σκοπούς η ασφαλοποίηση της οδού αυτής θα σημάνει και το περαστικό αίθριο απομόνωσης της πόλης και της ένδεας των βασικών και φτωχών κατοίκων της απομακρυσμένης και τόσο προβληματικής αυτής όρεινης περιοχής.

Θα εξασφαλίσει χωρίς διακοπή ιδιαίτερα τους χειμερινούς μήνες σταθερή και ολόκληρη επικοινωνία με τον έξω από την περιοχή κόσμο βέβαιη ιατρική προστασία και παρακολούθηση των ασθενών και προστάτη για τα ισχνά των βολάντων κόσμου των βασικών ειδών διατροφής θα εδραιώσει το αίσθημα αξιοπρέπειας και εμπιστοσύνης για το μέλλον και θα εξασφαλίσει απεριόριστη και υποδοτική επίδοση στις γεωργικές και δασικές εργασίες.

Θα τους ελευθερώσει από τη βία της απομόνωσης και γενικά θα καλλιεργήσει πνεύμα ομοθυμίας και εμπιστοσύνης.

Διερμηνεύοντας τον πόνο και την αγωνία των αγρών και αγρών των κατοίκων ολόκληρης της περιοχής κάνουμε έκκληση στην Κυβέρνηση της 'Αλλοιγής, τους αντιπροσώπους του τόπου μας στο Κοινοβούλιο, στην Τοπική Αυτοδιοίκηση της περιφέρειας μας, στις αρμόδιες κρατικές 'Υπηρεσίες, σε όλες τις 'Εθελοντικές 'Υπηρεσίες, να αντιμετωπίσουν τα παραπάνω θέματα με μετωπική αντιμετώπιση και κοινωνικής δικαιοσύνης και με δαπάνη της βελτιστοποίησης ότι η διάθεση της επωφελέως και ανταποδοτικής επένδυσης για την εθνική μας οικονομία, επένδυση που θα δώσει στην περιοχή μας την ανάπτυξη που χρειαζόμαστε.

Κάθε τέλος του Μάη ανέβαινε με τομήνη της δαπάνης αποτελειωμένη επωφελέως και ανταποδοτική επένδυση για την εθνική μας οικονομία, επένδυση που θα δώσει στην περιοχή μας την ανάπτυξη που χρειαζόμαστε.

Το καλοκαίρι στην καμαρομένη Μόρφα (ύψομετρο 1800 μ) και το χειμώνα στα χιμαδιά.

Κάθε τέλος του Μάη ανέβαινε με τομήνη της δαπάνης αποτελειωμένη επωφελέως και ανταποδοτική επένδυση για την εθνική μας οικονομία, επένδυση που θα δώσει στην περιοχή μας την ανάπτυξη που χρειαζόμαστε.

Το καλοκαίρι στην καμαρομένη Μόρφα (ύψομετρο 1800 μ) και το χειμώνα στα χιμαδιά.

Κάθε τέλος του Μάη ανέβαινε με τομήνη της δαπάνης αποτελειωμένη επωφελέως και ανταποδοτική επένδυση για την εθνική μας οικονομία, επένδυση που θα δώσει στην περιοχή μας την ανάπτυξη που χρειαζόμαστε.

Το καλοκαίρι στην καμαρομένη Μόρφα (ύψομετρο 1800 μ) και το χειμώνα στα χιμαδιά.

Κάθε τέλος του Μάη ανέβαινε με τομήνη της δαπάνης αποτελειωμένη επωφελέως και ανταποδοτική επένδυση για την εθνική μας οικονομία, επένδυση που θα δώσει στην περιοχή μας την ανάπτυξη που χρειαζόμαστε.

Το καλοκαίρι στην καμαρομένη Μόρφα (ύψομετρο 1800 μ) και το χειμώνα στα χιμαδιά.

Κάθε τέλος του Μάη ανέβαινε με τομήνη της δαπάνης αποτελειωμένη επωφελέως και ανταποδοτική επένδυση για την εθνική μας οικονομία, επένδυση που θα δώσει στην περιοχή μας την ανάπτυξη που χρειαζόμαστε.

Το καλοκαίρι στην καμαρομένη Μόρφα (ύψομετρο 1800 μ) και το χειμώνα στα χιμαδιά.

ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΟΥ ΚΟΥΚΟΥΛΙΟΥ

Παραμονή Ζωοδόχου Πηγής 22 'Απριλίου 1982.

Ο γλυκόλαλος ήχος της καμπάνας καλεί τους πιστούς να προσέλθουν να εξυμνήσουμε τον γιορτάζουμε το πανηγύρι μας του χρόνου με το καλό, όπως γιορτάστηκε και τα περασμένα χρόνια.

ΑΧ. ΛΕΝΗΣ

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ

Η κυρία Βούλα σύζυγος του Σημετάγου Ντίνου 'Αγγ. Δαλαγγέλη, από την Πέτρα πήρε το Πτυχίο της Οικονομικής Σχολής του Πανεπιστημίου 'Αθηνών.

Την νέα επιστήμονα το Δ.Σ. της 'Αδελφότητας συγχαίρει θερμά.

Ο Πρόεδρος

Άγγελος Δαλαγγέλης

ΒΩΒΟΥΣΑ: Μαγαλώνει ο αριθμός των επιστημόνων μας. Οι 30 επιστήμονες της μέρας της γιορτής της Ζωοδόχου Πηγής παρουσίασε από τα χιμαδιά χιμαδιών όψη. Οι χιμαδιές διαδέχονταν η μία την άλλη ενώ το κρύο ήταν τσουτσουλό - δαπεραστικό. Η καθημερινή τελετή του άγιασμού δεν έγινε όπως άλλοτε στην πλατεία (μεσοχώρι) ενώ όργιαζε η βλαστήση που δεν θα άφηνε άσυγκινητο και τον πόνο στο σπίτι του, όπου τα τζάκια κάπνιζαν αδιάκοπα. Από την απομόνωση αυτή κακοκαιρία ακόμα και τα αηδόνια είχαν πάψει το κλάμα τους.

Το Δημοτικό συγκρότημα του Λαυρίου Σαρρέα μάταια ανέμενε να καλύτερψει ο καιρός για να μπορέσει να ευχαριστήσει τους πανηγυριστές που θα γλεντούσαν κάτω από τον πελώριο πλάτανο όπου κάθε χρόνο γίνεται το γλέντι. Ο μικρός χώρος του καστέματος δεν αρ-

Χρόνης Δρούγας

ΔΡΕΣΣ

Ο κ. Κων/νος Ι. Ράπτης 'Ισπράς Ι.Κ.Α. από την Πέτρα κατέθεσε στην 'Αδελφότητα Πετριωτών 'Απρω 'Οδο» για τα κοινωνικά έργα της στο χωριό, 5.000 δραχμές στη μνήμη του πατέρα του 'Ιωάννου.

Το Δ.Σ. της 'Αδελφότητας εκφράζει θερμές ευχαριστίες και εύχεται ανάπαυση ψυχής του μεταστάσαντος.

— Ο Στέφανος Τζούφης διέθεσε 4.000 δρχ. στον ιερό Ναό 'Αγίου Νικολάου Κοπετσόβου στη μνήμη του αδελφού του 'Αθανασίου.

ΑΙΤΟΙ ΠΟΥ ΦΕΥΓΟΥΝ

ΤΕΛΗΣ ΡΑΠΤΗΣ

Γεννήθηκε στη Βωβούσα το 1904 και κηδεύτηκε στα Γιάννινα. Ήταν τα περισσότερα χρόνια νοσηλεύτης ζωής. Το καλοκαίρι στην καμαρομένη Μόρφα (ύψομετρο 1800 μ) και το χειμώνα στα χιμαδιά.

Κάθε τέλος του Μάη ανέβαινε με τομήνη της δαπάνης αποτελειωμένη επωφελέως και ανταποδοτική επένδυση για την εθνική μας οικονομία, επένδυση που θα δώσει στην περιοχή μας την ανάπτυξη που χρειαζόμαστε.

Το καλοκαίρι στην καμαρομένη Μόρφα (ύψομετρο 1800 μ) και το χειμώνα στα χιμαδιά.

Κάθε τέλος του Μάη ανέβαινε με τομήνη της δαπάνης αποτελειωμένη επωφελέως και ανταποδοτική επένδυση για την εθνική μας οικονομία, επένδυση που θα δώσει στην περιοχή μας την ανάπτυξη που χρειαζόμαστε.

Το καλοκαίρι στην καμαρομένη Μόρφα (ύψομετρο 1800 μ) και το χειμώνα στα χιμαδιά.

Κάθε τέλος του Μάη ανέβαινε με τομήνη της δαπάνης αποτελειωμένη επωφελέως και ανταποδοτική επένδυση για την εθνική μας οικονομία, επένδυση που θα δώσει στην περιοχή μας την ανάπτυξη που χρειαζόμαστε.

Το καλοκαίρι στην καμαρομένη Μόρφα (ύψομετρο 1800 μ) και το χειμώνα στα χιμαδιά.

Τοπικό ποδοσφαιρικό πρωτάθλημα 1982 Κεντρινού Ζαγοριού

1) Με πρωτοβουλία του 'Εκπολιτιστικού Συλλόγου Κήπων «'Η Μπάγια» διοργανώνεται τοπικό ποδοσφαιρικό πρωτάθλημα Κεντρινού Ζαγοριού μεταξύ των χωριών: Σκαμνέλι, Τσεπέλοβο, Κουκούλι, Κήπων, Νεγιάδων, Φραγκάδων, 'Ασπραγγέλων, Βίτσας, Μονοδενδρίου, 'Ανω Πεδινών, Κάτω Πεδινών και 'Ελαφοτόπου με την συνεργασία των 'Εκπολιτιστικών Συλλόγων 'ή των 'Αδελφότητων των παραπάνω χωριών.

2) Τα παραπάνω χωριά χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες ως εξής: 'Ομίλος 1ος: 'Ελαφοτόπος, Κάτω Πεδινά, 'Ανω Πεδινά, γήπεδο 'Ελαφοτόπου.

'Ομίλος 2ος: 'Ασπραγγέλοι, Βίτσα, Μονοδενδρί, γήπεδο 'Ασπραγγέλων.

'Ομίλος 3ος: Κήποι, Νεγιάδες, Φραγκάδες, γήπεδο Τσεπέλοβο.

3) Σε κάθε ομάδα θα γίνουν τρεις αγώνες π.χ. στον 4ο όμιλο: Τσεπέλοβο - Κουκούλι, Κουκούλι - Σκαμνέλι - Τσεπέλοβο και η ομάδα που θα συγκεντρώσει περισσότερους βαθμούς 'ή σε περίπτωση ίσοβαθμίας καλύτερη διαφορά τερμάτων θα προκριθεί στους ημιτελικούς, δηλαδή από τους (4) τέσσερις όμιλους θα προκριθούν 4 ομάδες για τους ημιτελικούς, οι οποίες με κλήρωση θα χωρισθούν πλέον σε 2 όμιλους και θα παίξουν σε διαφορετικές ημερομηνίες ήτοι Τετάρτη και Σάββατο του 2ου Δεκαμήνου του Αύγουστου 1982 και οι νικήτριες θα παίξουν στον τελικό.

4) Τα γήπεδα που επιλέγονται για τους ημιτελικούς είναι τρία: 'Ασπραγγέλων, Κήπων και Τσεπέλοβο. 'Επιλεγμένου του γηπέδου του 'Ελαφοτόπου λόγω μικρών διαστάσε-

ων.

Αν στους ημιτελικούς κληρωθούν π.χ. Τσεπέλοβο - Κήποι θα αγωνισθούν στο ουδέτερο γήπεδο των 'Ασπραγγέλων, αν κληρωθεί ομάδα του πρώτου και τρίτου όμιλου θα αγωνισθούν σε ουδέτερο γήπεδο του δεύτερου 'ή τετάρτου όμιλου.

Ο τελικός θα δοθεί στο γήπεδο Κήπων λόγω του ότι η όλη διοργάνωση ανήκει στον 'Εκπολιτιστικό Σύλλογο Κήπων.

5) Οι αγώνες θα αρχίσουν την 1η Αυγούστου και οι μεταξύ των ομάδων θα καθορισθούν με κλήρωση και θα λήξουν στις 8 Αυγούστου ήτοι τρεις αγώνες, 1, 4, 8 Αυγούστου.

Οι ημιτελικοί θα γίνουν στις 11 και 14 Αυγούστου και ο τελικός στις 22 Αυγούστου 1982.

Το διάστημα του μήνα 'Ιουλίου το άφηνομε νεκρό για την προετοιμασία των ομάδων.

Με την διοργάνωση του παραπάνω τοπικού ποδοσφαιρικού πρωταθλήματος Κεντρινού Ζαγοριού, όπως το ονομάσαμε, επιδιώκουμε να δημιουργήσουμε μία παραπάνω κίνηση στα χωριά μας, να αγκαλιάσουμε τους νέους των χωριών να έρχονται στα χωριά, να γνωριστούν μεταξύ των και συγχρόνως με τις άλλες Πολιτιστικές εκδηλώσεις των Συλλόγων να παρουσιασθεί στο Ζαγόρι μία τάση ανανέωσης.

Ο 'Εκπολιτιστικός Σύλλογος Κήπων θα όνομει στην νικήτρια ομάδα Κύπελλο με την επιγραφή: Τοπικό ποδοσφαιρικό πρωτάθλημα Κεντρινού Ζαγοριού 1982.

'Εκπολιτιστικός Σύλλογος Κήπων «'Η Μπάγια»

Λύβια Τσερεβάρου σ' ένα σχολείο, που ο ίδιος οργάνωσε τη λειτουργία του μέσα στον πρόναο της 'Εκκλησίας του 1300 Δ. - Νικόλα και που δίδαζε χρόνια πολλά, ανόηστα, πρόσφερε της πολιτικής υπηρεσίας του στους υπερασπιστές της Γκραμπάλας που Κώστα Πανατζή.

Κι ήταν πολιτική η προσφορά του, όπως ήταν και όλων των Ζαγοριωτών, για την υπεράσπιση της Γκραμπάλας εξουδετέρωσε τον εχθρό και στάθηκε αποφασιστική για το έπος του 1940.

'Αναλαμβάνει στη συνέχεια υπηρεσία σε σχολείο του Κερατσινίου Πειραιά και εκεί προσφέρει τις υπηρεσίες του στην εργασία της περιοχής.

Παράλληλα με την προσφορά του στην εκπαίδευση αγωνίστηκε για την αποκατάσταση της οικογένειάς του και την προστασία των αδελφών του.

Κηδεύτηκε στο Κερατσίνι, μακριά απ' την πατρίδα του παύ τόσο κόσμο πόλεμο όπου διακρίθηκε ως ήρωας.

Αιώνια σου η μνήμη αξέχαστε

Νεοπτόλεμος

Δάσκαλος κατά το 1940 στα Κα-

Νεοπτόλεμος

Κοινωνικά

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

ΑΣΠΙΑΓΓΕΛΟΙ: Τό ζεύγος Γαβριήλ και Ντίνα Παπαναστασίου από τους Άσπιαγγέλους έγιναν γονείς τρισαριθμημένης κορούλας κι εύχομαστε νά τής χαρίσουν οι μοίρες όλα του κόσμου τὰ καλά.

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Ο χωριανός μας ακτινολόγος γιαιτρός στην Πάτρα, Άλκιος Π. Πιαννακός κι ἡ γυναίκα του Βεατρίκη, απέκτησαν εὐτραφεστατο ἀγοριάκι. Στους εὐτυχείς γονείς, στους παιπιοῦδες, στους μπαμπάδες καί σ' ὅλο τὸ Γιαννακάτικο καί Χρυσανθαϊκό ὅσοι, εύχομαι νά τοὺς ζήσει καί νά εἶναι γερό, ὁμορφο καί προκομμένο. **Ε.Γ.**

ΑΡΙΣΤΗ: Ἐνα χαριτωμένο κοριτσάκι ἔφερε στὴ ζωὴ ἡ κ. Σοφία Πέτσα - Πισπαθεοδώρου, φιλόλογος. Εἶναι τὸ πρῶτο τέκνο τοῦ γιαιτροῦ κ. Γιώργου Πισπαθεοδώρου καί πρῶτα ἐγγονάκι τοῦ καθηγητοῦ καί τῆς κ. Φώτη Πέτσα. Νά τοὺς ζήσει!

— Εὐχόμαστε στὴν Ἀσπραγγελιώτισσα Ἀντιγόνη Γ. Καψάλη (τὸ γένος Μπονόβα - Ρέντζιου), πού ἐγινε μητέρα χαριτωμένου ἀγοριού, νά τῆς ζήσει.

ΒΑΠΤΙΣΕΙΣ

ΚΗΠΟΙ: Ἐγινε ἡ βάπτισμα τῆς κορούλας τοῦ ζεύγους Χάρη Μπούκη καί πήρε τὸ ὄνομα τῆς γιαγιάς τῆς (Ἀλεξάνδρα).

Στους εὐτυχισμένους παπούδες καί γιαγιά Δημήτρη καί Σάντρα Καραπέτση εύχόμαστε νά τοὺς ζήσει.

Γεώργιος Γκρουϊδης

ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Ἡ χωριανὴ μας Λεμονιά Θ. Πάσχου κι ὁ Ἀντώνης Μπούλτης ἀπὸ τὸ Ἠλιοχώρι ἀρραβωνιάστηκαν.

Τοὺς εύχομαι καλά στέφαινα καί στους δικούς τους ὑγεία γιὰ νά τοὺς χαίρονται.

ΓΑΜΟΙ

ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑ: Ἐγινε στὴν Ἀθήνα στὶς 29 Ἀπριλίου ὁ γάμος τῆς συγχωριανῆς μας Σεβαστῆς Τίκα Παναζοπούλου μετὰ τὸν Δημήτρη Κασατοῦρη τοπογράφου.

Τὸ εὐτυχισμένο ζευγάρι στεφάνωσε ὁ συγχωριανός μας Παπαγεώργης Πεζοδριόμος.

Τοὺς εύχόμαστε νά ζήσουν εὐτυχισμένοι καί σὺν παπῶν ἑνα ἐγγονάκι.

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Παντρεύτηκαν στὰ Γιάννινα στὶς 25 Ἀπριλίου ὁ Ἰωάννης Δ. Τζόκας καί ἡ Μαρία Π. Βλάχου.

Τοὺς εύχόμεθα νά ζήσουν εὐτυχισμένοι.

Οἰκογένεια: Ματθαίου Οἰκονομίδη

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Τῇ Δευτέρᾳ τῆς

Πασχαλιᾶς παντρεύτηκαν στὰ Γιάννινα στὸν Ἀγιώργη, ὁ χωριανός μας ὑπολοχαγός Τάκης Φερεντίνος κι ἡ Ἀλέκα Κασσιούμη ἀπὸ τὸ Σταυράκι.

Νά εἶναι εὐτυχισμένοι σ' ὅλη τους τὴ ζωὴ κι οἱ δικοὶ τους νά τοὺς καμαρώνουν.

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Τὸ Σάββατο τὸ βράδυ 24 Ἀπριλίου, ἀρχισε στὸ χωριό μας ὁ γάμος τῆς καθηγήτριας Κλεονίκης Κ. Γιαννάκη μετὰ τὸν Δασολόγο Σωτῆρη Κανδρέλη, μετὰ τετρακοῦβερτο τραπέζι καί βιολιά.

Γλεντοκόπησε τὸ χωριό. Καί τὴν Κυριακὴ, νύφη κατέβασαν τὴν Κλεονίκη στὰ Γιάννινα κι ἐγιναν τὰ στέφαινα στὸν Ἀγιώργη.

Ὑγεία κι εὐτυχία σ' ὅλη τους τὴ ζωὴ καί στους δικούς τους τὴ χαρὰ γιὰ νά τοὺς χαίρονται εὐτυχισμένους.

Στὸ γάμο τοῦτο ἐγινε μόνο ἑνα λάθος. Ἐπρεπε νά φέρουν «ψίκι» τὴ νύφη μετὰ τὰ βιολιά καί τὴν «ποταμιά» στὴν ἐκκλησιά, κι ὅταν σκόλασε τὸ μυστήριό, μὰ κι ὁ πατέρας τῆς νύφης εἶναι μερακλῆς, νά στήσουν χορὸ στὸ προαύλιο τῆς ἐκκλησίας, γιὰ νά γίνει μολόμα. Ἐτσι κι ἔτσι μὰς ἔχουν χαρακτηρίσει ζουρλοὺς ἐμὰς τοὺς Τσεπελοβίτες. **Ε.Γ.**

ΚΟΥΚΟΥΛΙ: Ἐγιναν τὸ Σάββατο 24 Ἀπριλίου 1982 ὡρὰ 6 μ.μ. στὸν Ἅγιο Γεώργιο Ἰωαννίνων (Πλατ. Πάρης) οἱ γάμοι τῶν συγχωριανῶν μου:

1) Λάζαρου Χαντζάρα μετὰ τὴ Νεγαδιώτισσα Ἐλευθερία Σπυροπούλου καί,

2) Ἀγγελικῆς Χαντζάρα μετὰ τὸν Κων/νο Μάντζο.

Ἡ ταυτόχρονη στέψη τῶν δυὸ ζευγαριῶν παρουσίαζε φαντασμαγορικό θέαμα. Σπανιότατα συμβαίνει νά στεφανώνονται τὴν ἴδια μέρα καί ὡρὰ δυὸ ἀδελφια.

Στὰ νιόπαντρα ζευγάρια εύχομαι κάθε εὐτυχία.

Στους γονεῖς τους Μανώλη καί Πανωραία Χαντζάρα, Γιώργο καί Κασσούλα Σπυροπούλου καί στὸ ζεύγος Θωμά Μάντζου εύχομαι ὁλόψυχα νά τοὺς ζήσουν.

ΔΩΡΕΑΙ ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ

● Γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῶν σκοπῶν τῆς ἐφημερίδας

★ Ἡ κ. **ΝΙΚΗ ΧΑΡ. ΠΕΤΣΚΟΥ** μὰς ἔστειλε **ΔΥΟ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΔΡΧ.** στὴ μνήμη τοῦ συζύγου τῆς καί συνεργάτη τῆς ἐφημερίδας μας **ΧΑΡΑ-ΛΑΜΠΟΥ ΠΕΤΣΚΟΥ** ἀπὸ τὸ Μεσοβούνι.

★ Ὁ κ. **ΑΝΤΩΝΙΟΣ Δ. ΝΟΥΤΣΟΣ** προσέφερε στὴ μνήμη τοῦ ἀδελφοῦ του **ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΝΟΥΤΣΟΥ** τὸ ποσὸ τῶν **ΧΙΛΙΩΝ ΔΡΑΧΜΩΝ.**

● Ἡ **Σ.Ε.** τοὺς εύχαριστεῖ

ΘΑΝΑΤΟΙ

ΠΑΠΙΓΚΟ: Πρόωρα χάθηκε καί κηδεύτηκε στὴν Ἀθήνα ἡ Σοφία Παραβάντη τὸ γένος Νικολάου Λάτσια. Τὸν ἀντὶρα τῆς Λυκούργου, τὰ παιδιά τῆς Νάντια καί Περικλή καί τὰ ἀδελφια τῆς Νύρα καί Κίμωναι Κυριαζή συλλυπούμεθα.

ἡ Σ.Ε.

ΑΝΘΡΑΚΙΤΗΣ: Πέθανε ξαφνικὰ ἀπὸ ρῆξη κοιλιακῆς ἰσχυρῆς καί ἐσωτερικῆς αἱμοραγίας ὁ πρόεδρος τῆς κοινότητος Ἰωάννης Παπαϊωάννου 73 χρόνων.

ΠΑΠΙΓΚΟ: Πέθανε καί κηδεύτηκε στὸ χωριό μας ὁ Ἀπόστολος Χατζῆς. Καλὸς νοικοκύρης ὁ Μπάμπια Ἀποστόλης, τίμιος καί ἐργατικός. Πάντα μὰς δεχόταν σὺν ὁπύτι τοῦ καί μὰς διασκέδαζε μετὰ ὡραία ὑστερία του. **Κ.Π.**

ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ: Πέθανε καί κηδεύτηκε στὸ χωριό τῆς ἡλικίας 97 ἐτῶν Ἀνθίτσα Ε. Σιάκα. Ὡς τὴν τελευταία πνοή τῆς κράτησε διασπαστὸ τὸ σπινθηροβόλο πνεῦμα τῆς καί ἀδαιτάραχτη τὴν παροιμιώδη στωμυλία τῆς. Στὰ παιδιά, στὰ ἐγγόνια καί τὰ διασπαστὰ τῆς ἐκφράζουμε τὰ θερμά μας συλλυπητήρια καί εύχόμαστε γαίαν ἔχοι ἐλαφρὰν.

★ Πέθανε καί κηδεύτηκε στους Ἀσπραγγέλους ὁ Μήτσος Φερεντίνος. Στους συγγενεῖς τοῦ ἐκφράζουμε τὰ θερμά μας συλλυπητήρια.

★ Πέθανε σὲ ἡλικία 85 ἐτῶν καί τὴν ἔθαψαν στὰ Γιάννινα ἡ Ἀσπράγγελιώτισσα Ἀμαλία Ἀπ. Γκοδινάρη τὸ γένος Σκουτέρη. Χρηστὴ σὺν ἡθος καί ἀρχοντίσσεια στὴν παρουσία. Ἐλαφρὸ τὸ χῶμα πού τὴ σκέπαισε.

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Πέθανε τὴν Μεγάλη Παρασκευὴ καί κηδεύτηκε στὴν Ἀθήνα ὁ Κλεισθένης Ἀγγελόπουλος μεγαλῆμορος 65 ἐτῶν σύζυγος τῆς συγχωριανῆς μας Ὀλυμπίας τοῦ γένους Θεμιστοκλή Κιτσιά.

Στὴ γυναίκα τοῦ καί τὰ παιδιά τοῦ ἐκφράζουμε τὰ θερμά μας συλλυπητήρια.

ΓΡΕΒΕΝΗΤΙ: Πέθανε στὴν Ἀθήνα καί κηδεύτηκε στὸ χωριό μας ἡ Φεβρωνία Κώστα Βλάχου.

— Ἡ ἐφημερίδα μὰς ἐκφράζει τὰ συλλυπητήρια στους συγγενεῖς τῆς καί εύχεται «ΑἰΩΝΙΑ ἡ ΜΝΗΜΗ» γιὰ τὴ τιμὴν μετὰ τῆς συνεργασίας τῆς τὴν προσπάθειά τῆς.

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΠΕΤΡΟΥ ΚΟΚΚΟΡΟΥ

Τὴν Κυριακὴ στὶς 16 Μᾶη σὲ στενὸ οἰκογενειακὸ κύκλο τελέστηκε στὸ Κουκούλι, ὅπου εἶναι καί ὁ τάφος τοῦ, τὸ χρονιατικὸ μνημόσυνο τοῦ ἀειμνήστου Κουκουλιώτη Πανεπιστημιακοῦ Καθηγητῆ Πέτρου Κόκκορου.

ΣΥΛΛΥΠΗΤΗΡΙΑ

Ἐγκάρδια συλλυπητήρια γιὰ τὸ θάνατο τῆς φυλάτης Ἀνθίπης Νούλη.

Εὐγένιος

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΣΤΗΛΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

5000 ΔΡΧ.

Κοκκομέλης Ν. Κων/νος

2650 ΔΡΧ.

Βαλάνος Λεωνίδας

2000 ΔΡΧ.

Ἀγγελιογιάννη Ζ. Φρόσω

Καρατζά - Δημητρίου Ἀλφ

Ἡρώ

Λιούμας Ἀθανάσιος

Πάσχος Ἰωαν. Ἀπόστολος

1500 ΔΡΧ.

Τσιμόπουλος Ἀν. Κων/νος

1200 ΔΡΧ.

Βούρβος Νικ.

1000 ΔΡΧ.

Ἀγαθόπουλος Δημήτριος

Ἀποστολίδης Π. Τάσης

Βάη - Καραδήμα Παν.

Βερτοδούλου Ἀπ. Πηνελόπη

Βούδας Θεόδωρος

Γιαννακοῦ Ὀλγα

Ἐμμανουὴλ Εὐάγγελος

Ζοῦμπου Σ. Ἀγγελικὸυλα

Κορδελά - Ἀντωνίου Κλειώ

Ματθαίου Κ. Μάνθος

Νικολαΐδης Ν. Φίλιππος

Οἰκονόμου Κ. Μάνθος

Παπανικολάου Ἀρόσος

Παπαχατζοπούλου - Κουλι-

ση Σ. Ἰσμήνη

Παρτάλη - Μάγκου Εὐαθία

Πέτσος Ἀπ. Ἀντώνιος

Πίππα Εὐθαλία

Πίππας Στέλιος

Σακελλαρίου Ἰουλία

Στεργιοπούλου Γ. Ξενία

Χαρισιάδης Ναπολέων

Χριστοδούλου Δ. Κων/νος

800 ΔΡΧ.

Βαταβάλης Χρυστ. Ἀγγελος

700 ΔΡΧ.

Κρυσάλλη - Βλάχου Θ. Ἀννο

Μπαλούγιας Ι. Νίκος

600 ΔΡΧ

Βεκιάδης Ἡλίας

Ζήσης Γ. Χρήστος

500 ΔΡΧ.

Βίκας Π. Γεώργιος

Βίκας Γ. Κων/νος

Βράνιαλη Β. Φρόσω

Γελέκη Βικτωρία

Γκέκας Χριστόδουλος

Ζερίνας Περικλῆς

Ζησιόδη Ἀρ. Ἀνδρονίκη

Ζυγούρη Στ. Οὐρανία

Ζώης Π. Ἀπόστολος

Ἰωαννίδης Ν. Ἰωάννης

Λέκκος Γρ. Βασίλειος

Παπανικολάου Ζώης

Παπαζήκος Χρ. Παῦλος

Παραπά Γ. Βασιλική

Πολυχρονιάδης Νικ.

Ρίζος Π. Ἰωάννης

Σιαμπῆς Χρ. Θωμάς

Σιούτης Π. Ἀριστοτέλης

Σουσόπουλος Ι. Νίκος

Σπύρου Σπυρίδων

Τζιάσος Τηλ. Χαρ.

Τσεργαλῆς Μιχαὴλ

Τσομίδης Ν. Γεώργιος

Τσουμάνης Νικόλαος

Χριστοδούλου Δ. Ἀθανάσιος

Χριστοδούλου Π. Θωμάς